

The Žerovnišček Iron Age hillfort near Bločice in the Notranjska region

Boštjan LAHARNAR

Izvleček

Prispevek obravnava drobne najdbe z utrjene naselbine na Žerovniščku pri Bločicah. Glavnina opredeljivih najdb je iz starejše in mlajše železne dobe, zlasti iz poznega latenskega obdobja. Kaže, da je bila z rimsko osvojitvijo tega dela Notranjske naselbina opuščena. Razlog je verjetno strateški, saj je utrjena naselbina nadzirala pomembno komunikacijo, ki je vodila od Jantarne poti proti Dolenjski, Beli krajini in Kvarnerju.

Ključne besede: Slovenija, Notranjska, Žerovnišček pri Bločicah, utrjena naselbina, drobne najdbe, starejša železna doba, mlajša železna doba, zgodnja rimska doba

Abstract

The paper presents small finds from the fortified settlement at Žerovnišček near Bločice in the Notranjska region. The majority of finds are dated to the Early and Late Iron Age, particularly to the Late La Tène period. It seems that the abandonment of the settlement at the end of Late Iron Age or at the beginning of the Roman period denotes political changes – the Roman conquest of the Cerknisko polje area. The reason was probably the good strategic position, as Žerovnišček allowed control over an important communication route running from the Amber Route towards Dolenjska, Bela krajina and Kvarner Bay.

Key words: Slovenia, Notranjska region, Žerovnišček near Bločice, fortified settlement, small finds, Early Iron Age, Late Iron Age, Early Roman period

1. INTRODUCTION

The fortified settlement at Žerovnišček¹ is located on the eastern edge of Cerknisko polje (*fig. 1*). An ancient route ran below it, which diverged from the famous Amber Route at the Postojna gates. From Žerovnišček, it was possible to control a section of this route, from Cerknisko polje to Bloke, where it divided: one route ran over the Loško and Babno polje towards the valley of Kolpa or over Gorski Kotor to Kvarner, and the other towards the Krka valley (*fig. 2*).

¹ Apart from the name “Žerovnišček” (*e.g.* Atlas Slovenije 1:50000, 160 © Geodetski zavod Slovenije and Založba Mladinska knjiga, Ljubljana 2005), also Žerunček (*e.g.* Urleb 1971), Žerunšček (*e.g.* Urleb 1981, 190), Žerovinšček near Cerknica (Šinkovec 1995, 127, no. 14; Guštin 2003, 115) and Žerunšek (Guštin 2003, 115) have been used.

Visible stone ramparts, numerous terraces, plateaus and other potential remains of structures

Fig. 1: Žerovnišček near Bločice. View from the west.
Sl. 1: Žerovnišček pri Bločicah. Pogled z zahoda.

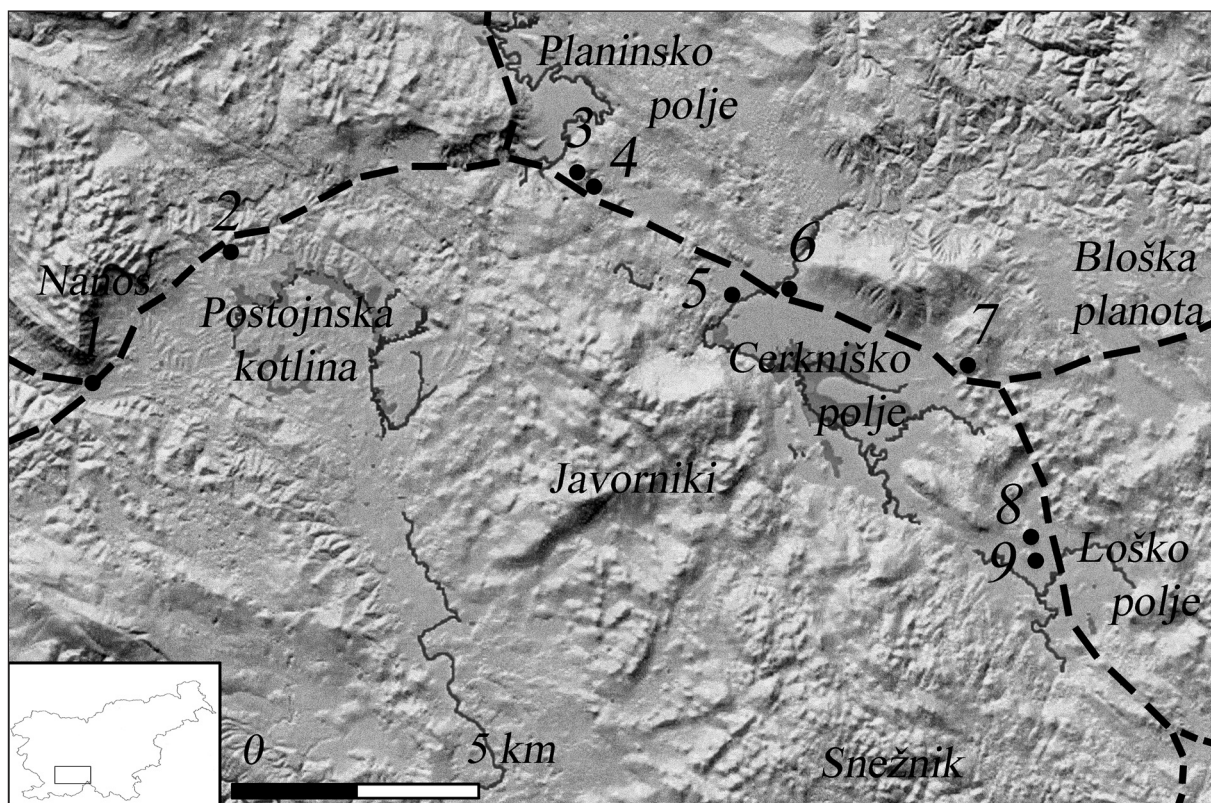

Fig. 2: Selected prehistoric and Roman archaeological sites between Postojnska kotlina, Planinsko polje and Snežnik with the main lines of communications. 1 Mandrga near Razdrto – Roman outpost; 2 Grad near Šmihel pod Nanosom – fortified settlement; 3 Stari grad above Unec – fortified settlement; 4 Hribce near Unec – Roman cemetery; 5 Tržišče near Dolenja vas – fortified settlement; 6 Svinja gorica near Cerknica – Roman cemetery; 7 Žerovnišček near Bločice – fortified settlement; 8 Ulaka above Stari trg pri Ložu – fortified settlement; 9 Nadleški hrib near Nadlesk – Roman stronghold (source: DMV 25 © The Surveying and Mapping Authority of the Republic of Slovenia).

Sl. 2: Nekatera prazgodovinska in rimska najdišča med Postojnsko kotlino, Planinskim poljem in Snežnikom z glavnimi komunikacijami. 1 Mandrga pri Razdrtem – rimska naselbina; 2 Grad pri Šmihelu pod Nanosom – utrjena naselbina; 3 Stari grad nad Uncem – utrjena naselbina; 4 Hribce pri Uncu – rimsko grobišče; 5 Tržišče pri Dolenji vasi – utrjena naselbina; 6 Svinja gorica pri Cerknici – rimsko grobišče; 7 Žerovnišček pri Bločicah – utrjena naselbina; 8 Ulaka nad Starim trgom pri Ložu – utrjena naselbina; 9 Nadleški hrib pri Nalesku – rimska utrdba (vir za relief: DMV 25, nov. 2005 © Geodetska uprava Republike Slovenije).

are preserved on Žerovnišček. No archaeological sample trenching or excavations have been done on the site.

Several treasure hunters discovered a large number of objects at the settlement during the 1990's. The National Museum of Slovenia in Ljubljana and the Notranjska Museum in Postojna acquired some of these, mostly metal finds. The present paper deals with this material. We also visited the site with one of the finders, in order to gain more accurate information on location of the finds.

During our research, we also carried out geodetic measurements and produced a plan of the site, including the remains of the settlement structures (fig. 6).

The time-span of the settlement on Žerovnišček is indicated by the typological and chronological

analyses of small finds. Based on publications of the Notranjska sites (e.g. Horvat 1995a, 1995b and 2005; Gaspari 2000; Miškec 2003), ancient routes (e.g. Šašel 1974 and 1975b; Ciglencečki 1985) and the historical situation (e.g. Šašel 1976; Šašel Kos 2005), we also tried to explain the role of the site in a wider historical and geographical context.

2. DESCRIPTION OF THE SITE AND ITS GEOGRAPHICAL LOCATION

Žerovnišček is a dome-like hill on the eastern fringe of the Cerknjsko polje, above the road between Grahovo and Bločice (fig. 1). There is an approx. 170m difference in altitude between the top of the hill and Cerknjsko polje. From 726m a.s.l.,

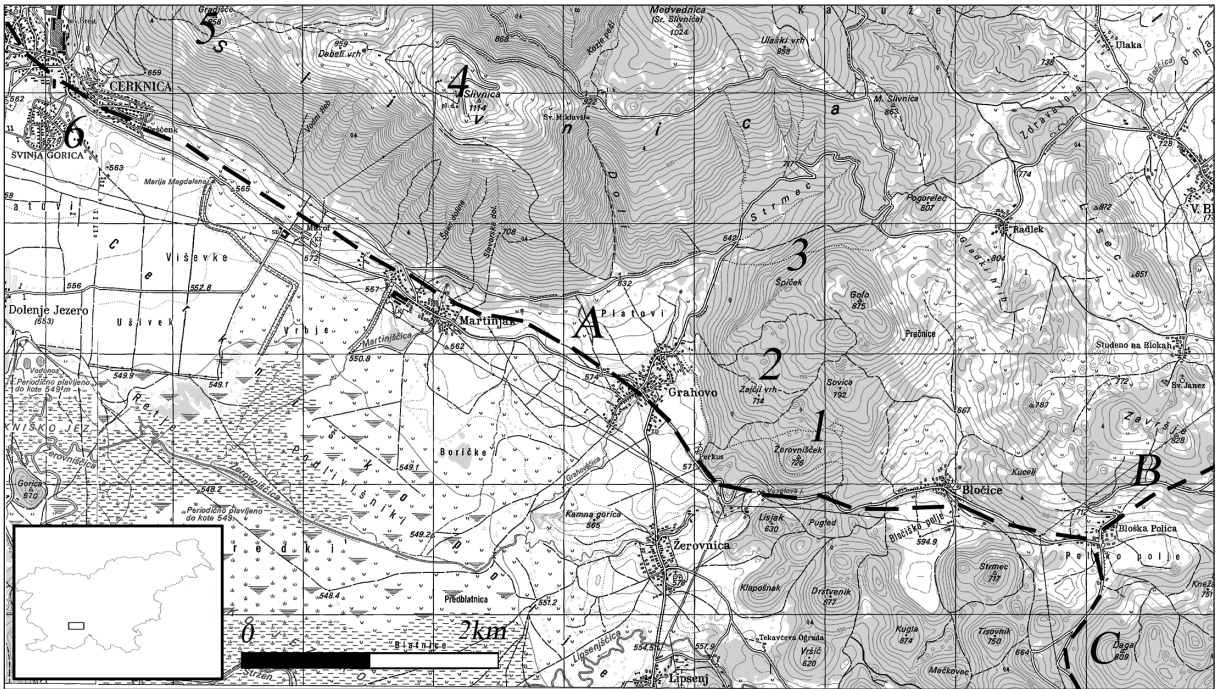

Fig. 3: Archaeological sites along the north-eastern edge of the Cerknjško polje. 1 Žerovnišček near Bločice – fortified settlement; 2 Zajčji grič – fortified settlement; 3 Špiček – fortified settlement; 4 Velika Slivnica – prehistoric settlement (?); 5 Gradišče – fortified settlement; 6 Svinja gorica – Roman cemetery. Main lines of communication: A – towards Amber Route; B – towards Krka Valley; C – over Loško polje towards Kvarner bay or Kolpa Valley (source: DTK 25 © The Surveying and Mapping Authority of the Republic of Slovenia)

Sl. 3: Arheološka najdišča ob severovzhodnem robu Cerknjškega polja. 1 Žerovnišček pri Bločicah – utrjena naselbina; 2 Zajčji grič – utrjena naselbina; 3 Špiček – utrjena naselbina; 4 Velika Slivnica – prazgodovinska naselbina (?); 5 Gradišče – utrjena naselbina; 6 Svinja gorica pri Cerknici – rimsko grobišče. Poti: A – v smeri jantarne poti; B – proti dolini Krke; C – čez Loško polje v Kvarner ali v dolino Kolpe (vir: DTK 25 © Geodetska uprava Republike Slovenije).

the whole of Cerknjško polje and its hinterland, with Snežnik, Javornik, Slivnica, Unec with Stari Grad and Planinska gora can be observed.

The slopes of the hill are limestone beds, which turn into walls up to 5m high. The area is overgrown

with common hornbeam and beech woods. The closest water source is the spring of the Žerovniščnica stream, at the south-western foot of the hill.

Žerovnišček is one of several poorly examined fortified settlements (fig. 3) located along the north-

Fig. 4: Žerovnišček near Bločice. The entrance to the central part of the settlement.

Sl. 4: Žerovnišček pri Bločicah. Vhod v osrednji del naselbine.

Fig. 5: Žerovnišček near Bločice. Potential traces of partly dug building.

Sl. 5: Žerovnišček pri Bločicah. Domneven vkop za stavbo.

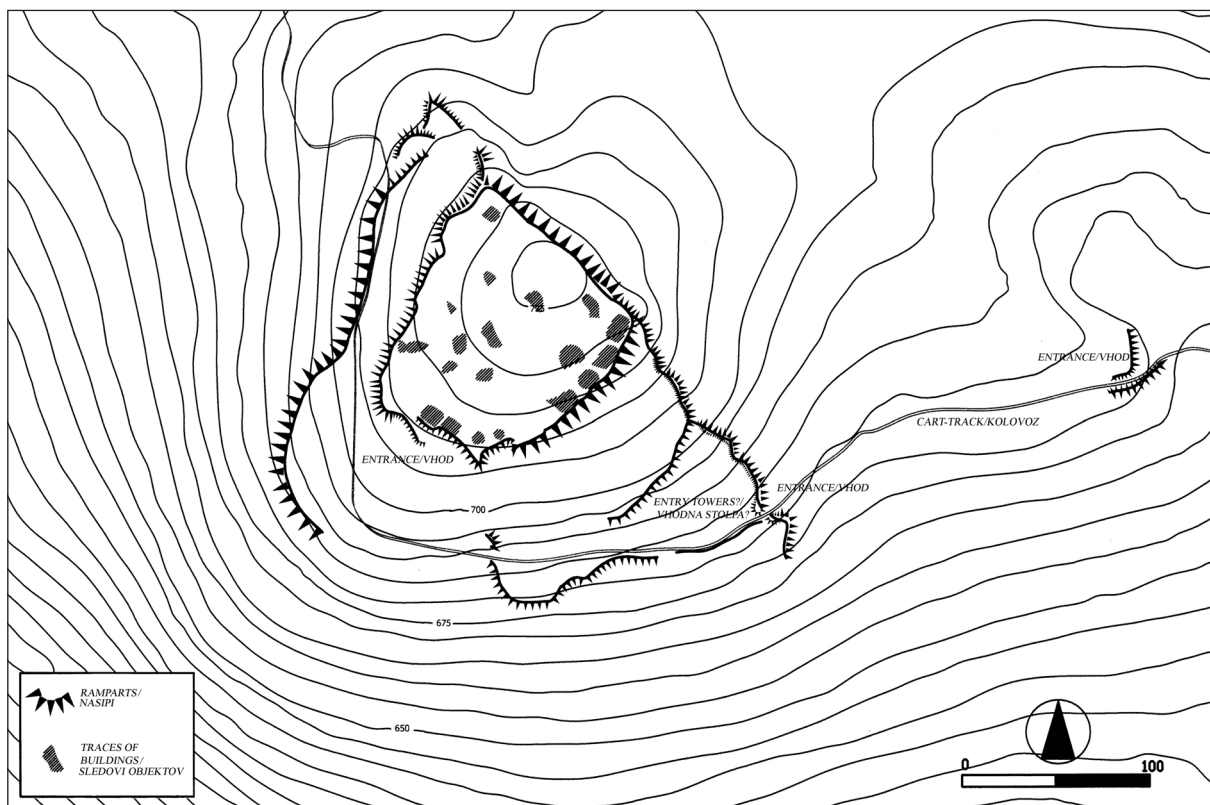

Fig. 6: Žerovnišček near Bločice. Plan of the site, Scale = 1:400 (source: TTN 5 © The Surveying and Mapping Authority of the Republic of Slovenia; measurements A. Gaspari and A. Ogorelec).

Sl. 6: Žerovnišček pri Bločicah. Načrt najdišča, M. = 1:400 (vir: TTN 5 © Geodetska uprava Republike Slovenije; meritve A. Gaspari in A. Ogorelec).

eastern and eastern edges of Cerknjiško polje (Urleb 1975b, 149; Urleb 1981, 186–190; Schein 1988). It is a well-preserved archaeological site. The rounded top of the hill, surrounded by a strong stone rampart (fig. 6), can be interpreted as an “acropolis”. The entrance is preserved in the south-western part, where the two ends of the rampart form a corridor (fig. 4, e.g. Dular, Tecco Hvala 2007, 104, fig. 55, so called “*tangential entrance*”).

Artificial plateaus, terraces and deepening are visible on the “acropolis”. The majority of these features are probably traces of buildings partly dug into the ground (fig. 5). They are also characteristic of some other settlements of the Notranjska region (e.g. Horvat 1995a, 199–201; Gaspari 2000, 29).

Stone ramparts also surround numerous terraces on the western, south-eastern and southern hillsides of the “acropolis”. They are still one to almost two metres high, and follow the terrain, connecting to the natural limestone walls or wedging out into them (fig. 6 and 7).

Apart from the entrance leading directly to the “acropolis”, two more can be observed on the eastern side of the fort. The first, lying some 200m east of

the central settlement complex, is preserved as two stone ramparts along an incoming cart-track. The second entrance runs through a gap in the rampart. Two larger heaps of stones on its interior are perhaps the remains of entry towers (fig. 6).

Fig. 7: Žerovnišček near Bločice. View of a rampart from the east.

Sl. 7: Žerovnišček pri Bločicah. Pogled na del nasipa z vzhodne strani.

3. HISTORY OF RESEARCH

Žerovnišček Hill, with its architectural remains, allowed wide scope to the imagination. Mehtilda Urleb recorded a legend from the village of Bločice about an underground tunnel that connected the castle on Žerovnišček with Castle Šteberk above the village of Lipsenj, and of buried treasure. A legend about a path called Ajdovska pot (Ajd: a native/Pagan), which ran below Žerovnišček, is also known at Bločice. Moreover, a third legend recalls an old wooden village located near Bločice being destroyed by fire (Urleb 1971; Schein 1988).

Jernej Pečnik was the first to recognise Žerovnišček as an archaeological site. In a description of a map of prehistoric sites in the surroundings of Višnja Gora and Lož, he mentioned that a Celtic or Hallstatt settlement, from where Roman finds also derive, had been discovered on a hill near the village of Bločice (Pečnik 1889). Peter Petru made reference to this note (Petru 1975, 148). Mehtilda Urleb (1971) conducted a field walk of the site and described the visible remains and local legends in her topographic diary. Tine Schein made the first sketch of the site (Schein 1988).

4. SMALL FINDS

4.1 Attire

A fragment of a *Vače type knobbed brooch* from the Early Hallstatt period (*pl. 1: 1*) is the oldest brooch from the site. Its disc-shaped knob finds good parallels in brooches from Bela krajina (Dular 1975, *pl. 11: 1; 13: 1*).

Fourteen *brooches are of Certosa type (pl. 1: 2–15)*. Among them, we recognise several variants of types VII and X (after Teržan 1976).

Fragments of the feet of brooches (*pl. 1: 5,6*) and a fragment of a massive bow (*pl. 1: 7*) are of Certosa type X (Teržan 1976, 331). A plain and smooth biconical-shaped knob (*pl. 1: 14*) is the most characteristic of the X d variant, while a profiled or incised knob (*pl. 1: 13*) is characteristic of the X g variant (*o.c.*, 331, fig. 4). The biconical knob (*pl. 1: 15*) was part of a large Certosa type brooch of the X e or l variant (*o.c.*, 331, fig. 4). The biconical knob and a small part of a bow on one side (*pl. 1: 12*) also derive from a Certosa type brooch.

Certosa type X brooches have frequently been found at Notranjska sites (Guštin 1979, *e.g. pl. 57:15, pl. 62: 22,25–28*; Horvat 1995a, *pl. 1: 3*). They were

distributed in the hinterland of the northern Adriatic Sea, from Bologna over the Po Valley, Alpine valleys and present-day Slovenia to Lika (Teržan 1976, 368, fig. 35). They were mostly used in the Late Hallstatt period, with some examples worn until the Middle La Tène period (*o.c.*, 331–334, 364–368, fig. 31; Guštin 1973, 478–479).

Three brooches from Žerovnišček are of the latest Certosa type (*pl. 1: 2–4*), named variant VII f after Biba Teržan (Teržan 1976, 325, fig. 3: f). A fragment of a rhombic-shaped bow (*pl. 1: 9*), a fragment of a bow with tripartite ribbed thickening (*pl. 1: 11*), a fragment of a foot terminating in a hollow hemispherical knob (*pl. 1: 8*) and a fragment of a bow with two ribs and a coiled spring (*pl. 1: 10*) are of this variant.

Vesna Svetličič published a study of Certosa VII f brooches in her work on prehistoric small finds from Sermin (Svetličič 1997, 31–34, fig. 16). The latest distribution map of these brooches was published by Peter Jablonka (Jablonka 2001, 232, map 5). These studies indicate that Certosa brooches of the VII f variant were worn in the area between the rivers Una and Soča and in central Dalmatia. One item was discovered at Gurina and two in northern Italy. These brooches seem to have enjoyed a long time span. In Jezerine and Ribič cemeteries at the River Una, they were found in graves of a local phase IV, that is, between La Tène B2 and La Tène C. A brooch from Gradina in the Jagodnja Gornja hoard dates to the 4th or 3rd century BC. A hoard from Mazin, dated on coin evidence to the late 2nd or to the beginning of the 1st century BC, also included such a brooch (Teržan 1976, 382).

Three fragments of brooches are characteristic of the Notranjska and Karst regions (*pl. 1: 8–10*). Apart from this area, three examples were found in the River Ljubljanica (Gaspari 2002, 147). Jana Horvat classified them as “Notranjska variants” of the Certosa brooches (Horvat 1995a, 198). The only reliably dated brooch of this variant comes from the Mandrga site at Razdrto, from a layer dated on ceramic evidence to the La Tène D1, that is, to the end of the 2nd century BC (*o.c.*, 198; Horvat, Bavdek 2009).

The brooch in *pl. 1: 20* resembles *Late La Tène iron brooches* with a prolonged rectangular bow, a wide spring and open foot from the *oppidum* at Manching (Gebhard 1991, *pl. 49: 760,761*). The solid foot of the brooch has analogies among Late La Tène iron brooches from Kempten (Schleiermacher, Flügel 1993, *pl. 25, 29*).

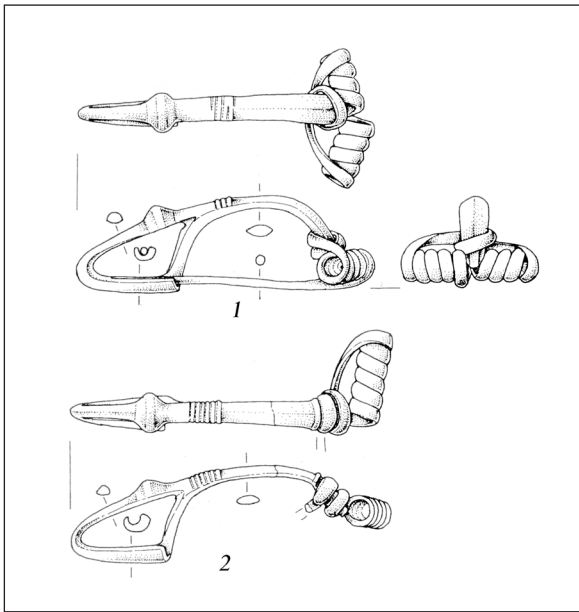

Fig. 8: Brooches of the Ulaka variant of the Kastav type. 1 Šmaraški vrh above Šmarata, 2. Ulaka above Stari trg pri Ložu (drawing: I. Murgelj).

Sl. 8: Fibule različice Ulaka vrste Kastav. 1 Šmaraški vrh nad Šmarato, 2 Ulaka nad Starim trgom pri Ložu (risba: I. Murgelj).

Four brooches are *La Tène* type cast brooches (pl. 1: 16–19). Two of them (pl. 1: 18,19) have good comparisons with brooches from Ulaka (Guštin 1979, 65, pl. 5: 4), Šmaraški vrh (fig. 8: 1) and from the River Ljubljanica (Gaspari 2000, 35, notes 185, 186; 2002, 149). Their springs wound around the bow resemble brooches of the Middle *La Tène* scheme of the Kastav type (Guštin 1987, 50–51, fig. 11; Guštin 1991, 36–37). Such brooches are known only from sites between Loško polje and the Ljubljansko barje (fig. 9; Gaspari 2002, 149).

A brooch formed and made similarly to the example in pl. 1: 16 was associated with an Early or Middle *La Tène* iron brooch in grave 182 at a *La Tène* cemetery on Kapiteljska njiva at Novo mesto (Križ 2005, 77–78, pl. 51: 5).

A characteristic local product of the Dolenjska Mokronog group in the phase Mokronog III a (*La Tène* D 1) is a brooch of the *Magdalenska gora* type (pl. 1: 17). Grave finds indicate they were worn in pairs by women (Božič 1993a, 151; 1999, 198).

The brooch in pl. 1: 24 is variant A of the *Nauheim* type after Božič (Božič 1993a, 150–151, fig. 4: 1–4; 2008, 59–65), or variant II.1a after Demetz (Demetz

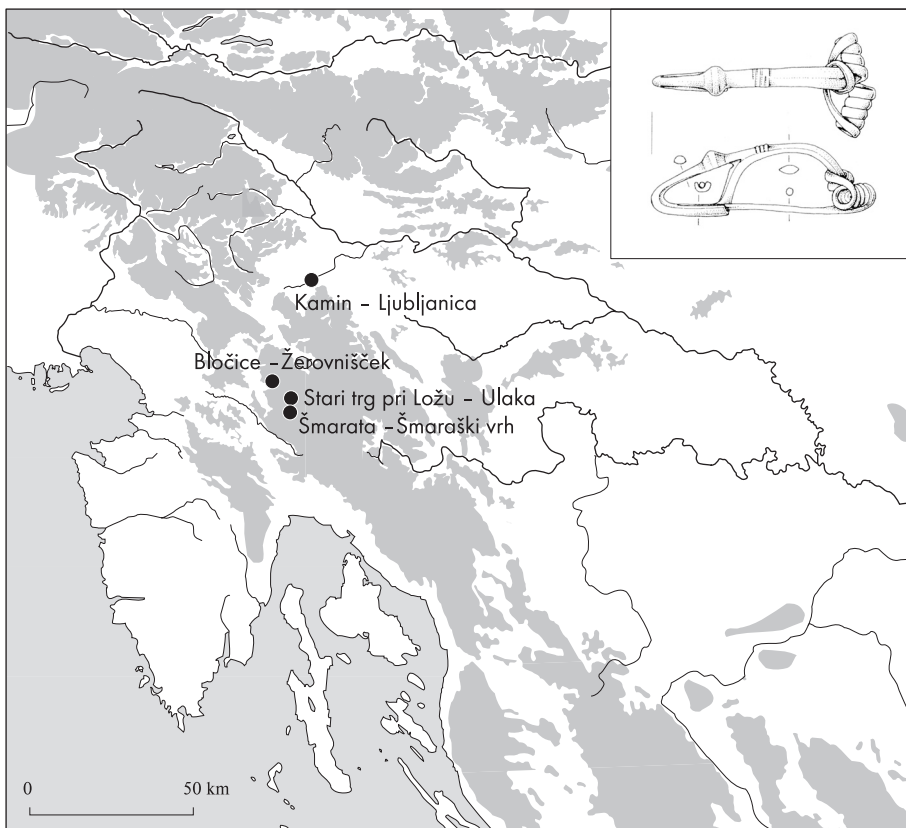

Fig. 9: Distribution of the Ulaka variant of the Kastav type brooches.

Sl. 9: Razprostranjenost fibul različice Ulaka vrste Kastav.

1999, 83, 244, 2.1, map 25). These brooches were imported to central Slovenia from north-eastern Italy, where they were produced during the La Tène D1b period, according to central European chronology (Božič 1993a, 150–151, Božič 2008, 64–65²).

Brooches of the Almgren 65 type (Demetz 1999, 33–38; Božič 2008, 144–148) and so-called “*Schüssselfibeln*” were presumably manufactured in Italy during the same period as the Nauheim II brooches (Demetz 1999, 70). The foot of the brooch in *pl. 1: 23* is of the first type, while the fibula in *pl. 1: 22* is of the second. The “*Schüssselfibel*” can be determined more accurately as a variant II b, after Demetz (*o.c.*, 67, 70, 238: list IX: 2.1, map 18).

Five *brooches* (*pl. 1: 25–29*) are of the *Jezerine type*. The basic features of these brooches are the strap-like section of the bow, a spring with four coils and internal chord, and a rectangular or trapezoidal foot, which is usually perforated, and has a raised button at the end. The foot and bow are separated by a knob which resembles a cuff (“*Manschette*”).

Brooches of this type have frequently been discussed (Ettlinger 1973, 14, 42–43; Rieckhoff 1975, 24–26; Adam, Feugère 1982), most recently by Stefan Demetz (Demetz 1999, 99–105, 247–252: list XVI, *pl. 25–26*, distribution maps: 29–31). He distinguishes Jezerine I and II groups. For the Jezerine I group, a bow without ribs is characteristic, with or without low relief decoration. This small group consists of 20 examples, most from northern Italy and southern Gaul (Demetz 1999, 99–105, *pl. 25: 1–2*, distribution map no. 30).

Brooches of the Jezerine II group have longitudinal ribs on the bow, and probably originate from northern Italy. They were used over a wide area, with most examples being found in southern France, central and northern Italy, Slovenia, Dalmatia and the central Danubian area (*o.c.*, 103–104, distribution map n. 29, 31; Adam, Feugère 1982, fig. 13).

Chronological definitions of the occurrence and duration of usage of the Jezerine type fibulae vary from author to author. According to the analysis of decoration on the Jezerine I (Feugère 12 b) group, Anne Marie Adam and Michel Feugère dated the beginning of Jezerine brooches to c. 40–30 BC and their largest distribution between the 3rd

decade BC and the 1st decade AD (Adam, Feugère 1982, 167–168). Stefan Demetz dated brooches of the Jezerine type on grave finds. In his opinion, brooches from grave 30 from the Late La Tène cemetery at Ornavasso – San Bernardo and grave 1958/59 from the Late La Tène cemetery at Verdello indicate the early use of Jezerine brooches in the pre-Augustan period. He dates the grave group at Verdello, which is perhaps not reliable, between 50 and 30 BC, considering its position inside the cemetery, and the grave at Ornavasso-San Bernardo to the 40s, 30s or early 20s BC at the latest (Demetz 1999, 104–105). The latest grave with a Jezerine type brooch is grave 50 at Jezerine. It is associated with an Almgren 67 b1 brooch from the early Tiberian period (*o.c.*, 105). Demetz concludes that Jezerine type brooches did not appear before the mid- 1st century BC – but definitely before 30 BC – and that most were made and worn in the last three decades BC; however, they still occur until the 3rd decade AD (*o.c.*, fig. 7).

Analyses of metals of the Jezerine type brooches from Slovenia showed that the Jezerine I group brooches were of brass, while the Jezerine II brooches were bronze, brass or gunmetal (Istenič, Šmit 2007, 142–146). The brass brooches were probably Roman products, while the numerous bronze brooches of the Jezerine II from the south-eastern Alps and the Balkans were presumably produced locally (*o.c.*, 145).

Following Demetz’s classification, the three fibulae from Žerovnišček (*pl. 1: 25–27*) may be classified as Jezerine II c2 subtype (Demetz 1999, 100–101, 250, 2.3.2). A fragment of a bow (*pl. 1: 27*), apparently bent and perhaps used as a pendant or a ring, is of the same variant. A fragment of a poorly preserved bow (*pl. 1: 28*) is a Demetz variant II b1 (*o.c.*, 249, 2.2.1).

All the brooches of the Jezerine type from Žerovnišček can be classified as Jezerine II type and dated to the second half of the 1st century BC.

Norico-Pannonian *brooches of the Almgren type 236 c* (*pl. 1: 30*) formed part of a woman’s attire in south-western Pannonia and southern Noricum during the Augustan period (Piccottini 1989, fig. 24; Jablonka 2001, 121, *pl. 85: 1,2,3,7*) and throughout the 1st century AD. These are the most common form of the Norico-Pannonian double-knobbed brooches (Garbsch 1965, 29–33; Istenič 1999, 57–58).

Most of the *double belt hooks with open rectangular frame* and hooks shaped as bird’s heads (*pl. 2: 17*) originate from Slovenia. Besides the example from

² The absolute date of the La Tène D1b – following central European chronology – is between 100 and 70 BC according to Dragan Božič (Božič 2008, 86–87).

Žerovnišček, they are known from Novo mesto – Okrajno glavarstvo (Božič 2008, 173–174, pl. 23: 11,12), Ljubljana (Plesničar-Gec 2006, 152, pl. 23: 38), the River Ljubljanica (NMS, ZN 264/1, unpublished), Mihovo, and Stari grad above Podbočje (unpublished, D. Božič pers. comm.). The listed items originate from La Tène-Roman contexts that cannot be more precisely dated.

Plate 2: 18 shows a fragment of a *ribbed anklet*. Similar anklets and bracelets were found in the Notranjska region (Guštin 1979, 68, t. 22: 14) and in Late Hallstatt graves in the Dolenjska region (e.g. Knez 1986, 75, pl. 13: 4–5; pl. 74: II/2 and III/33). We have not found a suitable comparison for the bracelet with snakehead terminals (*pl. 2: 21*).

Finger-rings (*pl. 2: 19–20*) are typical Roman metal rings of the 1st century BC and the Early Imperial period. Examples set with gemstones, such as in *pl. 2: 19*, were distributed throughout the Empire and beyond, e.g. in Bohemia (Mihovilić 1979, 226–227, pl. 1: 16–8,22; Galliazzo 1979, 169; Guiraud 1989, fig. 53, finger-ring of types 1 and 2 a, b, c and g; Jablonka 2001, 130, pl. 91: 16–23; Pič 1906, pl. 8: 13–34; Motyková *et. al.* 1991, 542–543).

The hollow segmented object (*pl. 2: 15*) is a *belt chain link*. Belt chains made of variously shaped bars and rounded links were part of women's attire in a wide area of the Celtic world. They were particularly characteristic of the Middle La Tène period (Filip 1956, 171–172). The example from Žerovnišček is similar to a so-called Hungarian form of belt chain which has flat or hollow rectangular links (Reitinger 1966, 214; Teržan 1973, 689, t.12: 6; Challet 1992, 76, tab. 12, fig. 61: 3,5,6; fig. 62: 6).

The pendant in the form of a human head (*pl. 2: 16*) is probably also part of a belt chain. Dragan Božič classified such objects as a 3rd variant of Notranjska belt chain pendants, dating them to the Late La Tène period (Božič 1999, 202).

Triangular pendants (*pl. 2: 9*) could be worn individually or, most often, as parts of belt sets, brooches, cult objects or horse equipment (Warneke 1999, 90–91). They were worn as early as the Urnfield Culture (Kossack 1954, 42, list D), but mainly during the Early Hallstatt period (Warneke 1999, fig. 41). They were still in use during the La Tène period in the Tyrolean Alps (Gleirscher 2002, 62).

The suspension loop of the damaged object (*pl. 2: 10*) has not survived. Nevertheless, it is possible to recognize it as a *flat pendant* characteristic of the Iapodian, Liburnian and Picenum areas during the Iron Age (e.g. Lo Schiavo 1970, 466–467, pl. 35: 8–17).

The cast *basket-shaped pendant* with a profiled ending (*pl. 2: 8*) is characteristic of the Late Hallstatt period (Teržan 1973, 684, note 61; Peroni *et. al.* 1975, 57–59; De Marinis 1981, 229–232). Cast specimens are rarer than hollow ones. The closest comparison can be found among Iron Age pendants from graves found near Socerb (Crismani, Righi 2002b, 80–81, no.121–127), where burials began in the 6–5th century BC (Crismani, Righi 2002a, 89).

The *spherical pendant* with ribbed neck (*pl. 2: 6*) is similar to a pendant from the Hallstatt period cemetery at Caverzano di Belluno (Nascimbene 1999, 111, fig. 24: 280) and to pendants from the Socerb cemetery (Moser 1903, 123, fig. 144, 147).

The *cast pendant with a suspension loop and two thickenings* (*pl. 2: 7*) has parallels in the Škocjan hoard, which dates to the first half of the 4th century BC (Guštin 1973, 479, pl. 3: 11; Ruaro Loseri 1983, 151, fig. 26 B).

The *vase-shaped pendants* with a suspension loop (*pl. 2: 11–12*) are from the La Tène period. Similar pendants are known from an ornamental plate and a pendant from graves 266 and 268 at the cemetery of Golek near Vinica (Vogt 1934, 102, pl. 19: 102). The ornamental plate fastened to the pin of the Gemeinlebern variant of the Mötschwil type brooch from the Podzemelj La Tène graves also has similar pendants (Gabrovec 1966, pl. 23: 8; Božič 1993b, 200, group C, no. 4).

Wheel-shaped pendants (*pl. 2: 1–2*) are usually interpreted as amulets. They had a long tradition in European prehistory, dating from the Urnfield Culture to the Late La Tène (Endert 1991, 16–18).

The *cog-wheel pendant* (*pl. 2: 3*) was perhaps used as an amulet. The best comparisons can be found in Celtic settlements at Stare Hradisko (Meduna 1970, pl. 7: 13,16) and Leopoldsberg (Urban 1999, fig. 33) and at the sanctuary at Sandberg, near Roseldorf (Holzer 2008, 75, fig. 5), where these objects were interpreted as star-shaped pendants or amulets.

The *knobbed ring* (*pl. 2: 4*) is a characteristic Late La Tène find. Such rings are frequently found in female graves and settlements of the Mokronog group, and in southern Germany, Austria, Bohemia, Slovakia and Hungary (Guštin, Cunja, Predovnik 1993, 18–20; Božič 1993b, 190–193).

The *bell-shaped object* (*pl. 2: 14*) is similar to two objects from the La Tène grave 14 from Zagorica near Bič. The objects from Zagorica differ slightly from our item in having thickened edges.³

³ I am grateful to Dragan Božič, Danilo Breščak and Ahac Šinkovec for this information.

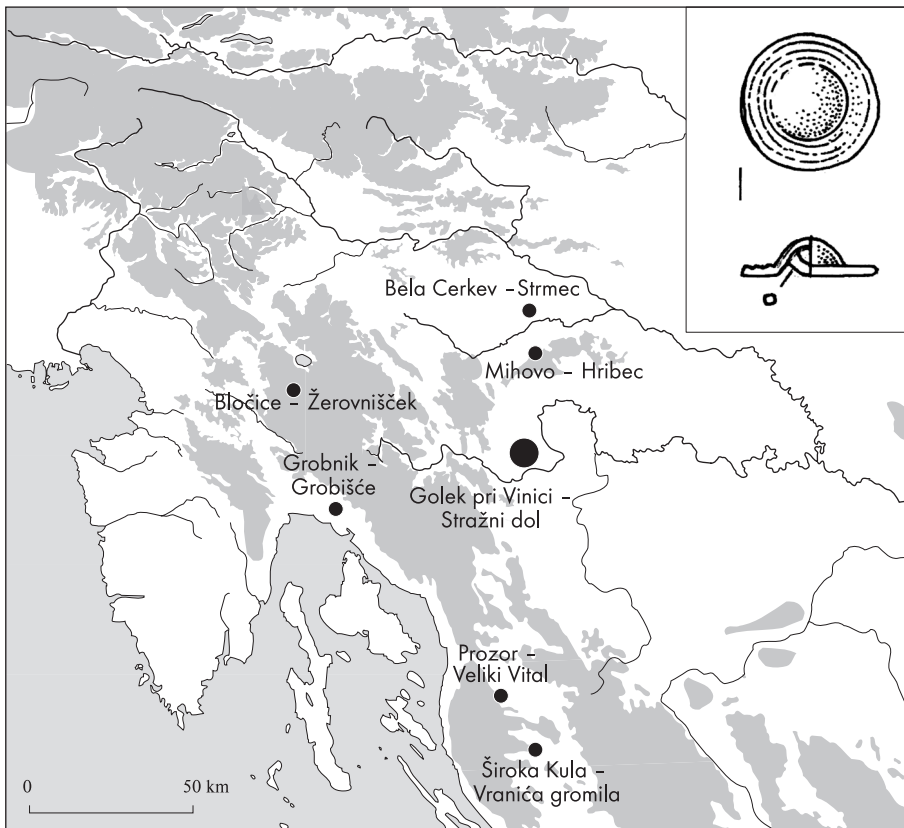

Fig. 10: Distribution of the hat-shaped buttons.
Sl. 10: Razprostranjenost klobučastih gumbov.

A small hole in this statuette (pl. 2: 5) indicates that it was used as a pendant. Small *animal figurines* made of copper alloys are also known from other sites in the Notranjska region (Bavdek 1996, 299, fig. 6: 3; Gaspari 2000, pl. 31: 10) and elsewhere across Europe. They generally date to the Late Hallstatt and Early La Tène periods (Warneke 1999, 123–125).

Bronze *dome-shaped buttons* with a loop on the back (pl. 2: 22) were characteristic items of attire over a long period. They occur frequently in Late Urnfield graves and during the Early and Late Iron Ages (e.g. Sakara Sučević 2004, 34–35; Guštin 1987, 47, fig. 7: 3).

Hat-shaped buttons (pl. 2: 23–24, fig. 10) are very probably part of Late La Tène Colapio-Iapodian attire. Most were found at the Golek cemetery near Vinica.⁴ Buttons from the Mecklenburg collection that were mistakenly ascribed to Stična (Wells 1981, 80, 213, fig. 161: a) and Magdalenska gora (Hencken 1978, 14, 99, fig. 17: c and 31, 148, fig.

114: f) probably also originate from Golek.⁵ Two examples have been found in Strmec above Bela Cerkev (Stare 1973, 67, no. 200, pl. 18:14; Božič 1992, 30, no. 20, pl. 4:12 and 64, no. 26, pl. 12: 7) and Mihovo (Windl 1981, 130, inv. no. 53140, pl. 58: 10). They also occur at sites in Lika (Brunšmid 1901, 63–72, 70: c, pl. 3: 9; Drechsler-Bižić 1975, 168; Drechsler-Bižić 1986, 123, pl. 12: 3,4) and at a cemetery at Grobnik, near Rijeka (Blečić 2004, 77–78, 5.2 *Stožčasta dugmad*, 92–93, fig. 18, pl. 8: 5.2.1).

Buttons with a lattice ornament (pl. 3: 1,2,3) are characteristic Late La Tène items (e.g. Schönfelder 2002, 267–269, fig. 168–170, pl. 46; Čižmar 2002, 218, fig. 21). They occur at Mokronog group sites and indicate connections between the Mokronog group and Central Europe during the Late La Tène period (Božič 1993a, 149, 144: fig. 5, 152: list 1; Pavlin 2007, 763, fig. 2: 3).

The *button with a hollow boss* is also part of Late La Tène Celtic attire (pl. 3: 4). Comparisons

⁴ They were found in graves 27, 134, 283 and 299 of the Golek cemetery near Vinica (D. Božič pers. comm.).

⁵ On the reliability of grave groups from the Mecklenburg Collection, see Božič 2009.

can be found in Serbia and Moravia (Stojić 2001, 53–54, fig.19–24; Čižmář 2002, 216, fig. 19: 2).

The form of the loop and characteristic shallow groove on the reverse of the small button (*pl.* 2: 26) indicate its date to the Late La Tène period. A similar button was found on Magdalensberg (Deimel 1987, 299, pl. 79: 4).

4.2 Tools

The oldest tools from the site are two *sickle* fragments. The blade fragment of a flange-handled sickle (*pl.* 7: 20) dates to the Late Bronze Age (Šinkovec 1995, 127, pl. 144: 14, interpreted as a handle). The second blade fragment (*pl.* 7: 21) is probably from the same period.

An *adze* with a blade on one side and a hammerhead on the other is a carpenter's tool, used for the rough treatment of wood (Pietsch 1983, 25–29). Adzes (*pl.* 6: 1,2) have the best parallels in tools used in the Alpine area from the Middle La Tène period onwards (Dolenz 1998, 196, note 855). Martin Pietsch categorised similar adzes as type 3. Adze-hammers of this type were found on *limes* and date before AD 260 (Pietsch 1983, 28, 81, fig. 26, t. 7: 114–115). All the mentioned comparisons have oval sockets, while the sockets on both examples from Žerovnišček are circular.

Knives with a curved back such as in *pl.* 4: 8 were used in the Hallstatt (*e.g.* Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984, pl. 76: 775 A/4), La Tène (*e.g.* Guštin 1991, pl. 14: 5) and Roman periods (*e.g.* Petru 1972, pl. 11: 22).

The iron tools (*pl.* 4: 1,2) are *spoon augers*. One (*pl.* 4: 1) has a parallel among finds from Manching (Jacobi 1974, pl. 10: 162). The forms of the hilt tangs of the Žerovnišček spoon augers differ from the typical La Tène and Roman examples, which usually have flattened triangular or pyramidal tangs (*e.g. o.c.*, pl. 10: 159–160; Pietsch 1983 pl. 14: 326–330; Dolenz 1998, pl. 72: W 273–278).

The iron *awls* (*pl.* 4: 3–6) have good comparisons among finds from Manching (Jacobi 1974, pl. 11: 199–209), Sanzeno (Nothdurfter 1979, pl. 14: 232,238) and among the Late La Tène and Roman period finds from Gurina (Jablonka 2001, pl. 99: 17).

Reinhard Pohanka and Gerhard Jacobi dated the *knives with hooked ends* (*cf. pl.* 4: 7) to the Late La Tène period (Jacobi 1974, 45–46, pl. 24: 402–405; Pohanka 1986, 212–214, pl. 40: 158–170). The tangs of the knives in this group vary. Rounded tangs ending in a hook or a ring are the most common.

Such knives are known from *e.g.* Ambroževo gradišče at Slavina (Horvat 1995, 201, pl. 13: 18), Manching (Jacobi 1974, pl. 24: 402, 404–405), Magdalensberg (Dolenz 1998, 209–210, pl. 74: W293–W299), the Late La Tène hoard from the La Tène settlement at Kelheim (Pauli 1983, 61, 186–187, fig. 63: 4–5, pl. 134), and are also among La Tène finds from the Chuire cave near Lyon (Perrin 1991, 37, 39: fig. 13: 11–12). Examples with a straight tapered tang, like the example from Žerovnišček, are rarer. One was found in grave 24 at Bitnje (Gabrovec 1974, 294, pl. 8: 4) and another during excavations of the La Tène settlement and Roman *vicus* at Seebruck in Bavaria (Burmeister 1998, 109, pl. 36: 213).

Tinder pliers (*cf. pl.* 6: 4) have been used since the end of the 18th century, and are still in use to this day (Orel 1951, 75–86, fig. 5).

4.3 Weapons and military equipment

The iron *cheek-piece* (*pl.* 5: 1) is a fragment of a Celtic helmet known as the Trbinc type. These helmets, with a hemispherical bowl and separately made neck-guard, were used by warriors over a wide area from Spain and France to Romania in the 4th and 3rd centuries BC (Schaaff 1988, 297–300, fig. 11). An inhumation grave with this type of helmet from Trbinc near Mokronog (Gabrovec 1990, 105–119) probably dates to the latest phase of the Negova horizon, the closing stages of the Hallstatt period (Božič 1999, 196). Most helmets of this type have been found in Carnia and Carinthia (Righi 2001b, 116, fig. 12: 37–38, fig. 13: 39–42, Vannacci Lunazzi 2001, 154, 165, fig. 5: 3; Schaaff 1990, 5–10; Dolenz 2004, 548, fig. 6–7; Gleirscher 2009, 155–157). Geographically, the nearest to Žerovnišček are the helmets from Early Iron Age cemeteries at Kapiteljska njiva at Novo mesto (Križ 2001, 120, no. 282; Križ 2005, 30, pl. 94; pl. 100), Trbinc at Mirna (Gabrovec 1990, 107–108, fig. 4 and 6) and Mihovo (Vinski-Gasparini 1959, 291, pl. 2: 15).

The *missile* (*pl.* 5: 4) dates, presumably, to the Early Roman period, as it is similar to Early Roman missiles from the St. Bernard Pass (Deschler-Erb 2008, fig. 15: 3–7), Vindonissa (Unz, Deschler-Erb, in 1997, pl. 24: *e.g.* 523, 530) and Augst (Deschler-Erb 1999, pl. 1: 13, pl. 2: 30–33).

The lead *slingshot* (*pl.* 5: 5) can be classified as type I b, and *pl.* 5: 6 as type II b, after Völling. The former date from the end of the 2nd century BC to the second half of the 2nd century AD, and the

latter were used from the 2nd century BC until the Late Roman period (Völling 1990, 34–35). Lead slingshot is indicative of Roman military activities, and frequently found at Notranjska sites (Horvat 1993, 340; Horvat 1995a, 202).

A fragment of a *fitting* (pl. 5: 7) also belongs, perhaps, to Roman military equipment. Early Imperial Roman military belt plates from Vindonissa (Unz, Deschler-Erb 1997, pl. 36: e.g. 889–900) and Augst (Deschler-Erb 1999, pl. 19: 361,364–365) have a similar decoration of concentric circles around small fastening holes.

The *buckle with a hinged strap fitting* (pl. 5: 9) was used to fasten the shoulder-guard of the Roman composite cuirass (*lorica segmentata*) to the breastplate. Roman legionaries used it from the Augustan period to the 3rd century (Bishop, Coulston 2006, 95; Radman-Livaja 2004, 82). The oldest *lorica segmentata* fittings are known from the Roman fortress at Dangstetten, and are dated between 20/15 and 9/8 BC (Fingerlin 1986, 285, 5; Fingerlin 1998, 681, 2). Finds from Kalkriese (near Osnabrück), where Varo's legions were defeated in AD 9, comprise a *lorica segmentata* breast plate (Bishop 2002, 23–29, 91).

The armour strap fitting from Žerovnišček is hinged and has vertical ribs and notched edges. It finds analogies among fittings from Magdalensberg, *Vindonissa*, Augst and Kalkriese (e.g. Deschler-Erb 1999b, 236–237, fig. 8). Examples from the Late Augustan fortress of Haltern (Müller 2002, pl. 41: 447) and the Early Roman settlement situated below Castle Hill in Ljubljana (Vičič 2002, 204, pl. 12: 2) are also of this type. It seems that such armour fittings were used from the Augustan to the Tiberian - Claudian period.

The soles of Roman military footwear were attached with iron *hobnails*. The hobnails from Žerovnišček (pl. 5: 10–17) comprise all the four groups of hobnails known from Alesia, classified according to the pattern on the underside (Brouquier-Reddé, Deyber 2001, 303–304, pl. 93: 138/A–D). Most of the hobnails from Žerovnišček fall within a group characterised by a cruciform pattern of ribs and protuberances between them (pl. 5: 10–14). This type of hobnail is by far the most common in Alesia (o.c., 304, t. 93: 138/D [4–4]).

Numerous hobnails of this group from other sites in France have been published. They are probably related to Caesar's Gallic Wars between 59 and 52 BC (Poux *et. al.* 2007, 216, fig. 14: 8, Poux 2008, 376–381, fig. 54 and 56).

Such hobnails were found also at Andagoste in northern Spain, in a military context dated from the numismatic evidence to the 4th decade BC (Ocharan Larrondo, Portilla 2002, 322–323, fig. 2: 11–12).

Geographically, the closest hobnails of the same type are from Grad near Reka, and Gradišče near Cerkno (Istenič 2005a, 83, fig. 5: 1–13). Roman artillery missiles, lead slingshots, arrow heads, brooches of the Alesia type, hobnails of the type mentioned above, and the coins from these two sites all indicate Roman sieges – in the 4th decade BC, considering the historical situation, at the beginning of Octavian's Wars in Illyricum in 35 BC (o.c., 83–84; Istenič 2005b, 190, note. 11).

Hobnails of this type have also been found, in addition to others, at Gurina in the Gail valley. The majority derive from a layer with small finds from different periods, most from the 1st century BC (Gamper 2007, 371, fig. 11: 18–61). Peter Gamper relates these hobnails, and the other Roman military finds from the site, to the Roman annexation of Noricum in c.15 BC.

Hobnails of this type are also among the finds from the Crap-Ses Gorge in the area of Oberhalbstein in eastern Switzerland. Jürg Rageth relates them, as well as other Roman *militaria* from the site, with the Roman military conquest of the Alps in 15 BC (Rageth 2004, fig. 5: 6–15; Rageth 2005, 306, fig. 3: 2–14).

According to Werner Zanier, *militaria* from Döttenbichl (Oberammergau) relate to the same conquest. Among several hobnails, the type under discussion is the most frequent (Zanier 2009, 273, 276, no. 3.7.11).

Such hobnails were not found at the well-investigated fortresses at Dangstetten (20/15 and 9/8 BC) and Oberaden (11 and 9/8 BC). Smaller hobnails without pattern, or hobnails with protuberances in a circular arrangement on the underside were found there (e.g. Fingerlin 1986, set 2: 2, set 54: 14, set 104: 5, set 182: 13; Kühlborn 1992, 150). The same applies to the hobnails from the Late Augustan fortress of Haltern (Harnecker 1997, 87, pl. 69: 754–755) and the site of Varus' defeat in AD 9 at Kalkriese (Harnecker, Tolksdorf-Lienemann 2004, pl. 4: 1110, pl. 5: 2401, pl. 6: 77,85, pl. 7: 843, pl. 9: 162, 1047,1089,1105,1119, pl. 10: 2551).

We can conclude that hobnails with the characteristic pattern of crossed ribs and four protuberances on the underside were mainly in use during Caesar's conquest of Gaul and in the period of civil wars after his death. Finds from Crap-Ses

Gorge and Döttenbichl (Oberammergau) seem to suggest that such hobnails were still in use at the very beginning of the Middle Augustan Period. However, the fact that only hobnails of a later type – with a circular arrangement of protuberances, or no pattern on the underside – were found at Dangstetten, dated to 20/15 and 9/8 BC and related to the same military events, calls for caution in the interpretation.

4.4 Other metal objects

The lead *spindle whorl* (*pl. 7: 1*) is similar to specimens discovered at Magdalenska gora in grave X/46, which probably dates to the second half of the 5th century BC, and to an individual find from the same site (Hencken 1978, 74, fig. 337: f; Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, 174, pl. 161: 16). Such spindle whorls were also found at the Iron Age settlement at Montereale Valcellina (Vitri 1996, 443, fig. 20: 88) and in the River Brenta at Altichiero, near Padua (Leonardi, Zaghetto 1993, fig. 21: 10–12, fig. 24; Zaghetto, Zambotto 2005, 72, 74–75, pl. 11: D 5,1–5,3); these are dated between the 5th and the 2nd centuries BC. A lead spindle whorl from Montereale Valcellina was found inside the so-called house of *dolii*, which was destroyed by fire in the second half of the 5th century BC (Vitri 1996, 401). The spindle whorl from the Škocjan hoard is from the first half of the 4th century BC (Marchesetti 1909, 194–195, pl. 22; Ruaro Loseri 1983, 150–151, fig. 26 A). Luciano Salzani dates most of the spindle whorls from Oppeano to a period between the 5th and the 1st centuries BC; he presumes that lead spindle whorls were produced within the settlement itself (Salzani 2008, 152, fig. 94).

A spindle whorl very similar to the one from Žerovnišček was found in the Mirandola cemetery at Santa Maria di Zevio near Verona, in grave 124, where it was associated with a Roman *as*, indicating a date after 211 BC (Biondani 1996, 218). A woman buried in grave 21 of the Valeggio sul Mincio cemetery held such a spindle whorl in her hand. The grave dates to the beginning of the La Tène D2, following North Italian relative chronology (Salzani 1995, 32–33, pl. 14: A16), which corresponds to the first three decades of the 1st century BC (Božič 2008, 87, 144–148). In the opinion of Luciano Salzani, the spindle whorl is an old reused object with a possible monetary function (Salzani 1996, 100–101).

It seems that lead spindle whorls occur from the Early Hallstatt to the Late La Tène period. Their purpose and meaning are unknown.

A damaged *ladle* (*pl. 3: 34*) can be classified as type Radnóti 40. Dragan Božič dates this type of ladle to the Middle and Late Augustan periods, based on a study of grave goods from France, northern Italy and Slovenia, the Comacchio shipwreck and military sites on the Rhine (Božič 2002, 422–425).

The fragment of a small handle (*pl. 3: 35*) probably belonged to a small ladle or *strainer*. A handle of an analogous simple form was found at Magdalensberg, where it is dated to the first half of the 1st century (Deimel 1987, 151, pl. 24: 3).

The iron arch-shaped handle (*pl. 6: 3*) belonged to a *bucket*. Such handles are known from Iron Age sites and are also frequent Roman period finds throughout the Roman Empire (e.g. Hübener 1973, 67, pl. 33: 22–23; Ciglencečki 1990, 166, pl. 2: 2).

The object depicted in *pl. 2: 13* is perhaps a *handle* terminal. Mitja Guštin compared it with a knife handle from the Celtic settlement of Zemplin in Slovakia (Guštin 2006, 115–117, fig. 2), drawing attention to the motif of the god Janus, a characteristic antithetic motif in classical Celtic art (*o.c.*, 116–117). Similar in form, but with only one face mask, is a scraper from the Early La Tène warrior grave in Dürrenberg (Penninger 1972, 78, pl. 42: a3).

The objects in *pl. 3: 5,6* are probably *fittings* of a wooden box. They have good parallels in a fitting with a surviving hinge from the *oppidum* of Manching (Endert 1991, 99–100, pl. 33: 501, fig. 24), occupied during the La Tène B, C and D 1b periods, following central European relative chronology (*o.c.*, 106–107; Gebhard 1991, 100–104). Wooden boxes were used to store personal belongings in the Celtic, as well as the Roman world (*o.c.*, 99; Deimel 1987, 331 (89/2); Riha 2001). XRF EDS analysis showed the presence of zinc and tin in the patina of the copper alloy fitting (*pl. 3: 6*), which would indicate that the object was made from gunmetal. The presence of zinc in the alloy dates the object to the second half of the 1st century BC, at the earliest (*cf.* Istenič 2005b, 200–201).

The partly preserved decorated metal *plate* (*pl. 3: 9*) has good parallels at Manching (Endert 1991, pl. 33: 497), in grave 88 at Jezerine (Marić 1968, pl. 3: 20–21), and in grave 47 at Kompolje (Lo Schiavo 1970, 467, pl. 35: 14). This indicates

that such metal plates formed part of Celtic and Iapodian material cultures.

The head of an iron ornamented *rivet* (pl. 2: 25) is similar to rivets from the iron helmet of the Novo mesto type from grave 1656/58 at Mihovo (Schaaff 1980, 402, fig. 23: 2). Similarly decorated rivet heads, buttons and studs are typical of the Late La Tène culture to the North of the Alps. Red enamel often decorates the heads of these objects. Their surface was grooved, so that the enamel would adhere well (Božič 1993a, 151; Challet 1992, 118–123, fig. 76–77).

Nine completely preserved *rings* and two fragments (pl. 3: 10–20) were discovered on Žerovnišček. Their purpose is unknown. They might be parts of equine equipment, attire or other accessories.

4.5 Metal ingots and amorphous metal objects

Among these finds, we identified various fragments of axes – blades, butts and collars (pl. 7: 25–33). At least four items are fragments of *shaft-hole axes* (pl. 7: 25–28, perhaps pl. 8: 1–3). There are good parallels from settlements in the Notranjska region (Trampuž Orel, Heath 1998, 241, fig. 4; Turk 2000, 85, 2.1.8.).

These axes were made of an alloy containing an unusually high percentage of lead, which made them impossible for use as tools or weapons. They are semi-finished products, or ingots which may have had a pre-monetary value or a votive role (o.c., 246; Turk 2000, 158–159).

Accurate typological classification of several fragments from Žerovnišček is impossible, as they are badly preserved. However, they can be interpreted according to recent studies of similar objects (Trampuž-Orel 1996, 165–242; Trampuž-Orel, Heath 1998, 237–248; 223–236; Turk 2000, 157–165). Comparison with analogous objects from western and central Slovenia suggests a date between the 10th and 8th centuries BC, when western and central Slovenia were important shaft-hole axe production regions. A later date is also possible, as in some hoards they are associated with finds from the 7th and perhaps 6th century BC (Turk 2000, 165).

In addition to fragments of shaft-hole axes, finds from Žerovnišček comprise many other fragments of cast and, thereafter, deliberately cut metal *ingots*. The basic criterion for the classification of these highly fragmented objects as parts of ingots was

either recognition of the basic shape, or a surviving edge surface.

Some examples can reliably be classified as *bar-shaped* (pl. 8: 4–9,11) or *flat ingots* (pl. 8: 10,12–16,18–24,26,31,34, pl. 9: 2–4,6,7,10,12,14,18,19,21). Two fragments show casting seams (pl. 8: 17,18), which indicates that they were primarily cast in a two-part mould. Two fragments are probably parts of small plano-convex ingots (pl. 8: 28,30).

These objects cannot be accurately dated. They are perhaps from the Late Bronze Age, together with fragments of sickles and shaft-hole axes. However, they could as well be later. This applies particularly to the fragments of flat ingots, as they have parallels among early pre-monetary forms (*aes rude*) on the Apennine peninsula, dating from the Villanova to the Late Republican period (o.c., 154–157).

The numerous *amorphous pieces of metal* (fig. 11, pl. 9: 13,16,17,22–36, pl. 10: 10–25) are the remains of metal-working activities. Lead pieces are the most common (fig. 11, pl. 10: 10–23) and are mostly the remains of casting. Some lead items (e.g. pl. 7: 2–19, pl. 10: 1–9) are perhaps semi-finished products used for storage or the distribution of lead.

4.6 Coins

The Numismatic Cabinet of the National Museum of Slovenia keeps several coins from Žerovnišček: 20 Roman Republican coins, 10 large Celtic silver coins of different types minted by the Taurisci

Fig. 11: Žerovnišček near Bločice. Amorphous lead objects (photo: T. Lauko).

Sl. 11: Žerovnišček pri Bločicah. Amorfní kosi svinca (foto: T. Lauko).

Tab. 1: A list of Roman coins from Žerovnišček (after FMRSI IV and V).

1	Victoriatus	211–170 BC	Roman	LJ 14983, FMRSI IV, 32: 1
2	Victoriatus	211–170 BC	Roman	LJ 26950, FMRSI V, 29: 1
3	As	2 nd century BC	Roman	LJ 12001, FMRSI IV, 32: 2
4	As	1 st half of the 2 nd ct. BC	Roman	LJ 12002, FMRSI IV, 32: 3
5	As	1 st half of the 2 nd ct. BC	Roman	LJ 26680, FMRSI V, 29: 3
6	Denarius	189–180 BC	Roman	LJ 24683, FMRSI V, 29: 2
7	Denarius	179–170 BC	Roman	LJ 14981, FMRSI IV, 32: 4
8	Denarius	155 BC	Roman	LJ 14980, FMRSI IV, 32: 5
9	Denarius	153 BC	Roman	LJ 14979, FMRSI IV, 32: 6
10	Denarius	150 BC	Roman	LJ 14984, FMRSI IV, 32: 7
11	Denarius	148 BC	Roman	LJ 14978, FMRSI IV, 32: 8
12	Denarius	141 BC	Roman	LJ 12003, FMRSI IV, 32: 9
13	Denarius	137 BC	Roman	LJ 26951, FMRSI V, 29: 4
14	Denarius	136 BC	Roman	LJ 24700, FMRSI V, 29: 5
15	Denarius	130 BC	Roman	LJ 14977, FMRSI IV, 32: 10
16	Denarius	128 BC	Roman	LJ 24699, FMRSI V, 29: 6
17	Denarius	126 BC	Roman	Private collection, FMRSI IV, 32: 11
18	Denarius	106 BC	Roman	LJ 14976, FMRSI IV, 32: 12
19	Denarius	89 BC	Roman	LJ 14975, FMRSI IV, 32: 13
20	Denarius	87 BC	Roman	LJ 14974, FMRSI IV, 32: 14
21	Denarius	81 BC	Roman	Private collection, FMRSI IV, 32: 15
22	Denarius	47 BC	Roman	LJ 17124, FMRSI IV, 32: 16

and the Norici, and 4 small Celtic silver coins.⁶ The latest coin from the site is a *denarius* from 47 BC (*tab. 1*).

Two *victoriati*, three *asses* and 21 *denarii* have been found. Most of the *denarii* were minted in the mid 2nd century BC (FMRSI IV, 93, no. 32; FMRSI V, 62, no. 29).

Victoriati were minted between 211 and 170 BC, and remained in use until 150–130 BC. Individual finds of unworn *victoriati* can therefore be dated to the end of the 3rd and the first half of the 2nd century BC. The *victoriati* from Žerovnišček and other Notranjska sites reflect the gradual spread of Roman influence along the Amber Route and its branches (*fig. 2*), leading to Notranjska soon after the *colonia* of *Aquileia* was founded in 181 BC (Miškec 2003, 372–374).

⁶ We would like to thank Alenka Miškec of the Numismatic Cabinet for this information.

4.7 Pottery

Prehistoric pottery

The rim (*pl. 11: 1–4,6*) and base fragments (*pl. 11: 1*) are of hand-thrown coarse ware. Several fragments of round ceramic stands or pot mats used in cooking (*pl. 12: 1–4*) have been found. These are common in Iron Age settlement inventories (e.g. Svoljšak 1976, *fig. 7*; Gabrovec 1994, *pl. 3: 2,20; 5: 7,8,17*).

Imported Roman pottery

The fragment of thin-walled pottery (*pl. 11: 9*) is from an undecorated beaker of Marabini form 3 (Marabini Moevs 1973, 58–59). Such beakers were manufactured in Tyrrhenian central Italy from the first half of the 2nd to the mid 1st century BC, and

were distributed throughout the Italic peninsula and in the western Mediterranean. They occur sparsely in the south-eastern Alpine area (Fasano 1995, 165–172; Horvat 1995b, 28, fig. 7: 3; Horvat, Bavdek 2009).

Black ware is represented by a fragment (*pl. 11: 10*). Its production areas geographically closest to Žerovnišček were the Po Valley and, perhaps, Aquileia (*e.g.* Sfredda 1998, 21–36; Schneider 2000, 104). This pottery was exported to Noricum and the south-eastern Alps at the end of the 2nd and in the 1st century BC (Schindler 1967, 40–60; Sfredda 1998, 21–36).

4.8. Statuette

The statuette (*fig. 12*) depicts the god Mars. Formerly called Mavors, the Italic god Mars initially had powers to protect herds, fields and peasants. He assured a good harvest and healthy herds. Later, he became associated with war and came to be identified with the Greek god Ares (Šašel Kos 1999, 148; *LIMC* II/1 1984, 505–507).

Mars was also very popular in the Celtic world, where he was identified with various local deities and present in cults or rituals associated with water sources, springs and trees (Kenner 1958, 70–71, 80).

Annemarie Kaufmann-Heinimann classified the statuettes of Mars from Augst into three main groups (Kaufmann-Heinimann 1977, 26–28). In *LIMC* (II/1 1984, 516–522) they are in four basic groups and several combinations of these.⁷ The statuette from Žerovnišček exhibits features of several of these groups; it is, however, most similar to a small group of statuettes holding a *patera* in the right hand (*LIMC* II/1 1984, 520–521, no. 108–117).

The libation dish (*patera*) in the extended right hand is an Italic-Etruscan motif characteristic of donor statuettes between the 3rd and 1st centuries

BC (Cassola Guida 1989, 16, 84–85: no. 34, 88–89: no. 36). Most of these statuettes are from central and northern Italy, particularly Veneto and Friuli, the southern Alpine valleys, and western and central Slovenia (*e.g.* Cassola Guida 1978, 33: no. 18; 39: no. 24; 59–61: nos. 44–46; 66: no. 51; 80: no. 64; Walde-Psenner 1983, 126–129: nos. 108–110, 112; Žbona-Trkman 1983; Osmuk 1987; Plesničar-Gec 1991–1992; Rupel 2000, 252; Zampieri, Lavarone 2000, 70–71: nos. 65, 67, 69; 73: no. 77; Buora 2001, 319–327, fig. 1; Tirelli 2002, 194–195, fig. 3: a–b, e, 200–201; Istenič 2002; Gaspari, Krempuš 2002; Rupel 2005, 45–46, fig. 2).

In terms of iconography, a statuette of a Mars donor from the sanctuary at Altino near Venice is the best parallel for the example from Žerovnišček. Margherita Tirelli related it to products of central Italy between the 3rd and the 2nd centuries BC (Tirelli 2002, 200–201, fig. 3: e).

The statuette from Žerovnišček has a horned helmet, which is an exceptionally rare attribute of Mars. To our knowledge, the only statuette of Mars with a horned helmet, probably from an early imperial period, comes from an unknown site and is kept in the Central Archaeological Museum in Madrid (*LIMC* II/1, 517, no. 39; *LIMC* II/2, 386, no. 25).

Horned helmets are known from several chronologically and geographically distant cultures from the Bronze Age onwards (*e.g.* Hencken 1971, 169–173).

The horned helmets known from depictions on Iron Age Situla art are geographically the closest to Žerovnišček. A fragment of a situla from Matrei shows a crested helmet, with horns, laid as a trophy between two boxers (Lucke, Frey 1962, 81, pl. 58). A warrior wearing a horned helmet is depicted on the situla from *Nesactium* depicting a naval battle (Mihovilić 1996, pl. 3: 66, app. 3). Also, a statuette of a warrior from Idrija pri Bači was perhaps wearing a horned helmet (Eibner 2000, 317–318, 324, sl. 4).

Ancient sources mention that Celtic warriors attached horns to their helmets (Stary 1990, 77). A Celtic horned helmet is known from a depiction of a warrior on an Early La Tène stone slab from Bormio (Pauli 1973, 92, tab. 7: 1; 8). Etrusco-Italic helmets with large horns have been found in Celtic graves in Italy (Vitali 2004, cat. no. 8.21; Lejars 2008, 144–145).

A statuette of the goddess Athena/Minerva with a votive inscription from the Middle and Late La Tène settlement at Dornach (Aschheim, Munich) in

⁷ The basic typology of statuettes of Mars after *LIMC*: type U (Ultror) / type 2 after Kaufmann-Heinimann (standing, bearded, wearing a helmet, cuirass and greaves, with a spear in lifted right hand); type P (Pantheon) / type 1 after Kaufmann-Heinimann (standing, beardless, naked, wearing a helmet, holding a spear in the raised right hand, and a shield or a sword in the left hand); type C (standing, beardless, wearing a helmet, cuirass and greaves; one hand holds a spear, the other holds or is resting on a shield); type T / type 3 after Kaufmann-Heinimann (beardless, naked, wearing a helmet, depicted as a dancer, holds a legionary eagle or a *tropaeum*).

southern Bavaria (Irlinger, Winghart 1999, 71–162, figs. 30 and 31) has a Corinthian high-plumed helmet with cattle horns. The statuette was found in a Late La Tène well or ritual shaft, in a layer dated to the “developed” LT D1, between 80 and 50/30 BC (*o.c.*, 134). The statuette is stylistically of Late Hellenistic form. A votive inscription on the statuette’s base indicates a Late Republican or Augustan date (Dietz 1999, 144–147). Stefan Winghart sees an iconographic analogy for this statuette in a 2nd century statuette of Athena with a horned helmet from Pella in Greek Macedonia. Athena, probably named *Alkidemos*, depicted with a crested helmet with horns, was the protector and main goddess of Pella (Irlinger, Winghart 1999, 129–134).

A tomb painting from Capua depicting an Oscan cavalier with a horned helmet (Stary 1990, 91, 98, 104, fig. 18; Lejars 2008, 144, fig. 7: D) indicates that such helmets were known also in the Italic world. The horns may be related to an old Italic tradition, according to which Mars was also a guardian of herds. The statuette of Mars from Madrid supports this assumption, as the god’s cuirass is decorated with a depiction of cattle, in addition to Gorgonian heads and two stars (*LIMC* II/1, 517, no. 39, II/2, 386, no. 25).

It can be concluded that the iconography of the statuette from Žerovnišček follows an Italico-Etruscan tradition of depicting donors, as well as the Italic and Roman idea of Mars as a deity of war (indicated by cuirass, greaves and helmet) and a protector of herds (indicated by the cattle horns on the helmet). Presumably, the statuette of Mars from Žerovnišček was made in a central or north Italian workshop. The roughly executed details and awkward proportions of the statuette suggest its origin in Veneto or Friuli, where 3rd to 1st century statuettes of donors are more frequent than in other parts of central and northern Italy.

Statuette of Mars (*figs. 12, 13*); copper alloy. H. 12 cm. The proportions of the head, body, arms and legs give an impression of awkwardness. Details of the eyes, eyebrows, mouth, nose and hair are roughly executed. The statuette stands with its weight on the left leg, while the right one is slightly bent at the knee and positioned behind and beside the left one. The raised left arm probably held a spear, which has not survived. The right arm is stretched, slightly bent at the elbow and holds a ceremonial vessel (*patera*). The incisions above the knees and Achilles’ tendons depict greaves. The cuirass shapes the musculature of the body; the navel is indicated by a small hole. The cuirass edges are explicitly emphasised in the lower and shoulder parts; four circular incisions on the side represent fasteners. The

figure is dressed in a *tunica* under a cuirass. The helmet has a large crest with incised plumes. Two semi-circular incisions, placed opposite to one another are on the lower, and two on the upper frontal part of the bowl. The crest is divided into three sections and undulates towards the right shoulder blade. The bowl is decorated with two large horns, which are curved inward.

Analyses: XRF (1: Cu 40.1%, Pb 25.9%, Sn 34%; 2: Cu 40.5%, Pb 25.2%, Sn 34.3%). These results derive from two measured spots which indicate lead bronze as the most probable alloy composition.

5. DEFINING THE SETTLEMENT

Žerovnišček was probably first settled in the late Bronze Age. fragments of sickles (*pl. 7: 20–21*), and shaft-hole axes, axe blades and some copper alloy ingots (*pl. 7: 25–33, pl. 8: 1–33, pl. 9: 2–4, 6, 7, 10, 14*) date to this period.

Žerovnišček was undoubtedly occupied during the Early and Late Iron Ages, in the period of the Notranjska cultural group in the Notranjska and Karst regions (Guštin 1973, 461–506; Gabrovec 1987, 151–177; Božič 1999, 202–203). The oldest object from this period is a fragment of a Vače type knobbed brooch (*pl. 1: 1*). Several objects are characteristic of the Late Hallstatt period, such as fragments of Certosa brooches (*pl. 1: 2–7, 11–15*), pendants (*pl. 2: 7–8*, perhaps 6) and an anklet (*pl. 2: 18*).

Most of the classified small finds date to the La Tène period. Only a few are from the Early or Middle La Tène periods; a belt chain link (*pl. 2: 15*), perhaps an object with two face masks (*pl. 2: 13*), and a helmet cheek-piece (*pl. 5: 1*), which could also be Late Hallstatt.

The Late La Tène finds include brooches (*pl. 1: 8–10, 17, 20–29*), buttons (*pl. 2: 23–24, 26, 3: 1–4*), a knobbed ring (*pl. 2: 4*) and a double belt hook with open rectangular frame (*pl. 2: 17*).

Italic brooches (*pl. 1: 22–24*) are characteristic of the La Tène D1b period and also predominate in La Tène D2 (*pl. 1: 25–29*). It is notable that there is a lack of arched brooches, which are characteristic of the Central European La Tène D2 period.

The Iron Age finds indicate influences from different areas. The Vače knobbed brooch (*pl. 1: 1*) suggests that the inhabitants of Žerovnišček were in contact with the Dolenjska and Bela krajina regions as early as the Early Iron Age.

Some forms of brooches (*pl. 1: 16–17*), a knobbed ring (*pl. 2: 4*), a cog-wheel pendant (*pl. 2: 3*), a belt chain link (*pl. 2: 15*), buttons (*pl. 2: 26, pl.*

Fig. 12a–d: Statuette from Žerovnišček (photo: T. Lauko).
Sl. 12a–d: Kipec z Žerovniškega (foto: T. Lauko).

3: 1–4), a bell-shaped object (*pl. 2: 14*) and an ornamental stud (*pl. 2: 25*) show intensive contact with the Late La Tène Mokronog group and the wider central European area.

The pendant (*pl. 2: 10*), two hat-shaped buttons (*pl. 2: 23–24*) and possibly also the ornamental fitting (*pl. 3: 9*) indicate the influence of the Iapodes and the Colapiani.

Fig. 13a–b: Statuette from Žerovnišček, details (photo: T. Lauko).
Sl. 13a–b: Kipec z Žerovniškega, detajli (foto: T. Lauko).

The Notranjska variant of the Certosa brooches (*pl. 1: 8–10*), brooches *pl. 1: 18–19* and a pendant of a chain belt (*pl. 2: 16*) are typical accessories of the Notranjska-Karst group.

The two *victoriati* attest to the earliest contacts with the Romans in the 2nd century BC (*tab. 1: 1–2*).

In addition to the finds related to Late Iron Age warriors (*pl. 5: 1*; perhaps *pl. 5: 2* and *pl. 2: 25*), Roman military objects were also found. The *lorica segmentata* fitting (*pl. 5: 9*) dates from the Augustan to the Tiberian - Claudian period, while the hobnails (*pl. 5: 10–17*) are earlier, dating from the Caesarian to the very beginning of the Middle Augustan period. Lead slingshots (*pl. 5: 5,6*) and probably also the iron missile (*pl. 5: 4*) are also related to the Roman Army.

The brooch with double knob bow (*pl. 1: 30*) dates from the Augustan period to the 1st century AD; the ladle (*pl. 3: 34*) to the Middle and Late Augustan periods; and the finger-rings (*pl. 2: 19,20*) date from the 1st century BC to the early Imperial period. Later Roman or Early Middle Ages finds have not been discovered. Some finds are from recent periods (*pl. 6: 4–7*).

Archaeological, historical and numismatic evidence indicates a gradual spread of Roman influence after the *colonia* of *Aquileia* was founded in 181 BC. Romanisation extended gradually from

south-western and western parts of present-day Slovenia towards the east, along the Amber Route (Horvat 1999, 218–219).

The hoard of Roman offensive weapons from Grad near Šmihel below Mt. Nanos probably indicates the earliest Roman military attempts to gain control of the Amber Route at the Postojna gates (Horvat 2002, 142–143).

Roman coins, particularly the reliably dated *victoriati*, indicate Roman economic influence in the Notranjska region as early as the 2nd century BC. Some coin hoards containing Roman, as well as Celtic coins are perhaps related to the early Roman military campaigns in the 2nd century BC (Miškec 2003, 373).

There was a Roman outpost at Mandrga, near the Razdrto pass, by the end of 2nd century BC (Bavdek 1996, 297–306; Horvat, Bavdek 2009), by which time the nearby prehistoric fortified settlement at Grad near Šmihel had probably already been abandoned. The strategically important pass at Razdrto and the Postojna gates were under Roman control by this time at the latest (Horvat 1995b, 37; Horvat 2002, 143).

Finds from Žerovnišček and other sites in the Notranjska region show that the occupation of indigenous settlements continued in the 1st century BC (Horvat 1995a, 189–192; Horvat 2005, 244).

The settlement on Žerovnišček controlled an important crossroads – the route from the Amber Road which ran along the edge of Cerkniško polje continued below Žerovnišček to Bloke, where it divided. One route ran over Loško polje towards Kvarner bay, Lika or to the River Kolpa, while the other continued over Bloke to the Dolenjska region (see *fig. 2*).

The routes mentioned above, and Lake Cerknica (most probably Roman *Lugeon*), are mentioned by the historian Strabo, who used sources from the 2nd and 1st centuries BC. The routes in the region around Lake Cerknica were important throughout later prehistory, which is why it probably soon attracted Roman interest (Šašel 1974, 15–16).

A possible Roman route ran over nearby Loško polje, coming from Tergeste and Divača to Stari trg and continuing towards Lika. In the opinion of Jaroslav Šašel this so-called Iapodian Road was of the greatest significance during the Roman conquest (Šašel 1975b, 75, 77, sl. 19, no. XIII, 96). No archaeological evidence of this route has come to light so far.

The route below Žerovnišček retained its importance in later periods, after the hill settlement had been abandoned. In late antiquity, this was probably an alternative route connecting *Aquileia* to *Siscia* (Ciglencič 1985, 275–276, *fig. 12*).

Medieval written sources attest to the extreme strategic significance of this area. At that time, the so-called Patriarch's route ran along Cerkniško polje, below Žerovnišček and on towards Bloke. This route connected the patriarch's estates in the Notranjska and Dolenjska regions with the seat of the Patriarch of Aquileia in Friuli (Kosi 1998, 237–242).

In our opinion, the abandonment of the settlement on Žerovnišček is related to the Roman conquest of Cerkniško polje and Roman control over routes towards Kvarner bay and Dolenjska region. It seems probable that the conquerors would not have allowed the indigenous population to occupy a fortified settlement with such an important strategic position. The latest coin from the site is a *denarius* minted in 47 BC. The hobnails of Roman military shoes indicate a Roman military presence between the Caesarian and the very beginning of the Middle Augustan period. Considering the historical situation, this could be related to Octavian's wars in Illyricum (35–33 BC). Brooches of the Jezerine type perhaps indicate that the settlement was populated at least to the end of the Middle Augustan period. The Roman

armour fitting and other later finds seem to suggest that Žerovnišček was abandoned in the first decades of the 1st century.

During the 1st and 2nd centuries, settlements between Planinsko polje and Cerkniško polje partially shifted from the hills to the lowlands. Early Roman graves at Cerknica (Urleb 1983, 298–246) and Unec (Vičič, Schein 1986, 100–102) well illustrate this change. Some of the settlements located on hills, *e.g.* Ulaka (Gaspari 2000) and perhaps Tržišče near Dolenja vas (Urleb 1975a, 149) and Stari Grad above Unec (Istenič, Trampuž-Orel, Stare; Gaspari 2009, 155–169) continued to be occupied.

Aknowledgements

I would like to express my gratitude to my supervisor Janka Istenič (National Museum of Slovenia) who helped me with the discussion, by reading and commenting on the text; and for exhaustive proof-reading and editing of the English text.

I am particularly grateful to Jana Horvat and Dragan Božič (Institute of Archaeology, Scientific Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts) who helped considerably with useful data, discussion, with information on the literature and with perceptive comments on a draft of this paper. Alma Bavdek kindly lent the finds from the Notranjska Museum in Postojna. Biba Teržan (Department of Archaeology, Faculty of Arts, University of Ljubljana) read the manuscript and made valuable comments. Neva Trampuž-Orel and Peter Turk (National Museum of Slovenia) assisted with the analysis of the prehistoric material. Philip Burt improved the English translation with carefully proof-reading. Nada Osmuk and Andrej Preložnik (Institute for Mediterranean Heritage) assisted with information on the literature. Andrej Gaspari (Slovenian War Museum), Aleš Ogorelec and Rok Klasinc helped with my field research.

6. CATALOGUE

The majority of the finds from Žerovnišček are kept at the National Museum of Slovenia in Ljubljana, unless otherwise stated. Each catalogue entry comprises basic identification of the object, sometimes a detailed description, the materials from which the object was made, one or two measurements and an inventory number. If the object has already been published, previous publications are quoted. Copper alloy is used throughout this catalogue as a general term for copper alloy objects of which the precise metallurgical composition is unknown. In cases when material was defined by chemical or physical analyses, the result is noted in brackets. X-ray fluorescence spectrometry (EDS XRF) was carried out by Zoran Milič from the National Museum of Slovenia. Proton induced x-ray emission (PIXE) was done by Žiga Šmit with the tandemron accelerator at

the Jožef Stefan Institute. Analysis details and the method of analysis were described in Milić, Istenič 2005 (214) and Šmit, Istenič 2005 (214–215).

The scale of 1:2 was adopted for metal and 1:3 for pottery and stone-objects, unless otherwise indicated. The catalogue drawings are by Ida Murgelj and Dragica Knific Lunder (*pls. 1: 4,10,13–17,25,27,30; 2: 1,3; 3: 1,4,18–19; 5: 6; 7: 13–14,20,24*).

List of abbreviations:

L.: length

H.: height

W.: width

T.: thickness

Diam.: diameter

Inv. no.: Inventory Number

NMP: Notranjska Museum Postojna

Plate 1

1. Fragment of a Vače type knobbed brooch; iron, with a copper alloy coating. Pres. L. 2.7 cm. Inv. no. P 19588.

2. Fragment of a Certosa type brooch; two semicircular incisions on widened part of the bow; two incised triangles on the end-knob and three ribs on the bow; copper alloy. Pres. L. 5.2 cm. Inv. no. P 19581.

3. Fragment of a Certosa type brooch; four semicircular incisions on widened part of the bow; two incised triangles on the end-knob; two incised crosses on the foot; copper alloy. Pres. L. 4.2 cm. Inv. no. P 19580.

4. Fragment of a Certosa type brooch; widened bow; tripartite ribbed thickening on the bow; two incised lines and zigzags in the foot; incised zigzag on catch-plate; copper alloy. L. 5.4 cm.

5. Fragment of a Certosa type brooch; part of the foot and bow survives; incised, barely visible decoration on foot; copper alloy. L. 2.2 cm. Inv. no. P 19583.

6. Fragment of a Certosa type brooch; part of the foot survives; incised V-shaped decoration; copper alloy. L. 2.7 cm. Inv. no. 19584.

7. Fragment of a Certosa type brooch; part of the bow survives; copper alloy. L. 3.6 cm. Inv. no. P 20471.

8. Fragment of a Certosa type brooch; hollow hemispherical end-knob and part of a bow survive; copper alloy. Pres. L. 3.2 cm. Inv. no. P 19582.

9. Fragment of a Certosa type brooch; part of the bow survives; copper alloy. L. 1.9 cm. Inv. no. P 19718.

10. Fragment of a Certosa type brooch; part of the bow with two ribs and two coils of the spring survive; copper alloy. L. 4.2 cm.

11. Fragment of a Certosa type brooch; part of the bow survives; copper alloy. L. 2.7 cm. Inv. no. P 19635.

12. Fragment of a Certosa type brooch; part of the bow and smooth biconical knob survive; copper alloy. L. 1.6 cm. Inv. no. P 19715.

13. Barrel-shaped knob with tiny incisions; part of the Certosa type brooch; copper alloy. Diam. 1.3 cm.

14. Smooth biconical knob; part of the Certosa type brooch; copper alloy. Diam. 1.7 cm.

15. Biconical ribbed knob; with ribbed central ridge; part of the Certosa type brooch; copper alloy. Diam. 2.1 cm.

16. Cast brooch of a Middle La Tène scheme; foot partitioned with a knob and two ribs; two ribs on a bow; pin and spring do not survive; copper alloy. L. 4.3 cm.

17. Cast brooch of a Middle La Tène scheme of the Magdalenska gora type; spring and pin do not survive; copper alloy. L. 4.1 cm.

18. Cast brooch of a Middle La Tène scheme; three small ribs above foot; combination of two large and two small ribs on the bow; copper alloy. L. 5.4cm. Inv. no. P 19586.

19. Cast fibula of a Middle La Tène scheme; copper alloy. L. 4.5cm. Inv. no. P 19585.

20. Brooch of a Late La Tène scheme; three coils of a spring survive; rectangular solid foot with rounded (broken) edge; iron. L. 5.3 cm. Inv. no. P 19941.

21. Fragment of a brooch; three coils of a spring and a pin survive; Iron. L. 3.2 cm. Inv. no. P 20470.

22. Brooch of the "Schüsselfibel" type. Ten coils of a spring survive; pin missing; bronze. L. 5.7 cm. Inv. no. P 19587.

Bibl.: Istenič, Šmit 2007, 142, note 6, fig. 6.

23. Fragment of the Almgren 65 type brooch; bronze. L. 3.8 cm. Inv. no. R 18464.

Bibl.: Istenič, Šmit 2007, 141, note 1, fig. 1.

24. Brooch of the Nauheim II.1a type; row of small chased rectangles along each edge of the bow; bronze. L. 5.2 cm. Inv. no. P 19940.

Bibl.: Istenič, Šmit 2007, 142–143, note 7, fig. 7.

25. Brooch of the Jezerine II type; two coils of a spring survive; internal edge of grooves decorated on both sides with small chased rectangles; copper alloy. L. 6.2 cm.

26. Brooch of the Jezerine II type; the foot and pin do not survive; copper alloy. L. 3.9 cm. Inv. no. P 20469.

27. Fragment of the Jezerine II type brooch; part of the bow survives; probably in secondary use as a pendant or ring; Copper alloy.

28. Fragment of the Jezerine II type brooch; part of the bow survives; copper alloy. L. 3.1 cm. Inv. no. R 25094.

29. Fragment of the Jezerine II type brooch; foot with circular perforation and small flat raised knob survives; copper alloy. L. 2.7 cm. Inv. no. R 18455.

30. Brooch with two knobs of the Almgren 236 c type; seven-coil spring connected with external cord; copper alloy. L. 6.7 cm.

Plate 2

1. Wheel-shaped pendant with two spokes; rim and first spoke cast; the other spoke is formed from two semicircular bars and forged onto the perimeter and the first spoke; copper alloy. Diam. 3.6 cm.

2. Wheel-shaped pendant; external and internal rim connected with four spokes; the external spoke is decorated with eight, internal by four pairs of knobs; copper alloy. Diam. 3.2 cm. Inv. no. P 19574.

3. Cog-wheel pendant with fifteen cogs and central circular perforation; copper alloy. Diam. 3.5 cm.

4. Knobbed ring; eight clusters of three knobs; copper alloy. Diam. 4.8 cm. Inv. no. P 19594.

5. Figurine of an animal with small perforation (pendant?); copper alloy. L. 3.2 cm. Inv. no. P 19573.

6. Cast pendant with a suspension loop; globular shape; small terminal knob and ribbed neck; copper alloy. H. 2.5cm. Inv. no. P 19578.

7. Cast pendant with a suspension loop and two thickenings; copper alloy. H. 2.2 cm. Inv. No. 19576.

8. Cast basket-shaped (amphora-shaped) pendant with a profiled ending; ribbed ridge under suspension loop; suspension loop with threaded large and small ring; copper alloy. H. 4.9 cm. Inv. no. P 19575.

9. Fragment of a triangular pendant; thin sheet metal decorated with a hammered cirlet, dot and perforations; heavily abraded; copper alloy; L. 2.2 cm. Inv. no. P 19602.

10. Trapezoid pendant with three branches (damaged); one branch in the form of an animal; three perforations with threaded rings and two so-called spectacle pendants survive; copper alloy. H. 5.4 cm. Inv. no. P 19571.

11. Cast vase-shaped pendant with a suspension loop; copper alloy. H. 2.2 cm. Inv. no. P 20468.

12. Cast vase-shaped pendant with a suspension loop; copper alloy. H. 2.2 cm. Inv. no. P 19577.

13. Bar-shaped object with a semicircular cross-section; terminal in the form of two human heads (face masks) and a ring; originally two semi-circular bars, one did not survive; copper alloy. L. 6.8 cm. Inv. no. P 19572.

Bibl.: Guštin 2006, 115–131, fig. 2.

14. Bell-shaped object; four circular perforations on the lower edge; corroded lump of metal on the underside (mallet?); copper alloy. H. 1.1 cm. Inv. no. P 19643.

15. Hollow belt chain link; central part is rectangular in shape and has two perforations; copper alloy. L. 4.8 cm. Inv. no. P 19579.

16. Bell-shaped belt chain pendant depicting a human figure; copper alloy. H. 5.4 cm. Inv. no. P 19570.

17. Double belt-hook with an open rectangular frame; hooks are in the form of birds' heads; frame is decorated with six grooves ornamented with chased zigzags; copper alloy. H. 5.1 cm. Inv. no. R 18465.

18. Fragment of a ribbed anklet; tiny thickenings between ribs; copper alloy. L. 3.3 cm. Inv. no. P 19600.

19. Finger ring with an oval bezel with oval setting; hoop is lenticular in cross-section; copper alloy. H. 1.3 cm.

20. Finger ring with an oval bezel decorated with a chased stylised human figure; copper alloy. H. 0.6 cm. Inv. no. R 18457.

21. Strip bracelet; two ribs separate the central wider part; one terminal survives and is in the form of a snake-head; two rows of small chased dots along the edge; copper alloy. L. 8 cm. Inv. no. P 19450.

22. Four dome-shaped buttons with an attaching element on the lower side; copper alloy. All Diam. 1.1cm. Inv. no. P 19589 a–b.

23–24. Two hat-shaped buttons with an attaching element on the lower side; three concentric ribs on brims; boss in the centre; casting seam seen on reverse; leaded bronze. Diam. 1.5 cm. Inv. no. P 19590 a–b.

Analyses: XRF. Inv. No. 19590 a (Cu 26.6%, Pb 40.8%, Sn 28.1%, Sb 2%, Ag 0.5%); Inv. No. 19590 b (Cu 23.3%, Pb 34.1%, Sn 37.9%, Sb 4.1%, Ag 0.5%).

25. Ornamental stud; short bent shank, with an oval cross-section; the semicircular head is divided into six triangular sections, two have lattice decoration; iron. Diam. 1.9 cm. Inv. no. P 19593.

Analyses: observation under optical microscope and PIXE analysis yielded traces of enamel on the head.

26. Button with a shallow groove and two loops on the underside; copper alloy. Diam. 1.5 cm. Inv. no. P 19591.

Plate 3

1. Button with a lattice-decorated boss; wide shallow groove and two loops on the underside; copper alloy. Diam. 2.7 cm.

2. Button with a lattice-decorated boss; wide shallow groove and two loops on the underside; copper alloy. Diam. 2.2 cm. Inv. no. P 19592.

3. Button with a lattice-decorated boss; wide shallow groove and two loops on the underside; copper alloy. Diam. 2.5 cm. Inv. no. P 20467.

4. Button with a hollow boss; triscele decoration on the boss; two attached loops on the under side; copper alloy. Diam. 2.4 cm.

5. Oblong pear-shaped fitment; narrower terminal includes two semi-circular endings with small perforations; a stud survive in one of the holes; copper alloy. L. 5.1 cm. Inv. No. R 18454.

6. Oblong pear-shaped fitment; narrower terminal includes two semi-circular endings with small perforations; copper alloy. L. 5.2cm. Analyses: XRF (Cu 91.4%, Sn 3.5%, Zn 5.2%).

7. Fragment of a thin, oblong metal sheet decorated with hammered dots; copper alloy. L. 3.1 cm. Inv. no. P 27051.

8. Thin rectangular metal sheet with four perforations; decorated with hammered dots; bronze. L. 3.1 cm. Inv. no. P 19937. Analyses: XRF (Cu 44.2%, Sn 45.5%, Pb 10. 2%).

9. Fragment of a thin metal sheet; decorated with perforations in a shape of triangle and hammered dots; bronze. L. 2.6 cm. Inv. no. P 19938. Analyses: XRF (Cu 67.2%, Sn 32.8%).

10. Ring; angular in cross-section; iron. Diam. 3.9 cm. Inv. no. P 19596.

11. Ring; oval in cross-section; copper alloy. Diam. 3.8 cm. Inv. no. P 19595.

12. Ring; oval in cross-section; copper alloy. Diam. 2.4 cm. Inv. no. P 19597.

13. Ring; angular in cross-section; copper alloy. Diam. 1.7 cm.

14. Ring; rhombic in cross-section; copper alloy. Diam. 1.8 cm. Inv. no. P 19598.

15. Ring; angular in cross-section; copper alloy. Diam. 1.4 cm. Inv. no. P 19617.

16. Ring; angular in cross-section; copper alloy. Diam. 1.3cm. Inv. No. 19599/1.

17. Ring; angular in cross-section; copper alloy. Diam. 1.3 cm. Inv. no. P 19599/2.

18. Ring; circular in cross-section; copper alloy. Diam. 1.3 cm.

19. Fragment of a ring; angular in cross-section; copper alloy. L. 2.4 cm.

20. Fragment of a ring; oval in cross-section; copper alloy. L. 1.5 cm. Inv. no. P 19616.

21. Oval plate with a perforation; copper alloy. Diam. 1.8 cm. Inv. no. P 19643.

22. Fragment of a bent metal sheet with a perforation; copper alloy. L. 4.2 cm. Inv. no. P 19609.

23. Fragment of a metal sheet with five chased circlets; copper alloy. L. 2 cm. Inv. no. P 19633/32.

24. Object; copper alloy. L. 3.3 cm. Inv. no. 19633/32.

25. Rolled metal sheet; copper alloy. L. 0.9 cm. Inv. no. P 19615.

26. Fragment of a metal sheet; copper alloy. L. 2.1 cm. Inv. no. P 19612.

27. Fragment of a bar-shaped object with two perforations; semi-circular in cross-section; one rivet survives; copper alloy. L. 6.1 cm. Inv. no. P 19606.

28. Fragment of a bar-shaped object with two perforations; semi-circular in cross-section; copper alloy. L. 2.3 cm. Inv. no. P 19605.

29. Fragment of a bent object, with two parallel ribs on internal side; copper alloy. L. 3 cm. Inv. no. P 19613.

30. Fragment of an oblong slightly bent object, with central rib; copper alloy. L. 3 cm. Inv. no. P 19717.

31. Fragment of a metal sheet; with one perforation; copper alloy. L. 2.1 cm. Inv. no. P 19603.

32. Fragment of a bent bar-shaped object; angular in cross-section; copper alloy. L. 3.1 cm. Inv. no. P 19617/2.

33. Fragment of a bar-shaped object; semi-circular in cross-section; copper alloy. L. 3.7 cm. Inv. no. P 19617/1.

34. Ladle; handle is decorated with four incised parallel lines, a cross and two lateral lines along the edges; copper alloy. L. 8.8 cm. Inv. no. P 19484.

35. Fragment of a handle; copper alloy. Pres. L. 4.5 cm. Inv. no. P 19610.

Plate 4

1. Spoon auger; wedge-shaped handle, rectangular in cross-section; iron. L. 19.8 cm. Inv. no. P 19642.

2. Spoon auger; wedge-shaped handle, rectangular in cross-section; iron. L. 18.4 cm. Inv. no. R 18467.

3. Awl; rectangular in cross-section; pointed at both ends. L. 14.8 cm. Inv. no. R 18468.

4. Awl; rectangular in cross-section; pointed at both ends. L. 13.4 cm. Inv. no. R 18469.

5. Awl; rectangular in cross-section; pointed at both ends. L. 12.1 cm. Inv. no. R 18470.

6. Awl; rectangular in cross-section; pointed at both ends; one of the terminals with circular cross-section; iron. L. 9.6 cm. Inv. no. R 18463.

7. Knife with a hooked ending and pointed tang; iron. L. 19 cm. NMP.

8. Knife with a curved back; iron. L. 9.5 cm. Inv. no. P 19624.

9. Knife (scissor blade?) with a concave back and pointed tang; iron. L. 8.9 cm. Inv. no. P 19624.

10. Tool (chisel?); oval in cross-section; iron. L. 9.9 cm. Inv. no. P 19942.

11. Fragment of an object; rectangular in cross-section; iron. L. 7.8 cm. Inv. no. P 19637.

12. Fragment of a double-coiled object; rectangular in cross-section; iron. L. 7.2 cm. Inv. no. P 19638.

13. Fragment of a massive nail; rectangular head and oval in cross-section; iron. L. 4.2 cm. Inv. no. P 19644.

14. Chisel; rectangular in cross-section; iron. L. 5.5 cm. Inv. no. R 18471.

15. Fragment of a slightly bent object (tool?); semi-circular terminal; iron. L. 5 cm. Inv. no. P 19646.

16. Nail; flat head and slightly bent shank, square in cross-section; iron. L. 3.1 cm. Inv. no. R 18462.

17. Fragment of a metal sheet with a perforation; iron. L. 8 cm. Inv. no. P 19645.

18. Fragment of a metal sheet; iron. W. 5.5 cm. Inv. no. P 19647/1.

19. Fragment of a metal sheet; iron. W. 4.2 cm. Inv. no. P 1964772.

Plate 5

1. Cheek-piece of a La Tène helmet of the Trbinc type; consists of two riveted metal sheet; geometrical decoration around rivets; internal iron sheet is tubularly bent outwards and with pin forms a hinge which attached the cheek-piece to helmet bowl; iron. L. 13.2 cm. Inv. no. P 21520.

2. Spearhead; semi-circular central ridge; socket does not survive; iron. L. 14 cm. Inv. no. P 19625.

3. Spear butt; iron. L. 6.1 cm. Inv. no. P 20475.

4. Missile; notched socket and massive tip; angular in cross-section; iron. L. 6.7 cm. Inv. no. R 18459.

5. Sling shot; type I b; lead. L. 4.6 cm. Inv. no. P 19648.

6. Sling shot; type II b; lead. L. 4.4 cm.

7. Fragment of a plate with two perforations; decorated with incised concentric circles; bronze. L. 2.2 cm, W. 2.1 cm. Inv. no. P 19604. Analyses: XRF (Cu 41%, Sn 43.2%, Pb 15.8%).

8. Fragment of a sword scabbard or shield binding; edge is decorated with incised line and tiny incisions; bronze. L. 6.1 cm. Inv. no. P 19608. Analyses: XRF (Cu 33.3%, Sn 46.8%, Pb 8.8%).

9. *Lorica segmentata* fitting with hinged buckle. The two-part hinged buckle consists of a D-shaped frame and separate hinge pin. The brass fitting/plate is of metal sheet, folded around the bar of the buckle frame. Perforation on the fitting indicates that it was fixed (most probably to a leather belt) with a rivet; fitting has notched edges and a decoration of three groups of double vertical and six horizontal incisions; brass. L. 2.7 cm. Inv. no. R 18456.

Analyses: PIXE (Fe 3%, Ni 0.1%, Cu 81.2%, Zn 13.8%, Pb 0.48%, Ag 0.12% and Sn 1.3% on fitting, patina removed; Fe 24.2%, Ni 0.2%, Cu 64.9%, Zn 4.2%, As 0.09%, Pb 2.72%, Ag 0.22%, Sn 3.5% on frame, patina not removed).

XRF (Cu 86.5%, Zn 7.1%, Sn 4.1% and Pb 2.3% on fitting; Cu 86.8%, Zn 6.7%, Pb 2.4% and Sn 4.3% on frame).

10. Hobnail; conical head; four crossed ribs and four protuberances in between on the underside; bent shank with square cross-section; iron. Diam. 2 cm. Inv. no. R 18460.

11. Hobnail; hemispherical head; four crossed ribs and four protuberances in between on the underside; bent shank with square cross-section; iron. Diam. 1.7 cm. Inv. no. R 18472.

12. Hobnail; hemispherical head; four crossed ribs and four protuberances in between on the underside; bent shank with square cross-section; iron. Diam. 1.6 cm. Inv. no. R 18473.

13. Hobnail; conical faceted head; four crossed ribs and four protuberances in between on the underside; bent shank with square cross-section; iron. Diam. 1.6 cm. Inv. no. R 18461.

14. Hobnail; conical faceted head; four crossed ribs and four protuberances in between on the underside; shank with square cross-section; iron. Diam. 2 cm. NMP.

15. Hobnail; hemispherical head; with seven circularly arranged protuberances on the underside; bent shank with square cross-section; iron. Diam. 1.6 cm. NMP.

16. Hobnail; conical head; with four crossed ribs on the underside; bent shank with square cross-section; iron. Diam. 1.9 cm. Inv. no. R 18474.

17. Hobnail; hemispherical head; shank with square cross-section; iron. Diam. 1.7 cm. Inv. no. R 18475.

Plate 6

1. Adze with a hammerhead butt and circular socket; heel expands evenly towards blade. L. 23 cm. Inv. no. P 19641.

2. Adze with a hammerhead butt and circular socket; heel expands in a fan-like form towards blade. L. 21 cm. NMP.

3. Arch-shaped handle; rectangular in cross-section; looped terminals; iron. L. handle 22.8 cm. Inv. No. R 18458.

4. Tinder pliers; iron. L. 10.2 cm. Inv. no. P 19639.

5. Tubular faceted object with an opening; metallic stopper is inserted in tube from one side; small hole is drilled into tube beside stopper; iron. L. 12 cm. Inv. no. P 19640.

6. Strap clip with spiral terminals; part of bent iron wire hangs from one of the terminals; Iron. Diam. 7.3 cm. Inv. no. P 19636.

7. Strap clip; one terminal survives; iron. Diam. 6.8 cm. Inv. no. R 18466.

Plate 7

1. Spindle whorl with a perforation and upright ribs; dots arranged in a circle are visible on the edge; lead. L. 1.6 cm.

2. Oval plate; lead. Diam. 3.9 cm. Inv. no. P 19626a.

3. Oval plate with a notch; lead. Diam. 2.8 cm. Inv. no. P 19626b.

4. Oval plate with a button-like protrusion; lead. Diam. 2.6 cm. Inv. no. P 19626c.

5. Oval plate with a notch; lead. Diam. 2.9 cm. Inv. No. P 19626c.

6. Oval plate with a notch; lead. Diam. 3 cm. Inv. no. P 19626d.

7. Oval plate; lead. Diam. 2.5 cm. Inv. no. P 19626e.

8. Oval plate; lead. Diam. 2.4 cm. Inv. no. P 19626f.

9. Oval plate; lead. Diam. 1.5 cm. Inv. no. P 19626/2.

10. Oval plate; lead. Diam. 1.5 cm. Inv. no. P 19626/1.

11. Bent strap; lead. L. 5.3 cm. Inv. no. 19721a.

12. Bent strap; lead. L. 5.1 cm. Inv. no. 19721b.

13. Bent bar; circular in cross-section; swerved with thinner lead bar with oval cross-section; lead. L. 2 cm.

14. Bent bar-shaped object; lead. L. 3 cm.

15. Plate with a perforation; lead. L. 2.5 cm. Inv. no. P 19722.

16. Bar-shaped object; oval in cross-section; lead. L. 5 cm. Inv. no. P 19621a.

17. Bent bar-shaped object; lead. L. 3.7 cm. Inv. no. P 19621b.

18. Bar-shaped object; lead. L. 3.2 cm. Inv. no. P 19485.

19. Bar-shaped object; lead. L. 3.1 cm. Inv. no. P 19621c.

20. Fragment of a blade of flange-hilted sickle with three smooth ribs; copper alloy. L. 3.2 cm.

Bibl.: Šinkovec 1995, 127, No. 14 (interpreted as handle).

21. Fragment of a sickle blade; copper alloy. W. 2.4 cm. Inv. no. P 19614.

22. Fragment of a plate; one surface profiled; copper alloy. L. 3.4 cm. Inv. no. P 19607.

23. Fragment of a metal sheet with three shallow grooves; copper alloy. L. 2.1 cm. Inv. no. P 19611.

24. Fragment of a profiled metal sheet (two shallow central grooves); copper alloy. L. 2.1 cm.

25. Fragment of a shaft-hole axe; large amount of lead included in a copper alloy, so the fragment is heavy and has a whitish surface. L. 4.6 cm. Inv. no. P 19486/2.

26. Fragment of a shaft-hole axe; copper alloy. L. 1.6 cm. Inv. no. P 19633/1.

27. Fragment of a shaft-hole axe; copper alloy. L. 1.5 cm. Inv. no. P 19633/2.

28. Fragment of a shaft-hole axe; copper alloy. L. 3.4 cm. Inv. no. P 19633/3.

29. Fragment of an axe blade; copper alloy. L. 2.6 cm. Inv. no. P 19633/26.

30. Fragment of an axe blade; copper alloy. L. 2.5 cm. Inv. no. P 19633/27.

31. Fragment of an axe blade; copper alloy. L. 3.3 cm. Inv. no. P 19633/25.

32. Fragment of an axe blade; copper alloy. L. 2.7 cm. Inv. no. P 19720a.

33. Fragment of an axe blade; copper alloy. L. 2.5 cm. Inv. no. P 19719.

Plate 8

1. Fragment of (perhaps) a shaft-hole axe; copper alloy. L. 1.9 cm. Inv. no. P 19633/13.

2. Fragment of (perhaps) a shaft-hole axe; copper alloy. L. 2 cm. Inv. no. P 19633/14.

3. Fragment of (perhaps) a shaft-hole axe; copper alloy. L. 1.5 cm. Inv. no. P 19633/15.

4. Fragment of a bar-shaped ingot; copper alloy. L. 2.3 cm. Inv. no. P 19620.

5. Fragment of a bar-shaped ingot; copper alloy. L. 2.2 cm. Inv. no. P 19619.

6. Fragment of a bar-shaped ingot; copper alloy. L. 1.2 cm. Inv. no. P 19633/21.

7. Fragment of a bar-shaped ingot; copper alloy. L. 1.7 cm. Inv. no. P 19633/22.

8. Fragment of a bar-shaped ingot; copper alloy. L. 2.3 cm. Inv. no. P 19633/23.

9. Fragment of a bar-shaped ingot; copper alloy. L. 2.9 cm. Inv. no. P 19633/16.
 10. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 2 cm. Inv. no. P 19633/17.
 11. Fragment of a bar-shaped ingot; copper alloy. L. 1.8 cm. Inv. no. P 19633/18.
 12. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 3 cm. Inv. no. P 19633/4.
 13. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 1.9 cm. Inv. no. P 19633/5.
 14. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 1.7 cm. Inv. no. P 19633/6.
 15. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 2.1 cm. Inv. no. P 19633/7.
 16. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 2.8 cm. Inv. no. P 19633/10.
 17. Fragment of an ingot; a casting seam survives; copper alloy. W. 1.8 cm. Inv. no. P 19486/21.
 18. Fragment of a flat ingot; a casting seam survives; copper alloy. L. 1.9 cm. Inv. no. P 19633/8.
 19. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 1.4 cm. Inv. no. P 19633/9.
 20. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 2.8 cm. Inv. no. P 19633/11.
 21. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 1.6 cm. Inv. no. P 19633/12.
 22. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 1.7 cm. Inv. no. P 19633/29.
 23. Fragment of a flat ingot; small circular deepening visible on upper surface (stamp?); copper alloy. L. 2 cm. Inv. no. P 19633/30.
 24. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 1.7 cm. Inv. no. P 19633/19.
 25. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 2 cm. Inv. no. P 19633/20.
 26. Fragment of a flat ingot; a casting seam survives; copper alloy. L. 2.2 cm. Inv. no. P 19486e.
 27. Fragment of a flat ingot; a cross incised on upper surface; copper alloy. L. 2.5 cm. Inv. no. P 19633/28.
 28. Fragment of a plano-convex ingot; copper alloy. W. 2.8 cm. Inv. no. P 19618.
 29. Fragment of an object; copper alloy. L. 1.8 cm. Inv. no. P 19488c.
 30. Fragment of a plano-convex ingot; copper alloy. W. 2.9 cm. Inv. no. P 19622.
 31. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 3.1 cm. Inv. no. P 19486g.
 32. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 2.6 cm. Inv. no. P 19486b.
 33. Fragment of an object; copper alloy. L. 2.5 cm. Inv. no. P 19486f.
 34. Fragment of an object; copper alloy. L. 3 cm. Inv. no. P 19486a.
- Bibl.*: Trampuž-Orel, Heath 1998, 242, fig. 5.
3. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 2.9 cm. Inv. no. P 19486/10.
 4. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 1.5 cm. Inv. no. P 19486/12.
 5. Amorphous object; one surface smooth (ingot?); copper alloy. L. 2.1 cm. Inv. no. P 19486/4.
 6. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 3.4 cm. Inv. no. P 19486/5.
 7. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 2.5 cm. Inv. no. P 19486/1.
 8. Amorphous object; one surface rather straight; copper alloy. L. 3.1 cm. Inv. no. 19486/2.
 9. Amorphous object; copper alloy. L. 2.8 cm. Inv. no. P 19486/3.
 10. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 1.4 cm. Inv. no. P 19486/13.
 11. Amorphous object; one surface straight; copper alloy. L. 2 cm. Inv. no. P 19486/6.
 12. Amorphous object (perhaps a fragment of a flat ingot?); copper alloy. L. 3.3 cm. Inv. no. P 19628 d.
 13. Amorphous object (perhaps a fragment of a flat ingot?); copper alloy. L. 3 cm. Inv. no. P 19628 f.
 14. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 3.1 cm. Inv. no. P 19628 e.
 15. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 2.3 cm. Without Inv. no.
 16. Fragment of an amorphous object; one surface rounded; copper alloy. L. 1.9 cm. Inv. no. P 19486/14.
 17. Amorphous object; copper alloy. L. 1.8 cm. Inv. no. P 19486/15.
 18. Amorphous object; one edge and one surface smooth (ingot?); copper alloy. L. 3.9 cm. Inv. no. P 19486d.
 19. Amorphous object. Two edges rather straight (ingot?); copper alloy. L. 2 cm. Inv. no. P 19486/8.
 20. Amorphous object; copper alloy. L. 2 cm. Inv. no. P 19486/7.
 21. Fragment of an object. Three edges rather straight (ingot?); copper alloy. Without Inv. no.
 22. Amorphous object; copper alloy. L. 2.8 cm. Inv. no. P 19486/6.
 23. Amorphous object; copper alloy. L. 2.7 cm. Inv. no. P 19486/9.
 24. Amorphous object; one side straight; copper alloy. L. 2.4 cm. Without Inv. no.
 25. Amorphous object; copper alloy. L. 3 cm. Inv. no. P 19628 č.
 26. Amorphous object; copper alloy. L. 4 cm. Inv. no. P 19628 c.
 27. Amorphous object; copper alloy. L. 4.2cm. Inv. no. P 19486 c.
 28. Amorphous object; copper alloy. L. 4.1 cm. Inv. No. P 19627 b.
 29. Amorphous object; copper alloy. L. 3 cm. Inv. no. P 19628 č.
 30. Amorphous cast remains; copper alloy. L. 2 cm. Inv. no. P 19486/17.
 31. Amorphous cast remains; copper alloy. L. 3 cm. Inv. no. P 19488 a.
 32. Amorphous cast remains; copper alloy. L. 2.6 cm. Inv. no. P 19628 g.
 33. Amorphous cast remains; copper alloy. L. 2.2cm. Inv. No. P 19488b.

Plate 9

1. Plate (ingot perhaps?); copper alloy. Diam. 3.3 cm. Inv. no. P 19486/16.
2. Fragment of a flat ingot; copper alloy. L. 2.4 cm. Inv. no. P 19684/11.

34. Amorphous cast remains; copper alloy. Inv. no. P 19486/18.

35. Amorphous cast remains; copper alloy. Inv. no. P 19486/19.

36. Amorphous cast remains; copper alloy. Inv. no. P 19486/20.

Plate 10

1. Fragment of an object; straight surfaces (ingot?); lead. L. 3.9 cm. Inv. no. P19723.

2. Block-shaped object (ingot?); lead. L. 14.5 cm. Inv. no. P 19631.

3. Object; oblong and triangular in cross-section; smoothed edges (ingot?); lead. L. 6.4 cm. Inv. no. P 19487/1.

4. Fragment of a bar-shaped object; rectangular in cross-section; lead. L. 3.1 cm. Inv. no. P 19487/4.

5. Object with a central ridge (casting seam?); straight lower surface; lead. L. 2.6 cm. Inv. no. P 19487/5.

6. Amorphous object; lead. L. 3 cm. Inv. no. P 19487/3.

7. Flat fragment; lead. L. 1.9 cm. Inv. no. P 19487/12.

8. Fragment with smoothed edges and straight surfaces; lead. W. 1.7 cm. Inv. no. P 19487/6.

9. Amorphous object; lead. W. 2 cm. Inv. no. P 19487/9.

10. Amorphous object; lead. L. 3.1 cm. Inv. no. P 19487/7.

11. Amorphous object; lead. L. 2.7 cm. Inv. no. P 19487/8.

12. Flat object; lead. W. 2.5 cm. Inv. no. P 19487/13.

13. Flat object; lead. W. 2.1 cm. Inv. no. P 19487/14.

14. Amorphous object; lead. L. 3 cm. Inv. no. P 19487/11.

15. Amorphous object; lead. L. 3.5 cm. Inv. no. P 19487/10.

16. Amorphous object; lead. L. 1.7 cm. Inv. no. P 19487/16.

17. Amorphous object; lead. L. 2 cm. Inv. no. P 19487/17.

18. Amorphous flat object; lead. W. 1.9 cm. Inv. no. P 19487/15.

19. Amorphous flat object; lead. W. 2 cm. Inv. no. P 19487/18.

20. Amorphous flat object; lead. W. 2 cm. Inv. no. P 19487/19.

21. Amorphous object; lead. L. 2.1 cm. Inv. no. P 19487/20.

22. Flat object; one surface is grooved; lead. L. 3.8 cm. Inv. no. P 19487/21.

23. Three agglutinated amorphous objects; copper alloy. L. 4.1 cm. Inv. no. P 19628 b.

24. Amorphous object; copper alloy. Inv. no. P 19628 b.

25. Burned stone agglutinated with several amorphous pieces of copper alloy; stone, copper alloy. L. 6.4 cm. Inv. no. P 19627 a.

Plate 11

1. Fragment of a wall with a rim and fragment of a wall with a base; handmade vessel; dark red to dark brown; coarse pottery. Dimensions of fragments: 7×6 cm, 4.5×6 cm and 7×6 cm. NMP.

2. Fragment of a wall with a rim; handmade vessel; large percentage of inclusions of sand visible on fractures and on the surface; greyish yellow; coarse pottery. Dimension: 10×8 cm. NMP.

3. Fragment of a wall with a rounded rim and two ribs; handmade vessel; grey-brown; pottery. Dimension: 5.5×6cm. NMP.

4. Fragment of a rim with vertical articulated ribs; handmade vessel; external surface grey, internal orange; pottery. Dimension: 4.5×4 cm. NMP.

5. Fragment of a wall with shallow grooves and rectangular incisions; dark brown; pottery. Dimension: 4×3.3 cm. NMP.

6. Fragment of rim; red to dark brown; pottery. Dimension: 3.3×3.5 cm. NMP.

7. Fragment of a handle; dark red to dark brown; pottery. L. 2 cm. NMP.

8. Fragment of a rim; wheel-thrown; greyish to yellow; pottery. Dimension: 6×3.5 cm. NMP.

9. Base with a part of a wall of the high spindle-shaped beaker; dark red to grey; pottery. Diam. 3.4 cm. H. 2.5 cm. NMP.

10. Fragment of a base; black slip; pottery. Dimension: 3×3.4 cm. NMP.

Plate 12

1. Fragment of a stand (pot mat); reddish grey; pottery. Reconstructed diam. 12 cm. NMP.

2. Fragment of a stand (pot mat); reddish grey; pottery. Reconstructed diam. 12 cm. NMP.

3. Fragment of a stand (pot mat); reddish grey; pottery. Reconstructed diam. 12.6 cm. NMP.

4. Fragment of a stand (pot mat); reddish grey; pottery. Reconstructed diam. 12.4cm. NMP.

5. Fragment of a quern-stone; grey sandstone. L. 11 cm. NMP.

6. Fragment of a quern-stone; grey sandstone. L. 10 cm. NMP.

7. Fragment of a quern-stone; grey sandstone. L. 5 cm. NMP.

8. Fragment of a quern-stone; grey sandstone. L. 6 cm. NMP.

Plate 13

1. Fragment of a quern-stone; red sandstone L. 4.9 cm. NMP.

2. Fragment of a grey sandstone; smooth surfaces. W. 4.5 cm. NMP.

3. Fragment of a grindstone. L. 10 cm. NMP.

- ADAM, A.-M. and M. FEUGÈRE 1982, Un aspect de l'artisanat du bronze dans l'arc alpin oriental et en Dalmatie au Ier s. av. J.-C.: Les fibules du type dit "de Jezerine". – *Aquileia Nostra* 53, 129–188.
- BAVDEK, A. 1996, Fundorte aus spätrepublikanischer und frühromischer Zeit in Razdrto am Fuße des Nanos (Najdišči iz poznorepublikanskega in zgodnjerskega časa na Razdrtem pod Nanosom). – *Arheološki vestnik* 47, 297–306.
- BIONDANI, F. 1996, Necropoli di località Mirandola. Le monete. – In: Salzani (ed.) 1996, 207–220.
- BISHOP, M. C. 2002, *Lorica segmentata* 1, A handbook of articulated Roman plate armour. – Journal of Roman Military Equipment Studies. Monograph 1, Duns.
- BISHOP, M. C. and J. C. N. COULSTON 2006, *Roman Military Equipment. From the Punic Wars to the Fall of Rome*. – Oxford.
- BLEČIČ, M. 2004, Grobnik u željezno doba (Grobnik in the Iron Age). – *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu* 37, 47–117.
- BOŽIČ, D. 1987, Keltska kultura u Jugoslaviji. Zapadna grupa. – In: *Praistorija jugoslavenskih zemalja* 5, *Željezno doba*, 855–897, Sarajevo.
- BOŽIČ, D. 1992, *Mokronoška skupina latenske kulture v poznolatenskem obdobju*. – PhD thesis, Faculty of Arts of the University of Ljubljana / Doktorsko delo, Oddelek za arheologijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- BOŽIČ, D. 1993a, Slovenija in srednja Evropa v poznolatenskem obdobju (Slovenien und Mitteleuropa in der Spätlatènezeit). – *Arheološki vestnik* 44, 137–152.
- BOŽIČ, D. 1993b, O latenskih najdbah na območju Ptuja (Concerning the La Tène Finds in the Ptuj Area). – In: *Ptujski arheološki zbornik. Ob 100-letnici muzeja in Muzejskega društva*, 189–204, Ptuj.
- BOŽIČ, D. 1999, Die Erforschung der Latènezeit in Slowenien seit Jahr 1964 / Raziskovanje latenske dobe na Slovenskem po letu 1964. – *Arheološki vestnik* 50, 189–213.
- BOŽIČ, D. 2002, Il vasellame bronzeo romano: grandi bacili e piccoli mestoli-colini. – In: A. Giunlia-Mair (ed.), *I Bronzi antichi: Produzione e tecnologia. Atti del XV Congresso Internazionale sui Bronzi Antichi*, Monographies Instrumentum 21, 419–428.
- BOŽIČ, D. 2008, *Late La Tène-Roman cemetery in Novo mesto. Ljubljanska cesta and Okrajno glavarstvo / Poznolatensko-rimsko grobišče v Novem mestu. Ljubljanska cesta in Okrajno glavarstvo*. – Katalogi in monografije 39.
- BOŽIČ, D. 2009, A Hallstatt grave containing a cuirass, excavated near Stična by the Duchess of Mecklenburg in 1913. The reliability of the grave groups from the Mecklenburg Collection / K halštatskemu grobu z oklepom, ki ga je leta 1913 pri Stični izkopala vojvodinja Mecklenburška. O zanesljivosti grobnih celot Mecklenburške zbirke. – *Arheološki vestnik* 60, 63–95.
- BROUQUIER-REDDÉ, V. and A. DEBYER 2001, Fourniment, harnachement, quincaillerie, objets divers. – In: M. Reddé, S. von Schnurbein (eds.), *Alésia. Fouilles et recherches franco-allemandes sur les travaux militaires romains autour du Mont-Auxois (1991–1997)* 2, *Le matériel*, Mémoires de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres 22, 293–362.
- BRUNŠMID, J. 1901, Predmeti halštatskoga doba iz grobova u Vranića gromili u Širokoj Kuli. – *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva* 5, 63–72.
- BUORA, M. 2001, Un bronzetto inedito dalla bassa pianura friulana e la penetrazione di modelli italici in ambito celtico. – In: S. Vitri, F. Oriolo (eds.), *I Celti in Carnia e nell' arco alpino centro orientale. Atti della Giornata di studio Tolmezzo 30 aprile 1999*, 319–327, Trieste.
- BURMEISTER, S. 1998, *Vicus und spätrömische Befestigung von Seebruck-Bedaikum*. – Materialhefte zur bayerischen Vorgeschichte Reihe A 76, Kallmünz, Opf.
- CÀSSOLA GUIDA, P. 1978, *Bronzetti a figura umana dalle collezioni dei Civici Musei di Storia ed Arte di Trieste*. – Milano.
- CÀSSOLA GUIDA, P. 1989, *I bronzetti friuliani a figura umana tra protostoria ed età della romanizzazione*. – Cataloghi e monografie archeologiche dei Civici musei di Udine 1, Roma.
- CHALLET, V. 1992, *Les Celtes et l'émail*. – Documents préhistoriques 3.
- CIGLENEČKI, S. 1985, Potek alternativne ceste Siscija-Akvileja na prostoru zahodne Dolenjske in Notranjske v času 4. do 6. stoletja (Der Verlauf der Alternativstrasse Siscia-Aquileia im Raum von Westdolenjsko und Notranjsko in der Zeitspanne vom 4. bis zum 6. Jh.). – *Arheološki vestnik* 36, 255–284.
- CIGLENEČKI, S. 1990, K problemu datacije nastanka rimskodobnih višinskih utrdb v jugovzhodnoalpskem prostoru (Zum Datierungsproblem der Entstehung der römerzeitlichen Höhenbefestigungen im Südstalpenraum). – *Arheološki vestnik* 41, 147–176.
- CRISMANI, A. and G. RIGHI 2002a, Considerazioni sul materiale protostorico di San Servolo. – In: *La necropoli di San Servolo. Veneti, Istri, Celti e Romani nel territorio di Trieste*, 89–94, Trieste.
- CRISMANI, A. and G. RIGHI 2002b, Le sepolture proto-storiche e il catalogo dei materiali. – In: *La necropoli di San Servolo. Veneti, Istri, Celti e Romani nel territorio di Trieste*, 63–88, Trieste.
- ČIŽMÁŘ, M. 2002, Laténský depot ze Ptení. K poznání kontaktů našeho území s jím (Der latènezeitliche Hortfund von Ptení. Zur Erkenntnis der Kontakte Mährens zum Süden). – *Památky archeologické* 93, 194–225.
- DEIMEL, M. 1987, *Die Bronzekleinfunde vom Magdalensberg*. – Archäologische Forschungen zu den Grabungen auf dem Magdalensberg 9.
- DE MARINIS, R. 1981, Il periodo Golasecca III A in Lombardia. – *Studi Archeologici* 1, 41–303.
- DEMETZ, S. 1999, *Fibeln der Spätlatène- und frühen römischen Kaiserzeit in den Alpenländern*. – Frühgeschichtliche und provinzialrömische Archäologie. Materialien und Forschungen 4.
- DESCHLER-ERB, E. 1999a, *Ad arma! Römische Militär des 1. Jahrhunderts n. Chr. in Augusta Raurica*. – Forschungen in Augst 28.
- DESCHLER-ERB, E. 1999b, Militaria aus Windisch-Vindonissa im Vergleich mit den Funden aus Kalkriese. – In: W. Schlüter, R. Wiegels (eds.) *Rom, Germanien und die Ausgrabungen von Kalkriese*, Kulturregion Osnabrück 10, Osnabrücker Forschungen zu Altertum und Antike-Rezeption 1, 227–240.

- DESCHLER-ERB, E. 2008, Instrumentum et militaria du Grand Saint-Bernard. – In: *Alpis Poenina (Grand Saint-Bernard). Une voie à travers l'Europe*, 257–309, Vallée d'Aoste.
- DIETZ, K. 1999, Die Inschrift auf dem Sockel der Dornacher Athene. – In: Irlinger, Winghart 1999, 144–147.
- DOLENZ, H. 1998, *Eisenfunde aus der Stadt auf dem Magdalensberg*. – Archäologische Forschungen zu den Grabungen auf dem Magdalensberg 13.
- DOLENZ, K. 2005, Bericht der Werkstätten. Restaurierung keltischer Grabfunde aus Mittelkärnten. – *Rudolfinum, Jahrbuch des Landesmuseums Kärnten 2004*, 547–557.
- DRECHSLER-BIŽIČ, R. 1986, Naseobinski objekti na nekim gradinama u Lici (Siedlungsfunde von einigen Wallburgen in der Provinz Lika). – *Vjesnik Arheološkog muzeja v Zagrebu* 19, 107–128.
- DULAR, J. 1975, Bela krajina v starohalštatskem obdobju (Die Bela krajina in der frühen Hallstattzeit). – *Arheološki vestnik* 24, 544–591.
- DULAR, J. and S. TECCO HVALA 2007, *South-Eastern Slovenia in the Early Iron Age / Jugovzhodna Slovenija v starejši železni dobi*. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 12.
- EIBNER, A. 2000, Die Rolle des Hornbläfers in der eisenzeitlichen Kampftechnik anhand der Situlendenkmäler. Ein Beitrag zum musikarchäologischen Kulturkontakt. – In: *Studien zur Musikarchäologie 2, Musikarchäologie früher Metallzeiten. Vorträge des 1. Symposiums der International Study Group on Music Archaeology im Kloster Michaelstein, 18.–24. Mai 1998*, Orient Archäologie 7, 313–324.
- ENDERT, D. van 1991, *Die Bronzefunde aus dem Oppidum von Manching*. – Die Ausgrabungen in Manching 13.
- ETTLINGER, E. 1973, *Die römischen Fibeln in der Schweiz*. – Handbuch der Schweiz zur Römer- und Merowingerzeit, Bern.
- FASANO, M. 1995, Ceramica a pareti sottili e semidepurata dallo scavo di Sevegliano (Udine). – *Alba Regia 25, Rei Cretariae Romanae Fautorum Acta* 34, 1994 (1995), 165–172.
- FILIP, J. 1956, *Keltové ve střední Evropě (Die Kelten in Mitteleuropa)*. – Monumenta archaeologica 5.
- FINGERLIN, G. 1986, *Dangstetten 1*. – Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 22.
- FINGERLIN, G. 1998, *Dangstetten 2*. – Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 69.
- FMRSI IV: A. Šemrov, *Die Fündmünzen der römischen Zeit in Slowenien IV*. – Mainz 1998.
- FMRSI V: A. Šemrov, *Die Fündmünzen der römischen Zeit in Slowenien V*. – Mainz 2004.
- GABROVEC, S. 1966, Srednjelatensko obdobje v Sloveniji (Zur Mittellatènezeit in Slowenien). – *Arheološki vestnik* 17, 169–242.
- GABROVEC, S. 1974, Halštatske nekropole v Bohinju (Die Hallstattnekropolen in Bohinj). – *Arheološki vestnik* 25, 287–318.
- GABROVEC, S. 1987, Notranjska grupa. – In: *Praistorija jugoslavenskih zemalja 5, Željezna doba*, 151–177, Sarajevo.
- GABROVEC, S. 1990, Grob s čelado s Trbinca pri Mirni (Das Helmgrab von Trbinc bei Mirna). – *Arheološki vestnik* 41, 105–120.
- GABROVEC, S. 1994, *Stična 1, Naselbinska izkopavanja / Siedlungsausgrabungen*. – Katalogi in monografije 28.
- GALLIAZZO, V. 1979, *Bronzi romani del Museo Civico di Treviso*. – Collezioni e Musei archeologici del Veneto 11.
- GAMPER, P. 2007, Risultati della campagna di scavo 2006 sulla Gurina. – *Aquileia Nostra* 78, 345–386.
- GARBSCH, J. 1965, *Die norisch-pannonische Frauentracht im 1. und 2. Jahrhundert*, Münchner Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte 11.
- GASPARI, A. 2000, *Ulaka. Prazgodovinska in rimska naselbina nad Starim trgom pri Ložu*. – Master's thesis, Faculty of Arts of the University of Ljubljana / Magistrsko delo, Oddelek za arheologijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- GASPARI, A. 2002, *Latenske in zgodnjerske najdbe iz Ljubljane*. – PhD thesis, Faculty of Arts of the University of Ljubljana / Doktorsko delo, Oddelek za arheologijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- GASPARI, A. 2009, Some Iron Age and Early Roman finds from Stari grad above Unec (Notranjska, Slovenija). – In: G. Tiefengraber, B. Kavur, A. Gaspari (eds.), *Keltske študije, Studies in Celtic Archaeology 2. Papers in honour of Mitja Guštin*, Protohistorie européene 11, 315–329.
- GASPARI, A. and R. KREMPUŠ 2002, Bronze "donor" from the votive site in the River Ljubljana. – In: A. Giumliamair (ed.), *I bronzi antichi: Produzione e tecnologia. Atti del XV Congresso Internazionale sui Bronzi Antichi*, Monographies Instrumentum 21, 446–449.
- GEBHARD, R. 1991, *Die Fibeln aus dem Oppidum von Manching*. – Die Ausgrabungen in Manching 14.
- GLEIRSCHER, P. 2002, Brandopferplätze in den Ostalpen. – In: P. Gleischer, H. Nothdurfter, E. Schubert (eds.), *Das Rungger Egg*, Römisch-Germanische Forschungen 61, 173–264.
- GLEIRSCHER, P. 2009, Gräber keltischer Schwertkrieger vom Fuße der Gracarca (Kärnten). – In: G. Tiefengraber, B. Kavur, A. Gaspari (eds.), *Keltske študije, Studies in Celtic Archaeology 2. Papers in honour of Mitja Guštin*, Protohistorie européene 11, 143–162.
- GUIRAUD, H. 1989, Bagues et Anneaux à l' époque romaine en Gaule. – *Gallia* 46, 173–211.
- GUŠTIN, M. 1973, Kronologija notranjske skupine (Cronologia del gruppo preistorico della Notranjska, Carniola Interna). – *Arheološki vestnik* 24, 461–506.
- GUŠTIN, M. 1979, *Notranjska. K začetkom železne dobe na severnem Jadranu / Zu den Anfängen der Eisenzeit an der nördlichen Adria*. – Katalogi in monografije 17.
- GUŠTIN, M. 1987, La Tène Fibulae from Istria. – *Archaeologia Jugoslavica* 24, 43–56.
- GUŠTIN, M. 1991, *Posočje in der jüngeren Eisenzeit / Posočje v mlajši železni dobi*. – Katalogi in monografije 27.
- GUŠTIN, M. 2006, Zu einigen Figuralmotiven im Gebiet der Taurischer. – In: *Studien zur Lebenswelt der Eisenzeit*, Ergänzungsbände zum Reallexikon der germanischen Altertumskunde 53, 115–131.
- GUŠTIN, M., R. CUNJA and K. K. PREDOVNIK 1993, *Podbočje-Stari grad*. – Posavski muzej Brežice 9.

- HARNECKER, J. 1997, *Katalog der Eisenfunde von Haltern aus den Grabungen der Jahre 1949-1994*. – Bodenaltertümer Westfalens 35.
- HARNECKER J. and E. TOLKSDORF-LIENEMANN 2004, *Kalkriese 2. Sondierungen in der Kalkrieser-Niewedder Senke*. – Römisch-Germanische Forschungen 62.
- HENCKEN, H. 1971, *The earliest European helmets*. – Bulletin / American School of Prehistoric Research 28.
- HENCKEN, H. 1978, *The Iron Age Cemetery of Magdalenka gora in Slovenia*. – Bulletin / American School of Prehistoric Research 32.
- HOLZER, V. 2008, Keltische Heiligtümer. – In: E. Bayer-Niemeier, S. Hagmann, E. Laueremann (eds.), *Donau, Fürsten und Druiden. Die Kelten entlang der Donau*. – Haugsdorf.
- HORVAT, J. 1993, Svinčeni izstrelki za pračo na jugovzhodnoalpskem področju (Lead slingshot in the Southeastern Alpine region). – In: *Ptujski arheološki zbornik. Ob-100 letnici muzeja in Muzejskega društva*, 331–340, Ptuj.
- HORVAT, J. 1995a, Notranjska na začetku rimske dobe: Parti pri Stari Sušici, Ambroževo gradišče in Baba pri Slavini (Notranjska (Inner Carniola) at the beginning of the Roman Period: Parti near Stara Sušica, Ambroževo gradišče and Baba near Slavina). – *Arheološki vestnik* 46, 177–216.
- HORVAT, J. 1995b, Ausbreitung römischer Einflüsse auf das Südostalpengebiet in voraugusteischer Zeit. – *Provinzialrömische Forschungen*, Festschrift für Günter Ulbert zum 65. Geburtstag, 25–40, Espelkamp.
- HORVAT, J. 1997, *Sermin. Prazgodovinska in zgodnjerska naselbina v severozahodni Istri / Sermin. A Prehistoric and Early Roman Settlement in Northwestern Istria*. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 3.
- HORVAT, J. 1999, Roman Provincial Archaeology in Slovenia Following the Year 1965: Settlement and Small Finds / Rimska provincialna arheologija v Sloveniji po letu 1965: poselitvena slika in drobna materialna kultura. – *Arheološki vestnik* 50, 215–257.
- HORVAT, J. 2002, The Hoard of Roman Republican Weapons from Grad near Šmihel / Zaklad rimskega republikanskega orožja z Gradu pri Šmihelu pod Nanosom. – *Arheološki vestnik* 53, 117–192.
- HORVAT, J. 2005, Poselitev na Pivškem in ob zgornjem toku Reke od pozne bronaste dobe do pozne antike / Settlement in the Pivka Area and along the upper Course of the Reka River from the Late Bronze Age to the Late Antique Period. – In: A. Mihevc et al. (eds.), *Kras: voda in življenje v kamniti pokrajini / Kras: Water and Life in a rocky Landscape*, 220–248, Ljubljana.
- HORVAT, J. and A. BAVDEK 2009, *Razdrto in / and Okra*. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 17 (in print).
- HÜBENER, W. 1973, *Die römischen Metallfunde von Augsburg-Oberhausen*. – Materialhefte zur Bayerischen Vorgeschichte 28.
- IRLINGER, W. E. and S. WINGHART 1999, Eine Statuette der Athene aus dem südbayerischen Alpenvorland sowie Siedlungs- und Grabfunde der mittleren bis späten Latènezeit von Dornach, Gemeinde Aschheim, Landkreis München. – *Germania* 77/1, 71–162.
- ISTENIČ, J. 1999, *Poetovio, zahodna grobišča 1. Grobne celote iz Deželnega muzeja Joanneuma v Gradcu / Poetovio, the western cemeteries 1. Grave-Groups in the Landesmuseum Joanneum, Graz*. – Katalogi in monografije 32.
- ISTENIČ, J. 2002, Bronze statuette of Apollo from the River Ljubljanka. – In: A. Giumlia-Mair (ed.), *I bronzi antichi: Produzione e tecnologia. Atti del XV Congresso Internazionale sui Bronzi Antichi*, Monographies Instrumentum 21, 450–455.
- ISTENIČ, J. 2005a, Evidence for a very late republican siege at Grad near Reka in Western Slovenia. – *Carnuntum Jahrbuch* 2005, 77–87.
- ISTENIČ, J. 2005b, Brooches of the Alesia group in Slovenia / Fibule skupine Alesia v Sloveniji. – *Arheološki vestnik* 56, 187–212.
- ISTENIČ, J. and Ž. ŠMIT 2007, The beginning of the use of brass in Europe with particular reference to the southeastern Alpine region. – In: S. La Niece, D. Hook, P. Craddock (eds.), *Metals and Mines. Studies in Archaeometallurgy*, 140–147, London.
- ISTENIČ, J., N. TRAMPUŽ OREL and V. STARE 1997, Unec. – *Varstvo spomenikov* 36, 254.
- JABLONKA, P. 2001, *Die Gurina bei Dellach im Gailtal. Siedlung, Handelsplatz und Heiligtum*. – Aus Forschung und Kunst 33.
- JACOBI, G. 1974, *Werkzeug und Gerät aus dem Oppidum von Manching*. – Die Ausgrabungen in Manching 5.
- KAUFMANN-HEINIMANN, A. 1977, *Die römischen Bronzen der Schweiz 1, Augst und das Gebiet der Colonia Augusta Raurica*. – Mainz am Rhein.
- KENNER, H. 1958, Die Götterwelt der Austria Romana. – *Jahreshefte des Österreichischen archäologischen Institutes in Wien* 43, 57–100.
- KNEZ, T. 1986, *Novo mesto 1, Halštatski grobovi / Hallstattzeitliche Gräber*. – Carniola Archaeologica 1.
- KOSI, M. 1998, *Potujoči srednji vek. Cesta, popotnik in promet na Slovenskem med antiko in 16. stoletjem*. – Ljubljana.
- KOSSACK, G. 1954, *Studien zum Symbolgut der Urnenfelder- und Hallstattzeit Mitteleuropas*. – Römisch-germanische Forschungen 20.
- KRIŽ, B. 2001, *Kelti v Novem mestu / The Celts in Novo Mesto*. – Novo mesto.
- KRIŽ, B. 2005, *Novo mesto 6, Mlajšeželeznodobno grobišče Kapiteljska njiva / Late Iron Age Cemetery Kapiteljska njiva*. – Carniola Archaeologica 6.
- KÜHLBORN, J.-S. 1992, *Das Römerlager in Oberaden 2*. – Bodenaltertümer Westfalens 27.
- LEJARS, T. 2008, Les guerriers et l'armement celto-italique de la nécropole de Monte Bibele. – In: D. Vitali, S. Verger (eds.), *Tra mondo celtico e mondo italico. La necropoli di Monte Bibele*, 127–222, Bologna.
- LEONARDI, G. and L. ZAGHETTO 1993, Un complesso votivo a nord di Padova. – *Quaderni di Archeologia del Veneto* 9, 130–147.
- LIMC II/1, *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae* II/1. – Zürich, München 1984.
- LIMC II/2, *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae* II/2. – Zürich, München 1984.
- LO SCHIAVO, F. 1970, Il gruppo liburnico-japodico: per una definizione nell'ambito della protostoria balcanica. – *Atti della Accademia nazionale dei Lincei*,

- Memorie, Classe di Scienze morali, storiche e filologiche* 14, 363–525.
- LUCKE, W. and O.-H. FREY 1962, *Die Situla in Providence (Rhode Island). Ein Beitrag zur Situlenkunst des Osthallstattkreises*. – Römisch-Germanische Forschungen 26.
- MARABINI MOEVS, M. T. 1973, *The Roman thin walled pottery from Cosa (1948-1954)*. – Memoirs of the American Academy in Rome 32.
- MARCHESETTI, C. 1909, Depotfund in St. Canzian bei Triest. – *Jahrbuch für Altertumskunde, herausgegeben von der k. k. Zentral-Kommission für Kunst- und Historische Denkmale* III, 194–195.
- MARIĆ, Z. 1968, Japodske nekropole u dolini Une. – *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu* 23, 5–80.
- MEDUNA, J. 1970, *Staré Hradisko 2: Katalog der Funde aus den Museen in Brno/Brünn, Praha/Prag, Olomouc, Plumlov und Prostějov*. – *Fontes archaeologiae Moraviae* 5.
- MIHOVILIĆ, K. 1979, Prstenje i naušnice rimskog doba Slovenije (Anelli ed orecchini di epoca romana in Slovenia). – *Arheološki vestnik* 30, 223–242.
- MIHOVILIĆ, K. 1996, *Nezakcij, nalaz grobnice 1981. godine / Nesactium. The Discovery of a Grave Vault in 1981*. – Monografije i katalogi 6.
- MILIĆ, Z. and J. ISTENIČ 2005, X-Ray Fluorescence Spectroscopy (EDS XRF). – In: Šmit *et al.*, *Archaeometric analysis of Alesia group brooches from sites in Slovenia / Arheometrične analize fibul skupine Alesia s slovenskih najdišč*. – *Arheološki vestnik* 56, 214.
- MIŠKEC, A. 2003, The Early Romanization of the Southeastern Alpine Region in the Light of Numismatic Finds / Zgodnja romanizacija jugovzhodnoalpskega prostora v luči numizmatičnih najdb. – *Arheološki vestnik* 54, 369–379.
- MOSER, K. 1903, *Die Nekropole von S. Servolo in Istrien*. – *Jahrbuch der k. k. Zentral-Kommission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und Historischen Denkmale* 1, 115–138.
- MOTYKOVÁ *et al.* 1991, The Oppidum of Závist. – In: *The Celts / I Celti*, 542–543, Milano.
- MÜLLER, M. 2002, *Die römischen Buntmetallfunde von Haltern*. – *Bodenaltertümer Westfalens* 37.
- NASCIMBENE, A. 1999, *Caverzano di Belluno: aspetti e problemi di un centro dell'età del ferro nella media valle del Piave*. – *Quaderno di Società per la Preistoria e Protostoria della Regione Friuli-Venezia Giulia* 7.
- NOTHDURFTER, J. 1979, *Die Eisenfunde von Sanzeno im Nonsberg*. – Römisch-Germanische Forschungen 38.
- OCHARAN LARRONDO, J. A. and M. PORTILA UNZUETA 2002, Andagoste (Cuartago, Álava): un nuevo escenario de las guerras de conquista en el norte de Hispania. – In: *Arqueología military Romana en Hispania, Gladius* 5, 311–325.
- OREL, B. 1951, Piparstvo na Gorjušah v Bohinju - naša stara domača obrt. – *Slovenski etnograf* 3–4, 75–86.
- OSMUK, N. 1987, Die Bronzeplastik aus Kobarid. Kulturgeschichtliche Bedeutung Kobarider Gruppe kleiner Bronzeplastik und ein Datierungsversuch. – *Archaeologia Jugoslavica* 24, 57–79.
- PAULI, L. 1973, Ein latènezeitliches Steinrelief aus Bormio am Stilfser Joch. – *Germania* 51, 85–120.
- PAULI, J. 1993, *Die latènezeitliche Besiedlung des Kelheimer Beckens*. – Materialhefte zur bayerischen Vorgeschichte Reihe A 62.
- PAVLIN, P. 2007, Železnodobne najdbe z Graca pri Selih pri Zajčjem Vrhu / Iron Age Finds from Grac near Sela pri Zajčjem vrhu. – In: *Scripta praehistorica in honorem Biba Teržan, Situla* 44, 759–767.
- PEČNIK, J. 1889, *Beschreibung der Karte Weixelburg und Lass*. – Manuscript / Rokopis (Arhiv Republike Slovenije, fond AS 965, Pečnik Jernej, tehnična enota 1).
- PENNINGER, E. 1972, *Der Dürrnberg bei Hallein 1*. – *Münchener Beiträge zu Vor- und Frühgeschichte* 16.
- PERONI *et al.* 1975, *Studi sulla cronologia delle civiltà di Este e Golasecca*. – *Origines: studi e materiali pubblicati a cura dell' Istituto Italiano di Preistoria e Protostoria*, Firenze.
- PERRIN, F. 1991, Le site de la Chuire (Camp de Larina, Hières-sur-Amby, Isère) et l' Isle Crémieu à l' âge du Fer. – In: *Les Alpes à l' âge du Fer*, *Revue Archéologique de Narbonnaise, Supplément* 22.
- PETRU, P. 1975, Bločice. – In: *Arheološka najdišča Slovenije*, 148, Ljubljana.
- PETRU, S. 1972, *Emonske nekropole*. – Katalogi in monografije 7.
- PICCOTTINI, G. 1989, Die Ausgrabungen auf dem Magdalensberg 1987 und 1988 und ihr 40-Jahr-Jubiläum. – *Carinthia I. Zeitschrift für geschichtliche Landeskunde von Kärnten*, 7–46.
- PÍČ, J. L. 1906, *Le Hradischt de Stradonitz en Bohême*. – Leipzig.
- PIETSCH, M. 1983, Die römischen Eisenwerkzeuge von Saalburg, Feldberg und Zungmantel. – *Saalburg Jahrbuch* 39, 5–132.
- PLESNIČAR-GEC, L. 1991–1992, Bronasti statueti iz Emone (Bronze statuettes from Emona). – *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu* 24–25, 49–54.
- PLESNIČAR-GEC, L. 2006, *Emonski forum / Emona forum*. – Koper.
- POHANKA, R. 1986, *Die eisernen Agrargeräte der Römischen Kaiserzeit in Österreich*. – *BAR International Series* 298.
- POUX, M. 2008, L'empreinte du militaire tardo-républicain dans les faciès mobiliers de La Tène finale. – In: *Sur les traces de César. Militaria tardo-républicains en contexte gaulois*, *Collection Bibracte* 14, 299–432.
- POUX, M. *et al.* 2007, Paire de fibules en or du Ier s. av. J.-C.: autour d' une découverte de l' oppidum de Corent (Puy-de-Dôme). – *Gallia* 64, 191–225.
- RADMAN-LIVAJA, I. 2004, *Militaria Sisciensia. Nalazi rimske vojne opreme iz Siska u fundusu Arheološkoga muzeja u Zagrebu / Finds of the Roman military equipment in Sisak in the holdings of the Archeological Museum in Zagreb*. – Katalogi i monografije Arheološkoga muzeja u Zagrebu 1.
- RAGETH, J. 2004, Frühromische Militaria aus dem Oberhalbstein GR-Belege für den Alpenfeldzug? – *Jahrbuch der Schweizerischen Gesellschaft für Ur- Frühgeschichte* 87, 297–303.

- RAGETH, J. 2005, Weitere frühromische Militaria und andere Funde aus dem Oberhalbstein GR-Belege für den Alpenfeldzug ? – *Jahrbuch der Schweizerischen Gesellschaft für Ur- Frühgeschichte* 88, 302–312.
- REITLINGER, J. 1966, Die latènezeitlichen Funde des Braunauer Heimathauses. Ein Beitrag zur Kenntnis der latènezeitlichen Bronze- und Eisenketten. – *Jahrbuch des Oberösterreichischen Musealvereines* 11, 165–236.
- RIECKHOFF, S. 1975, Münzen und Fibeln aus dem Vicus des Kastells Hüfingen (Schwarzwald-Baar-Kreis). – *Saalburg Jahrbuch* 32, 5–105.
- RIECKHOFF, S. 1995, *Süddeutschland im Spannungsfeld von Kelten, Germanen und Römern. Studien zur Chronologie der Spätlatènezeit im südlichen Mitteleuropa*. – *Trierer Zeitschrift* 19.
- RIGHI, G. 2001a, Armi lateniane da Lauco presso Villa Santina (Udine). – In: G. Bandeli, F. Fontana (eds.), *Iulium Carnicum. Centro alpino tra Italia e Norico dalla protostoria all'età imperiale*, Studi e ricerche sulla Gallia Cisalpina 13, 103–113.
- RIGHI, G. 2001b, I rinvenimenti lateniani di Amaro e di Monte Sorantri a Raveo. – In: S. Vitri, F. Oriolo (eds.), *I Celti in Carnia e nell' arco alpino centro orientale. Atti della Giornata di studio Tolmezzo 30 aprile 1999*, 113–148, Trieste.
- RIHA, E. 2001, *Kästchen, Truhen, Tische-Möbelteile aus Augusta Raurica*. – *Forschungen in Augst* 31.
- RONCADOR, R. 2004, 8.21. Elmo. – In: F. Marzatico, P. Gleirscher (eds.), *Guerrieri, Principi ed Eroi fra il Danubio e il Po dalla Preistoria all' Alto Medioevo*, 677–678, Trento.
- RUARO LOSERI, L. 1983, Il tesoretto di San Canziano. – In: *Preistoria del Caput Adriae. Il Catalogo*, 150–151, Udine.
- RUPEL, L. 2000, Vecchi e nuovi ritrovamenti archeologici nelle Valli del Natisone. – In: P. Petricig (ed.), *Valli del Natisone (Nediške doline)*, 245–261, San Pietro al Natisone.
- RUPEL, L. 2005, Contributi alla carta archeologica delle valli del Natisone 2. – *Forum Iulii* 29, 37–116.
- SAKARA SUČEVIČ, M. 2004, *Kaštelir. Prazgodovinska naselbina pri Novi vasi / Brtonigla (Istra) (Prehistoric settlement near Nova vas / Brtonigla, [Istria])*. – Koper.
- SALZANI, L. (ed.) 1995, *La necropoli gallica di Valeggio sul Mincio*. – *Documenti di Archeologia* 5.
- SALZANI, L. (ed.) 1996, *La necropoli gallica e romana di S. Maria Zevio (Verona)*. – *Documenti di Archeologia* 9.
- SALZANI, L. 2008, I materiali metallici. – In: *Oppeano. Vecchi e nuovi dati sul centro protourbano*, Quaderni di Archeologia del Veneto, Serie Speciale 3, 145–158.
- SCHAAFF, U. 1980, *Ein spätkeltisches Kriegergrab mit Eisenhelm aus Novo mesto*. – *Situla* 20–21, 379–413.
- SCHAAFF, U. 1988, *Keltische Helme*. – In: *Antike Helme*, Monographien Römisch-germanisches Zentralmuseum 14, 293–326.
- SCHAAFF, U. 1990, *Keltische Waffen*. – *Kulturstiftung der Länder* 16.
- SCHNEIN, T. 1988, *Prazgodovinska najdišča v občini Cerknica*. – Diploma thesis, Faculty of Arts of the University of Ljubljana / Diplomsko delo, Oddelek za arheologijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- SCHINDLER, M. 1967, *Die "Schwarze Sigillata" des Magdalensberges*. – *Kärntner Museumsschriften* 43, Archäologische Forschungen zu den Grabungen auf dem Magdalensberg 1.
- SCHLEIERMACHER, M. and C. FLÜGEL 1993, *Fibeln und Bronzengefäße von Kempten-Cambodunum*. – *Materialhefte zur bayerischen Vorgeschichte* 63.
- SCHNEIDER, G. 2000, X-ray fluorescence analyses of vernice nera, sigillata and Firmalampen from North Italy. – In: G. P. Brogiolo, G. Olcese (eds.), *Produzione ceramica in area Padana tra il II secolo a. C. e il VII secolo d. C.: nuovi dati e prospettive di ricerca*, *Documenti di Archeologia* 21.
- SCHÖNFELDER, M. 2002, *Das spätkeltische Wagengrab von Boé (Dép. Lot-en-Garonne): Studien zu Wagen und Wagenräubern der jüngeren Latènezeit*. – *Monographien Römisch-Germanisches Zentralmuseum* 54.
- SFREDDA, N. 1998, *Ceramica a vernice nera*. – In: Olcese (ed.), *Ceramiche in Lombardia tra II secolo a. C. e VII secolo d. C.: raccolta dei dati editi*, *Documenti di archeologia* 16.
- STARE, V. 1973, *Prazgodovina Šmarjete*. – *Katalogi in monografije* 10.
- STARY, P. F. 1990, Die militärischen Rückwirkungen der keltischen Invasion auf die Apennin-Halbinsel. – *Hamburger Beiträge zur Archäologie* 13/14, 1986–1987, 65–117.
- STOJIĆ, M. 2001, Bronzana dugmad i razvodnici ukrašeni motivom triskelesa iz Pomoravlja i basena Mlave (Bronze buttons and buttons for distributins bands decorated by the motives of triskeles from the Morava Basin and the Mlava). – *Viminacium* 12, 51–65.
- SVETLIČIČ, V. 1997, *Drobne najdbe / Small Finds*. – In: Horvat 1997, 31–38.
- SVOLJŠAK, D. 1976, The Prehistoric Settlement at Most na Soči. – *Archaeologia Iugoslavica* 17, 13–20.
- ŠAŠEL, J. 1974, Okra. – *Kronika. Časopis za krajevno zgodovino* 22, 9–17.
- ŠAŠEL, J. 1975a, Planina. – In: *Arheološka najdišča Slovenije*, 157, Ljubljana.
- ŠAŠEL, J. 1975b, Rimske ceste v Sloveniji. – In: *Arheološka najdišča Slovenije*, 74–104, Ljubljana.
- ŠAŠEL, J. 1976, Lineamenti dell' espansione romana nelle Alpi orientali e dei Balcani occidentali. – *Antichita Altoadriatiche* 9, 71–90 (= *Opera Selecta*, *Situla* 30, 1992, 408–431).
- ŠAŠEL KOS, M. 1999, *Pre-Roman divinities of the eastern Alps and Adriatic*. – *Situla* 38.
- ŠAŠEL KOS, M. 2005, *Aprian and Illyricum*. – *Situla* 43.
- ŠINKOVEC, I. 1995, Katalog posameznih kovinskih najdb bakrene in bronaste dobe / Individual Metal Finds from the Eneolithic and Bronze Ages. – In: *Depojske in posamezne kovinske najdbe bakrene in bronaste dobe na Slovenskem 1 / Hoards and Individual Metal Finds from the Eneolithic and Bronze Ages in Slovenia* 1, *Katalogi in monografije* 29, 29–127, Ljubljana.
- ŠMIT, Ž. and J. ISTENIČ 2005, Proton-induced X-ray Emission Spectroscopy (PIXE). – In: Ž. Šmit et al., *Archaeometric analysis of Alesia group brooches from sites in Slovenia / Arheometrične analize fibul*

- skupine Alesia s slovenskih najdišč, *Arheološki vestnik* 56, 214–215.
- TECCO HVALA, S., J. DULAR and E. KOCUVAN 2004, *Železnodobne gomile na Magdalenski gori / Eisenzeitliche Grabhügel auf der Magdalenska gora*. – Katalogi in monografije 36.
- TERŽAN, B. 1973, Valična vas. – *Arheološki vestnik* 24, 660–729.
- TERŽAN, B. 1976, Certoška fibula (Die Certosafibel). – *Arheološki vestnik* 27, 317–536.
- TERŽAN, B., F. LO SCHIAVO and N. TRAMPUŽ-OREL 1984, *Most na Soči (S. Lucia) 2*. – Katalogi in monografije 23/2.
- TIRELLI, M. 2002, Bronzi votivi dal santuario altinate in località Fornace: osservazioni preliminari su alcuni esemplari delle fasi più recenti. – In: G. Cuscito, M. Verzár Bass (eds.), *Bronzi di età romana in Cisalpina, Antichità Altoadriatiche* 51, 191–206.
- TRAMPUŽ-OREL, N. 1996, Spektrometrične raziskave depojskih najdb pozne bronaste dobe / Spectrometric Research of the Late Bronze Age Hoard Finds. – In: *Depojske in posamezne kovinske najdbe bakrene in bronaste dobe na Slovenskem 2 / Hoards and Individual Metal Finds from the Eneolithic and Bronze Ages in Slovenia* 2, Katalogi in monografije 30, 165–242.
- TRAMPUŽ-OREL, N. and J. D. HEATH 1998, Analysis of Heavily Leaded Schaft - Hole Axes. – In: B. Hänsel (ed.), *Mensch und Umwelt in der Bronzezeit Europas*, 237–248, Kiel.
- TRAMPUŽ-OREL, N., D. J. HEATH and V. HUDNIK 1998, Chemical Analysis of Slovenian Bronzes from the Late Bronze Age. – In: *L'Atelier du Bronziera en Europe du XXe au VIIe siècle avant notre ère*, Actes du colloque international Bronze '96, Neuchâtel et Dijon I, 223–236, Paris.
- TURK, P. 2000, *Depoji pozne bronaste dobe med panonskim in apeninskim prostorom*. – PhD thesis, Faculty of Arts of the University of Ljubljana / Doktorsko delo, Oddelek za arheologijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- UNZ, C. and E. DESCHLER-ERB 1997, *Katalog der Militaria aus Vindonissa*. – Veröffentlichungen der Gesellschaft Pro Vindonissa 14.
- URBAN, H. O. 1999, *Der Leopoldsberg. Archäologische Forschungen auf dem Wiener Hausberg*. – Wiener Archäologische Studien 2.
- URLEB, M. 1971, *Žerunček, Bločice*. – Topografski zpisnik 20. 10. 1971, Arhiv Inštituta za arheologijo ZRC SAZU, Ljubljana.
- URLEB, M. 1975a, Dolenja vas. – In: *Arheološka najdišča Slovenije*, 149, Ljubljana.
- URLEB, M. 1975b, Cerknica. – In: *Arheološka najdišča Slovenije*, 149, Ljubljana.
- URLEB, M. 1981, Cerknica in okolica v davnini. – *Notranjski listi* 2, 179–194.
- URLEB, M. 1983, Antično grobišče v Cerknici (La nécropole romaine à Cerknica). – *Arheološki vestnik* 34, 298–246.
- VANNACCI LUNAZZI, G. 2001, L'insediamento di Colle Mazéit a Verzegnis. – In: *I Celti in Carnia e nell'arco alpino centro orientale. Atti della Giornata di Studio Tolmezzo 30 aprile 1999*, 149–171, Trieste.
- VIČIČ, B. 2002, Zgodnjerimsko naselje pod Grajskim gričem v Ljubljani. Gornji trg 3 (Frührömische Siedlung unter dem Schloßberg in Ljubljana. Gornji trg 3). – *Arheološki vestnik* 53, 193–221.
- VIČIČ, B. and T. SCHEIN 1986, Unec. Antično grobišče. – *Arheološki pregled* 27, 100–102.
- VINSKI-GASPARINI, K. 1959, Keltski ratnički grob iz Batine (Ein keltisches Kriegergrab aus Batina). – *Arheološki radovi i rasprave* 1, 281–297.
- VITRI, S. 1996, Metalli e paste vitree. – In: *La protostoria tra Sile e Tagliamento. Antiche genti tra Veneto e Friuli*, 442–445, Padova.
- VOGT, E. 1934, The Cemetery of Vinica (Weinitz), Carniola. – In: A. Mahr (ed.), *Prehistoric Grave Material from Carniola excavated in 1905–14 by H. H. the late Duchess Paul Friedrich of Mecklenburg*, 47–56, New York.
- VÖLLING, T. 1990, Funditores in römischen Heer. – *Saalburg Jahrbuch* 45, 24–58.
- WALDE PSENNER, E. 1983, *I bronzetti figurati antichi del Trentino*. – Patrimonio storico e artistico del Trentino 7.
- WARNEKE, T. F. 1999, *Hallstatt- und frühlatènezeitlicher Anhängerschmuck. Studien zu Metallanhängern des 8.-5. Jahrhunderts v. Chr. zwischen Main und Po*. – Internationale Archäologie 50.
- WELLS, P. S. 1981, *The Emergence of Iron Age Economy. The Mecklenburg grave groups from Hallstatt and Stična*. – Bulletin / American School of Prehistoric Research 33.
- WINDL, H. 1981, *Das latène- und kaiserzeitliche Gräberfeld von Mihovo, Unterkrain (Dolenjsko)*. – Unpublished PhD thesis, University of Vienna / Neobjavljena disertacija, Univerza Dunaj.
- ZAGHETTO, L. and G. ZAMBOTTO 2005, Il deposito votivo di Altichiero a Padova (Fiume Brenta). – In: C. Bassi, G. Gorini, A. Mastrocinque (eds.), *Stipi votive delle Venezie: Altichiero, Monte Altare, Musile, Garda, Riva*, Corpus delle stipi votive in Italia 19, Roma.
- ZAMPIERI, G. and B. LAVARONE (eds.) 2000, *Bronzi antichi. Statuette figurate egizie etrusche venetiche e italiche, armi preromane, romane e medioevali, gioielli e oggetti di ornamento, instrumentum domesticum dal deposito del Museo. Catalogo della mostra*. – Roma.
- ZANIER, W. 2009, Römische und einheimische Funde vom Opferplatz Döttenbichl, Oberammergau. – In: *2000 Jahre Varusschlacht. Imperium*, 273–276, Stuttgart.
- ŽBONA-TRKMAN, B. 1983, Bronast kipec iz Sežane (La statuetta di bronzo di Sežana). – *Goriški letnik* 10, 33–37.

Železnodobno gradišče Žerovnišček pri Bločicah na Notranjskem

1. UVOD

Utrjena naselbina na Žerovniščku¹ leži na vzhodnem robu Cerknškega polja (sl. 1). Pod njim je vodila starodavna komunikacija, ki se je pri Postojnskih vratih odcepila od slovite jantarne poti. Žerovnišček je nadziral prehod te poti s Cerknškega polja na Bloke, kjer se je ta razcepila v dve smeri: prva je vodila čez Loško in Babno polje v dolino Kolpe ali čez Gorski kotar v Kvarner in druga proti dolini Krke (sl. 2).

Na Žerovniščku so ohranjeni dobro vidni kamniti nasipi, številne terase, izravnave in druge domnevne strukture. Na najdišču ni bilo arheoloških sondiranj ali večjih izkopavanj.

V devetdesetih letih 20. stoletja so razni kopači s pomočjo detektorja kovin na naselbini odkrili veliko število predmetov. Narodni muzej Slovenije v Ljubljani in Notranjski muzej v Postojni sta pridobila del tako izkopanih najdb, predvsem kovinskih. Pričujoči prispevek obravnava to gradivo. Z enim od najditeljev smo opravili obhod najdišča, da bi pridobili čim natančnejše lokacijske podatke nekaterih najdb.

Med pripravo objave smo opravili geodetsko izmero in izdelali načrt najdišča s prikazom struktur naselbine (sl. 6).

Z razlago rezultatov tipološke in kronološke analize drobnih najdb opredeljujemo trajanje poselitve na Žerovniščku. Na podlagi objav gradiva in študij o notranjskih najdiščih (npr. Horvat 1995a; 1995b; 2005; Gaspari 2000; Miškec 2003), poteka nekdanjih poti (npr. Šašel 1974; 1975b; Ciglencečki 1985) in zgodovinske situacije (npr. Šašel 1976; Šašel Kos 2005) skušamo umestiti najdišče v širši zgodovinski in geografski kontekst.

2. OPIS NAJDIŠČA IN NJEGOVE GEOGRAFSKE LEGE

Žerovnišček je hrib kopaste oblike, ki leži na vzhodnem obrobju Cerknškega polja, nad cesto med vasema Grahovo in Bločice (sl. 1). Višinska razlika med vrhom hriba in Cerknškim poljem je okrog 170 m. S 726 m visoke vzpetine se širi pogled nad celotnim Cerknškim poljem in njegovim zaledjem s Snežnikom, Javorniki, Slivnico, Uncem s Starim gradom in Planinsko goro.

Pobočja močno zakraselega hriba sestavljajo debeli apnenčasti skladi, ki prehajajo v do 5 metrov visoke stene. Območje porašča gabrov in bukov gozd. Najbližji vodni vir je izvir potoka Žerovniščnica ob jugozahodnem vnožju hriba.

Najdišče na Žerovniščku sodi v sklop večinoma neraziskanih utrjenih naselbin (sl. 3), ki si sledijo ob severovzhod-

dnem in vzhodnem robu Cerknškega polja (Urleb 1975b, 149; Urleb 1981, 186–190; Schein 1988).

Žerovnišček je eno izmed dobro ohranjenih arheoloških najdišč na Notranjskem. Planotasti vrh hriba, ki ga lahko razumemo kot nekakšno akropolo v sklopu celotne naselbine, obdaja mogočen kamnit nasip. Konca nasipa tvorita vhodni hodnik v jugozahodnem delu (sl. 4, prim. Dular, Tecco Hvala 2007, 101, sl. 55, t. i. *tangencialni vhod*).

Na "akropoli" so vidne umetne izravnave, terase in kotanjasti vkopi. Večina teh kotanj najverjetneje predstavlja sledove vkopanih stavb (sl. 5), ki so značilne tudi za nekatere druge naselbine na Notranjskem (prim. Horvat 1995a, 183–188; Gaspari 2000, 29).

Kamniti nasipi poleg "akropole" oklepajo tudi številne nižje, za poselitev primerne terase na zahodnem, južnem in jugovzhodnem pobočju hriba. Ohranjeni so od 1 do skoraj 2 m višine. Sledijo reliefu in se navezujejo na kaskadaste apnenčaste stene ali pa se izklinjajo nanje (sl. 6 in 7).

Poleg vhoda na najvišji del naselbine sta vidna še dva vhoda ob pristopu na gradišče z vzhodne strani. Prvi leži 200 m vzhodnje od osrednjega naselbinskega kompleksa in ga predstavljata kamnita nasipa ob pristopni kolovozni poti. Drugi, zgornji vhod vodi skozi prekinjen pobočni nasip. Na notranji strani sta dve večji gmoti kamenja, ki sta morda ruševini vhodnih stolpov (sl. 6).

3. ZGODOVINA RAZISKAV

Hrib Žerovnišček je s svojimi arhitekturnimi ostalinami nedvomno buril ljudsko domišljijo. Mehtilda Urleb je v vasi Bločice zapisala legendo o podzemnem rovu, ki naj bi povezoval grad na Žerovniščku z gradom Šteberk nad vasjo Lipsenj, in o iskanju zakopanega zaklada. Na Bločicah je znana tudi legenda o Ajdovski poti, ki je vodila pod Žerovniščkom, in o stari lesenih vasi, ki jo je uničil požar in je ležala v smeri proti Žerovniščku (Urleb 1971; Schein 1988).

Prvi je Žerovnišček kot arheološko najdišče prepoznal starinokop Jernej Pečnik. V opisu karte prazgodovinskih najdišč z območja Višnje Gore in Loža je zapisal, da je bila na griču blizu vasi Bločice keltska oziroma halštatska naselbina, kjer so našli tudi rimske predmete (Pečnik 1889). To notico povzema Peter Petru (1975, 148). O svojem terenskem obhodu najdišča, vidnih ostalinah in lokalnih legendah piše Mehtilda Urleb v Topografskem dnevniku leta 1971 (Urleb 1971). Opis s prvo skico najdišča je izdelal Tine Schein v diplomski nalogi leta 1988 (Schein 1988).

4. OPREDELITEV DROBNIH NAJDB

4.1 Noša

Najstarejši sponki, ki izvira iz starohalštatskega obdobja, pripada odlomek *vaške vozlaste fibule* (t. 1: 1). Diskasti obliki zaključnega vozla najdemo primerjave v Beli krajini (Dular 1975, t. 11: 1; 13: 1).

¹ Poleg imena Žerovnišček (npr. Atlas Slovenije 1: 50000, 160 © Geodetski zavod Slovenije in Založba Mladinska knjiga, Ljubljana 2005) se za hrib uporabljajo tudi imena Žerunček (npr. Urleb 1971), Žerunšček (npr. Urleb 1981, 190), Žerovnišček pri Cerknici (Šinkovec 1995, 127, št. 14; Guštin 2003, 115) in Žerunšek (Guštin 2003, 115).

Certoške fibule so zastopane s štirinajstimi odlomki (*t. 1:* 2–15). Med njimi smo prepoznali primerke VII. in X. vrste (po Teržan 1976) z nekaterimi različicami.

Odlomka nog fibul (*t. 1:* 5,6) in odlomek masivnega loka (*t. 1:* 7) so pripadali certoškimi fibulam X. vrste (Teržan 1976, 331). Neokrašen in gladek gumb bikonične oblike (*t. 1:* 14) je najbolj značilen za gumbe na lokih različice X d, medtem ko je narebren oziroma drobno narezljan gumb (*t. 1:* 13) krasil lok različice X g (o. c. 331, sl. 4). Bikoničen gumb *t. 1:* 15 je pripadal veliki certoški fibuli različice X e ali l (o. c. 331, sl. 4). Sestavni del certoške fibule je bil tudi bikoničen gumb, ki ima na eni strani ohranjen del loka (*t. 1:* 12).

Certoške fibule X. vrste so pogosta najdba na notranjskih najdiščih (Guštin 1979, npr. t. 57: 15, t. 62: 22,25–28; Horvat 1995a, t. 1: 3). Sicer so bile razširjene v zaledju severnega Jadrana, od Bologne čez Padsko nižino, alpske doline in Slovenijo do Like (Teržan 1976, 368, sl. 35 in 52). Nosili so jih v poznohalštatskem obdobju, posamič pa tudi vse do srednjelatenskega časa (o. c., 331–334, 364–368, sl. 31; Guštin 1973, 478–479).

Tri fibule z Žerovniškega pripadajo najmlajšim certoškimi fibulam (*t. 1:* 2–4), ki jih je Biba Teržan opredelila kot različico VII f (Teržan 1976, 325, sl. 3: f). Certoškimi fibulam VII f so pripadali še odlomek rombične razširitve loka (*t. 1:* 9), odlomek loka s tričleno rebrasto odebelitvijo (*t. 1:* 11), odlomek noge, ki se končuje z votlim kapičastim gumbom (*t. 1:* 8), in odlomek loka z dvema ohranjenima rebroma in navojema peresovine (*t. 1:* 10).

Nazadnje je certoške fibule VII f obravnavala Vesna Svetličič pri obravnavi prazgodovinskih drobnih najdb s Sermina (Svetličič 1997, 31–34, sl. 16). Najnovejšo karto razprostranjenosti je objavil Peter Jablonka v monografiji o najdišču Gurina v zgornji Ziljski dolini (Jablonka 2001, 232, karta 5). Iz navedenih del izhaja, da so te fibule nosili na območju med reko Uno in Sočo ter v srednji Dalmaciji. Zunaj tega prostora je bil en primerek odkrit le še na Gurini in dva v severni Italiji. Časovni razpon teh fibul je širok. Na grobiščih Jezerine in Ribič ob Uni so bile odkrite v grobovih tamkajšnje IV. faze, ki ustreza času med LT B2 do LT C. Fibula iz depoja z Gradine v Jagodnji Gornji je skupaj z ostalimi predmeti v depaju datirana v 4. in 3. stoletje pr. n. št. Depo iz Mazina, ki je tudi vseboval tako fibulo, je na podlagi novcev datiran celo v pozno 2. ali v začetek 1. stoletja pr. n. št. (Teržan 1976, 382).

Trije odlomki (*t. 1:* 8–10) so pripadali fibulam, ki so značilne izključno za območje Notranjske in Krasa. Zunaj tega prostora so bili najdeni trije primerki samo še v reki Ljubljani (Gaspari 2002, 147). Jana Horvat jih je opredelila kot "notranjsko različico" certoških fibul (Horvat 1995a, 180). Edina zanesljivo datirana fibula te različice je primerek z najdišča Mandrga pri Razdrtem, kjer je bila najdena v plasti, ki je glede na keramične najdbe datirana v LT D 1 oziroma na konec 2. stoletja pr. n. št. (o. c. 180; Horvat, Bavdek 2009).

Fibula *t. 1:* 20 je podobna *poznolatenskima železnima fibulama* z iztegnjenim lokom pravokotnega preseka in razmeroma dolgo peresovino iz opiduma Manching, ki pa imata okvirasto nogo (Gebhard 1991, t. 49: 760,761). Obliko noge lahko primerjamo z nogami poznolatenskih železnih žičnatih fibul iz Kemptna (Schleiermacher, Flügel 1993, t. 25, 29).

Štiri sponke sodijo med *ulite latenske fibule* (*t. 1:* 16–19).

Odlomka sponk *t. 1:* 18, 19 imata dobre primerjave v fibulah z Ulake (Guštin 1979, 33, t. 5: 4), Šmaraškega vrha (*sl. 8:* 1) in iz Ljubljane (Gaspari 2000, 35, op. 185, 186; 002,149). Podobno izdelano peresovino z zanko, zapognjeno okoli loka, imajo fibule srednjelatenske sheme tipa Kastav (Guštin 1987, 50–51, sl. 11; Guštin 1991, 36–37). Različica z ulito nogo (*sl. 9*) je znana le med Loškimi poljem in Ljubljanskim barjem (Gaspari 2002, 149).

Podobno izdelana in oblikovana fibula kot na *tabli 1:* 16 je bila skupaj z železno zgodnje- ali srednjelatensko fibulo najdena v grobu 182 na latenskem grobišču na Kapiteljski njivi v Novem mestu (Križ 2005, 77–78, t. 51: 5).

Značilen lokalni izdelek dolenske mokronoške skupine v stopnji Mokronog III a (LT D 1) je sponka vrste Magdalenska gora (*t. 1:* 17). Grobne najdbe kažejo, da so jih v paru nosile ženske (Božič 1993a, 146; Božič 1999, 210).

Fibula vrste *Nauheim* (*t. 1:* 24) ustreza različici A po Božiču (Božič 1993a, 142, sl. 4: 1–4; Božič 2008, 58–65) oziroma II.1a po Demetzu (Demetz 1999, 83, 244, 2.1, karta 25). V osrednji Sloveniji veljajo te fibule za uvoz iz severovzhodne Italije, kjer so jih izdelovali v času LT D1b po srednjeevropski kronologiji (Božič 1993a, 143; Božič 2008, 63–65).²

V istem obdobju naj bi v Italiji začeli izdelovati *fibule Almgren 65* (Demetz 1999, 33–38; Božič 2008, 144–148) in *školjčne fibule* (Demetz 1999, 70). Prvi obliki pripada noga sponke *t. 1:* 23, drugi pa fibula *t. 1:* 22. Školjčno fibulo lahko natančneje opredelimo med maloštevilne fibule tipa II b po Demetzu (o. c. 67, 70, 238 : 2.2, karta 18).

Pet odlomkov sponk (*t. 1:* 25–29) pripada *fibulam skupine Jezerine*. Osnovne značilnosti te skupine sponk so trakast lok, peresovina s štirimi zavoji in tetivo, ki je spodvita pod lok, ter pravokotna ali trapezasta noga, ki je običajno preluknjana in ima dvignjen zaključni gumb. Noga in lok sponke sta ločena z obročkom.

Sponke te skupine so bile že večkrat predmet razprav (Ettlinger 1973, 14, 42–43; Rieckhoff 1975, 24–26; Adam, Feugère 1982). Nazadnje jih je izčrpnje obravnaval Stefan Demetz (Demetz 1999, 99–105, 247–252; seznam XVI, t. 25–26, karte: 29–31).

Demetz razlikuje podskupini Jezerine I in II. Podskupina Jezerine I, za katero je značilen gladek lok ali lok z nizkim reliefnim okrasom brez reber, je zastopana zgolj z okrog 20 primerki iz severne Italije in južne Galije (Demetz 1999, 99–105, t. 25: 1–2, karta št. 30).

Fibule podskupine Jezerine II, za katere so značilna vzdolžna rebra na loku, so najverjetneje začeli izdelovati v severni Italiji. Nosili so jih na širokem območju s težišči v južni Franciji, srednji in severni Italiji, Sloveniji in srednjem Podonavju (o. c. 103–104, karti št. 29, 31; Adam, Feugère 1982, sl. 13).

Kronološke opredelitve pojava in trajanja fibul skupine Jezerine se pri avtorjih razlikujejo. Anne Marie Adam in Michel Feugère datirata nastanek fibul podskupine Jezerine I (Feugère 12 b) po analizi njihovega okrasa v čas med

² Dragan Božič predpostavlja absolutno datacijo relativnokronološke stopnje LT D1b po srednjeevropski kronologiji med letoma 100 in 70 pr. n. št. (Božič 2008, 86–87).

letoma 40 in 30 pr. n. št., z največjo razširjenostjo med tretjim desetletjem pr. n. št. in koncem prvega desetletja n. št. (Adam, Feugère 1982, 167–168). Stefan Demetz je skušal časovno opredeliti uporabo fibul Jezerine na podlagi analize nekaterih grobov. Fibule s poznolatskih grobišč Ornavasso - San Bernardo (grob 30) ter Verdello (grob 1958/59) navaja kot najstarejša konteksta, ki dopuščata datacijo v predavgustejsko obdobje. Grobno celoto iz Verdella, ki ni nujno zanesljiva, datira med 50 in 30 pr. n. št. Grob iz Ornavasso - San Bernardo pa je glede na lego znotraj grobišča nekaj mlajši od cezarijskih bogatih grobov in sodi v štirideseta, trideseta ali najkasneje zgodnja dvajseta leta 1. stoletja pr. n. št. (Demetz 1999, 104–105). V najmlajšem kontekstu je fibula iz groba 50 v Jezerinah, ki ga datira fibula Almgren 67 b1 v zgodnje tiberijsko obdobje (o. c. 105). Demetz z analizo teoretičnega kronološkega zaporedja oblik sklepa, da se fibule Jezerine niso pojavile pred sredino 1. stoletja pr. n. št., a zagotovo že pred letom 30 pr. n. št. Po njegovem mnenju so jih največ izdelovali in nosili v zadnjih treh desetletjih pr. n. št., posamič pa se pojavljajo še do konca 3. desetletja n. št. (o. c., sl. 7).

Analize fibul skupine Jezerine z območja Slovenije so pokazale, da so sponke podskupine Jezerine I izdelane iz medenine, sponke Jezerine II pa iz bronca, medenine ali zlitine bakra, cinka in kositra (Istenič, Šmit 2007, 142–146). Primerke, izdelane iz medenine, lahko povežemo z rimskimi mojstri. Številne bronaste fibule z območja jugovzhodnih Alp in Balkana nakazujejo lokalno izdelavo podskupine Jezerine II (o. c. 145).

Po Demetzovi tipološki razdelitvi uvrščamo štiri odlomke fibul z ohranjenim lokom z Žerovniščka v različico c2 podskupine Jezerine II (Demetz 1999, 100–101, 250, 2.3.2) V isto različico uvrščamo še fragment loka fibule (t. 1: 27), ki je bil očitno naknadno zviti in morda uporabljen kot obesek ali prstan. Slabo ohranjen odlomek loka (t. 1: 28) ustreza Demetzovi različici II b1 (o. c., 249, 2.2.1).

Sponke z Žerovniščka, ki vse pripadajo oblikovno mlajši podskupini Jezerine II, lahko zanesljivo datiramo v drugo polovico 1. stoletja pr. n. št.

Noriško-panonske fibule različice Almgren 236 c (t. 1: 30) so bile del ženske noše v jugozahodni Panoniji in južnem Noriku v avgustejskem obdobju (Piccottini 1989, sl. 24; Jablonka 2001, 121, t. 85: 1–3,7), po Garbschu še celo v 1. stoletju n. št. Te sponke so najpogostejša oblika med noriško-panonskimi dvogumbastimi fibulami (Garbsch 1965, 29–33; Istenič 1999, 57–58).

Največ *okvirastih pasnih spon* s kavljema v obliki ptičjih glav (t. 2: 17) izvira iz Slovenije. Poleg primerka z Žerovniščka sta taki sponi znani še z grobišča Novo mesto - Okrajno glavarstvo (Božič 2008, t. 23: 11,12), iz Ljubljane (Plesničar-Gec 2006, t. 23: 38), Ljubljance (NMS, ZN 264/1, neobjavljeno), Mihovega in s Starega gradu nad Podbočjem (neobjavljeno; podatek D. Božič). Našteti primerki izhajajo iz latensko-rimskih kontekstov, ki niso ožje kronološko opredeljivi.

Odlomek t. 2: 18 pripada *narebreni nanožnici*. Take zapestnice in nanožnice so bile odkrite na Notranjskem (Guštin 1979, 35, t. 22: 14) ter v mladohalštatskih grobovih na Dolenjskem (npr. Knez 1986, 75, t. 13: 4–5; t. 74: II/2 in III/33). *Trakasti zapestnici* z zaključkom v obliki kačje glave nisem našel ustreznih primerjav (t. 2: 21).

Prstana t. 2: 19–20 predstavljata značilno obliko rimskih kovinskih prstanov v 1. stoletju pr. n. št. in zgodnjem cesarskem obdobju. Predvsem oblika prstana z gemo t. 2: 19 je bila razširjena po celem rimskem imperiju in tudi zunaj njega, npr. na Češkem (Mihovilić 1979, 226–227, t. 1: 16–8,22; Galliazzo 1979, 169; Guiraud 1989, sl. 53, oblike prstanov tipa 1 in 2 a, b, c in g; Jablonka 2001, 130, t. 91: 16–23; Pič 1906, t. 8: 13–34; Motyková et al. 1991, 542–543).

Votel razčlenjen predmet (t. 2: 15) je člen *pasnega sklepanca*. Pasni sklepanci, sestavljeni iz različno oblikovanih paličastih in obročastih členov, so bili del ženske noše širšega keltskega sveta. Značilni so bili zlasti v srednjelatenskem obdobju (Filip 1956, 171–172). Primerek z Žerovniščka je najbližji t. i. madžarskim oblikam pasnih sklepancev, za katere je značilen ploščat ali votel člen pravokotne oblike (Reitinger 1966, 214; Teržan 1973, 689, t.12: 6; Challet 1992, 76, t. 12, sl. 61: 3,5,6; sl. 62: 6).

Sklepancu verjetno pripada tudi obesek s človeško glavo (t. 2: 16). Dragan Božič take predmete opredeljuje kot 3. različico notranjskih obeskov sklepancev s človeško glavo, ki so verjetno iz pozne latenske dobe (Božič 1999, 202).

Trikotne obeske (t. 2: 9) so lahko nosili posamezno, pogosteje pa so bili sestavni del pasnih garnitur, fibul, kulturnih palic ali konjske opreme (Warneke 1999, 90–91). Nosili so jih že v času kulture žarnih grobišč (Kossack 1954, 42, seznam D), zlasti pa v starohalštatski dobi (Warneke 1999, sl. 41). Na najdiščih v tirolskih Alpah so bili v modi še celo latensko obdobje (Gleirscher 2002, 62).

Poškodovan predmet (t. 2: 10) nima ohranjene zanke za obešanje, vendar ga prepoznamo kot sestavljen *ploščičast obesek*, kakršni so bili značilni za železno dobo japodskega, liburnijskega in picenskega prostora (prim. Lo Schiavo 1970, 466–467, t. 35: 8–17).

Uliti obesek (t. 2: 8) sodi v skupino *košarastih obeskov* s profiliranim zaključim gumbom, značilnih za poznohalštatsko obdobje (Teržan 1973, 684, op. 61; Peroni et al. 1975, 57–59; De Marinis 1981, 229–232). Uliti primerki so redkejši od votlih. Najbližjo primerjavo najdemo med železnodobnimi obeski iz grobov pri Socerbu (Crismani, Righi 2002b, 80–81, št. 121–127), kjer so začeli pokopavati v 6. in 5. stoletju pr. n. št. (Crismani, Righi 2002a, 89).

Krogličast obesek z narebrenim vratom (t. 2: 6) je soroden obesku s halštatskega grobišča pri Caverzanu di Belluno (Nascimbene 1999, 111, sl. 24: 280) in obeskom z grobišča pri Socerbu (Moser 1903, 123, sl. 144, 147).

Uliti obesek z *zanko in dvema debelitvama* (t. 2: 7) ima dobre primerjave med obeski škocjanskega depoja iz prve polovice 4. stoletja pr. n. št. (Guštin 1973, 479, t. 3: 11; Ruaro Loseri 1983, 151, sl. 26 B).

Latenskodobna sta *vazasta obeska* z zanko (t. 2: 11–12). Take obeske poznamo na okrasni plošči v grobu 266 in na obesku v grobu 268 na Goleku pri Vinici (Vogt 1934, 102, t. 19: 102). Tudi na okrasni plošči, ki je obešena na igli fibule različice Gemeinlebern vrste Mötschwil in izvira iz latenskih grobov v Podzemlju, visijo podobni obeski (Gabrovec 1966, t. 23: 8; Božič 1993b, 200, skupina C, št. 4).

Dva predmeta (t. 2: 1,2) sodita med *kolesaste obeske*. V literaturi so večinoma opredeljeni kot amuleti in imajo dolgo tradicijo v evropski prazgodovini, od časa kulture žarnih grobišč do poznega latena (Endert 1991, 16–18).

Kot obliko posebnega obeska, ki je morda imel vlogo amuleta, lahko opredelimo tudi masivno *zobato kolesce* (t. 2: 3). Najboljše primerjave najdemo med zobatimi kolesci, ki so interpretirana kot zvezdasti obeski ali amuleti, v keltskih naselbinah Staré Hradisko (Meduna 1970, t. 7: 13,16) in Leopoldsberg (Urban 1999, sl. 33) ter v svetišču Sandberg pri Roseldorfu (Holzer 2008, 75, sl. 5).

Bradavičast obroček (t. 2: 4) spada med značilno poznolatsko gradivo. Taki obročki so pogosta najdba v ženskih grobovih in naselbinah mokronoške skupine ter na območju južne Nemčije, Avstrije, Češke, Slovaške in Madžarske (Guštin, Cunja, Predovnik 1993, 18–20; Božič 1993b, 190–193).

Zvončastemu predmetu na t. 2: 14 najdemo primerjavo v dveh predmetih iz latenskega groba 14 na najdišču Zagorica pri Biču. Predmeta z Zagorice se razlikujeta le v tem, da imata odebeljen rob.³

Luknjica v kipu (t. 2: 5) nakazuje, da so ga uporabljali kot obesek. Majhne *živalske figurice* iz bakrove zlitine poznamo tudi z drugih notranjskih najdišč (Bavdek 1996, 305, sl. 6: 3; Gaspari 2000, t. 31: 10) in od drugod po Evropi. Podobne živalske figurice so večinoma datirane v mlajšehalštatsko in zgodnjelatsko obdobje (Warneke 1999, 123–125).

Bronasti *kalotasti gumbi* z gladko tanko kaloto in majhno zanko (t. 2: 22) so bili značilen del noše dolgo obdobje. Pogosti so v grobovih mlajše kulture žarnih grobišč, v starejši in mlajši železni dobi (prim. Sakara Sučević 2004, 34–35; Guštin 1987, 47, sl. 7: 3).

Klobučasta gumba sta zelo verjetno del poznolatske kolapijansko-japodske noše (t. 2: 23–24, sl. 10). Največ je znanih z grobišča na Goleku pri Vinici.⁴ Tudi primerki iz Mecklenburške zbirke, ki so bili pomotoma pripisani Stični (Wells 1981, 80, 213, sl. 161: a) in Magdalenski gori (Hencken 1978, 14, 99, sl. 17: c in 31, 148, sl. 114: f) zelo verjetno izvirajo z Goleka.⁵ Dva primerka sta s Strmca nad Belo Cerkvijo (Stare 1993, 26, št. 200, t. 18: 4 in 41, št. 889, t. 46: 12; Božič 1992, 30, št. 20, t. 4: 12 in 64, št. 26, t. 12: 7) in eden iz Mihovega (Windl 1981, 130, inv. št. 53140, t. 58: 10). Pojavljajo se še na najdiščih v Liki (Brunšmid 1901, 63–72, 70: c, t. 3: 9; Drechsler-Bižič 1975, 168; Drechsler-Bižič 1986, 123, t. 12: 3,4) in na grobišču Grobnik pri Reki (Blečić 2004, 77–78, 77: 5.2 *Stožčasta dugmad*, 92–93, sl. 18, t. 8: 5.2.1).

Gumbi z mrežasto okrašeno bradavičko (t. 3: 1,2,3) so značilna poznolatska oblika (npr. Schönfelder 2002, 267–269, sl. 168–170, tab. 46; Čižmár 2002, 218, sl. 21). Pojavljajo se na najdiščih mokronoške kulturne skupine in sodijo med gradivo, ki v času poznega latena zrcali povezanost te skupine s srednjeevropskim prostorom (Božič 1993a, 139–141, 144, seznam 1, sl. 5; Pavlin 2007, 763, sl. 2: 3).

Del poznolatske keltske noše predstavlja tudi *gumb z votlo bradavico* (t. 3: 4). Primerjave takim gumbom najdemo v Srbiji in na Moravskem (Stojić 2001, 53–54, sl. 19–24; Čižmár 2002, 216, sl. 19: 2).

Manjši gumb z zgolj eno zanko (t. 2: 26) nima bradavičke, a ga zaradi oblike zanke in značilnega širokega plitvega žleba na spodnji strani lahko postavimo ob bok ostalim poznolatskim gumbom. Tak gumb je bil najden na Štalenski gori kot sporadična najdba (Deimel 1987, 299, t. 79: 4).

4.2 Orodje

Najstarejši orodji na najdišču sta odlomka rezil *srpov*. Odlomek rezila jezičastoročajnega srpa (t. 7: 20) je iz časa kulture žarnih grobišč (Šinkovec 1995, 127, t. 144: 14, interpretiran kot ročaj). Z veliko verjetnostjo sodi v isto obdobje tudi odlomek rezila t. 7: 21.

Teslo je tesarsko orodje za grobo obdelavo lesa, ki ga sestavljata rezilni in kladivasti del (Pietsch 1983, 25–29). Tesli t. 6: 1,2 sta najbližji primerkom, ki so bili na območju Alp v uporabi od srednjelatskega obdobja naprej (Dolenz 1998, 196, op. 855). Podobna tesla se pojavljajo pred letom 260 v kastelih ob limesu in jih je Martin Pietsch opredelil kot tip 3 (Pietsch 1983, 28, 81, sl. 26, t. 7: 114–115). Omenjene primerjave imajo ovalno, medtem ko imata tesli z Žerovniškega povsem okroglo izdelano luknjo za toporišče.

Nož t. 4: 8 sodi med nože z izbočenim hrbtom, ki so znani iz halštatske (npr. Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984, t. 76: 775 A/4), latenske (npr. Guštin 1991, t. 14: 5) in rimske dobe (npr. Petru 1972, t. 11: 22).

Železni orodji t. 4: 1,2 sta *žličasta svedra*. Primerjavo svedru t. 4: 1 najdemo v Manchingu (Jacobi 1974, t. 10: 162). Primerka z Žerovniškega se od značilnejših latenskih in rimskih žličastih svedrov razlikujeta po obliki trna za ročaj. Ta je bil pri latenskih in rimskih primerkih namreč večinoma sploščene trikotne ali piramidaste oblike (prim. o. c. t. 10: 159–160; Pietsch 1983 t. 14: 326–330; Dolenz 1998, t. 72: W 273–278).

Dve večji (t. 4: 3,4) in dve manjši (t. 4: 5,6) železni *šili* imata dobre primerjave med najdbami v Manchingu (Jacobi 1974, t. 11: 199–209) in Sanzenu (Nothdurfter 1979, t. 14: 232,238) ter med poznolatskimi in rimskimi najdbami na Gurini (Jablonka 2001, t. 99: 17).

Reinhard Pohanka in Gerhard Jacobi sta *nože s kavljasto konico* (t. 4: 7), ki so se verjetno uporabljali za obrezovanje vej, datirala v pozni laten (Jacobi 1974, 45–47, t. 24: 402–405; Pohanka 1986, 212–214, t. 40: 158–170). Noži te skupine se razlikujejo po obliki ročaja. Pogostejši so noži s krožno in polkrožno zapognjenim ter obročastim zaključkom ploščatega ročaja. Take primerke poznamo npr. z Ambroževega gradišča pri Slavini (Horvat 1995, 188, t. 13: 18), iz Manchinga (Jacobi 1974, t. 24: 402,404–405), s Štalenske gore (Dolenz 1998, 209–210, t. 74: W293–W299), v poznolatskem depoju iz latenske naselbine pri Kelheimu (Pauli 1993, 61, 186–187, sl. 63: 4–5, t. 134) in med latenskimi predmeti iz jame Chuire na robu utrjenega višinskega naselja Camp de Larina blizu Lyona (Perrin 1991, 37, 39: sl. 13: 11–12). Redkejša pa je oblika z ravnim trnom za

³ Za informacijo se zahvaljujem Draganu Božiču, Danilu Breščaku in Ahacu Šinkovcu.

⁴ Na Goleku pri Vinici so bili najdeni v grobovih 27, 134, 283 in 29. Za podatke o dataciji in razprostranjenosti klobučastih gumbov se zahvaljujem D. Božiču.

⁵ O zanesljivosti grobnih celot Mecklenburške zbirke glej Božič 2009.

ročaj, ki ji pripada tudi primerek z Žerovniška. Tak je bil odkrit v grobu 24 na Bitnjah (Gabrovec 1974, 294, t. 8: 4) in med izkopavanji rimske vasi (*vicus*), ki je nastala na območju latenske naselbine pri Seebrucku na Bavarskem (Burmeister 1998, 109, t. 36: 213).

Kresavne *klešče* oziroma prijemalka za kresilno gobo t. 6: 4 je bila v uporabi od konca 18. stoletja; v domači obrti je v uporabi še danes (Orel 1951, 75–86, sl. 5).

4.3 Orožje in vojaška oprema

Železna naličnica (t. 5: 1) je pripadala keltski čeladi vrste Trbinc. Te čelade sodijo v skupino čelad z enostavno kaloto in posebej izdelanim zatljnim ščitnikom, ki so jih uporabljali bojovníki na območju od današnje Španije in Francije do Romunije v 4. in 3. stoletju pr. n. št. (Schaaff 1988, 297–300, sl. 11). Skeletni grob s tako čelado s Trbinca pri Mokronogu (Gabrovec 1990) sodi najverjetneje v mlajši del negovskega horizonta oziroma na konec halštatske dobe (Božič 1999, 196). Največ teh čelad je bilo odkritih v Karniji in na Koroškem (Righi 2001b, 116, sl. 12: 37–38, sl. 13: 39–42; Vannacci Lunazzi 2001, 154, 165, sl. 5: 3; Schaaff 1990, 5–10; Dolenz 2004, 548, sl. 6–7; Gleirscher 2009, 155–157).

Žerovniško geografsko najbližje so bile take čelade najdene v treh grobovih mlajšeželeznodobnega grobišča na Kapiteljski njivi v Novem mestu (Križ 2001, 120, št. 282; Križ 2005, 30, t. 94 in 100), na Trbincu pri Mirni (Gabrovec 1990, 107–108, sl. 4 in 6) in v Mihovem (Vinski-Gasparini 1959, 291, t. 2: 15).

Domnevamo, da je *izstrelak* t. 5: 4 zgodnjerski. Podoben je namreč zgodnjerskim izstrelkom s prelaza Sv. Bernard (Deschler-Erb 2008, sl. 15: 3–7), iz *Vindonisse* (Unz, Deschler-Erb, 1997, t. 24: npr. 523,530) in Augsta (Deschler-Erb 1999a, t. 1: 13, t. 2: 30–33).

Želod t. 5: 5 lahko opredelimo kot I b, primerek t. 5: 6 pa kot obliko II b po Völlingu. Prvi se pojavljajo med koncem 2. stoletja pr. n. št. in do druge polovice 2. stoletja, drugi pa med 2. stoletjem pr. n. št. ter morda do pozne antike (Völling 1990, 34–35). Svinčeni želodi za pračo, ki nakazujejo aktivnosti rimske vojske, so pogosta najdba na notranjskih najdiščih (Horvat 1993, 338; Horvat 1995a, 191).

Del vojaške opreme morda predstavlja tudi odlomek *okova* t. 5: 7. Tako izdelane koncentrične kroge okrog luknjic za pritrditev imajo masivnejši zgodnjeimperialni rimski vojaški pasni okovi iz *Vindonisse* (Unz, Deschler-Erb 1997, t. 36: npr. 889–900) in Augsta (Deschler-Erb 1999a, t. 19: 361,364–365).

Sponka z okovom (t. 5: 9) je služila spenjanju ramensko in prsnega dela rimskega sestavljenega oklepa. Sestavljeni oklepi, za katere se je uveljavil termin *lorica segmentata*, so bili del standardne opreme rimskih legionarjev med avgustejskim obdobjem in 3. stoletjem n. št. (Bishop, Coulston 2006, 95; Radman-Livaja 2004, 82).

Najstarejše sponke rimskih sestavljenih oklepov so znane iz rimskega legijskega tabora Dangstetten, ki je bil v uporabi med 20/15–9/8 pr. n. št. (Fingerlin 1986, 285, 5; Fingerlin 1998, 681, 2). Med najdbami s prizorišča uničenja Varovih legij leta 9 n. št. v Kalkrieseju je prsna plošča tega tipa oklepa z ohranjeno sponko in okovom (Bishop 2002, 23–29, 91).

Sponka z okovom z Žerovniška sodi v skupino sponk sestavljenega oklepa s tečajnim okovom, ki ima navpična rebra in izjede na robovih. Taki okovi so znani s Štalenske gore, *Vindonisse*, Augsta, in Kalkrieseja (Deschler-Erb 1999b, 236–237, sl. 8). V to skupino sodita tudi primerek iz poznoavgustejskega legijskega tabora Haltern (Müller 2002, t. 41: 447) in zgodnjerske naselbine pod Grajskim gričem v Ljubljani (Vičič 2002, 195, t. 12: 2). Kaže, da so bili tovrstni okovi v uporabi od avgustejskega do tiberijsko-klavdijskega obdobja.

Posebno skupino najdb predstavljajo železni *žeblički*, s katerimi so bila podkovaná obuvala rimskih vojakov (t. 5: 10–17). Glede na vzorce na spodnji strani kopic jih lahko razvrstimo v vse štiri skupine, ki so znane iz Alezije (Brouquier-Reddé, Deyber 2001, 303–304, t. 93: 138/A–D). Največ žebličkov pripada obliki s križno nameščenimi rebri in bunčico v medprostorih (t. 5: 10–14), ki je tudi med žeblički iz Alezije daleč najpogostejša (o. c. 304, t. 93: 138/D [4–4]). V zadnjih letih so bili objavljeni številni taki žeblički tudi z drugih najdišč v Franciji. Večinoma so najverjetneje povezani s Cezarjevimi galskimi vojnami med 59 in 52 pr. n. št. (Poux et al. 2007, 216, sl. 14: 8; Poux 2008, 376–381, sl. 54 in 56).

Na najdišču Andagoste (severna Španija) so bili taki žeblički najdeni v vojaškem kontekstu, ki je na podlagi novcev datiran v 4. desetletje pr. n. št. (Ocharan Larrondo, Portilla 2002, 322–323, sl. 2: 11–12).

Prostorsko najbližji žeblički istega tipa so znani z Gradu pri Reki in z Gradišča pri Cerknem (Istenič 2005a, 83, sl. 5: 1–13). Oblike rimskega napadalnega orožja, fibule skupine Alesia, obravnavani tip žebličkov in novčne najdbe s teh dveh najdišč kažejo na poseg rimske vojske v četrtem desetletju pr. n. št. Glede na zgodovinsko situacijo se zdi najverjetnejša datacija v začetek Oktavijanove vojne v Iliriku leta 35 pr. n. št. (o. c. 83–84; Istenič 2005b, 205, op. 11).

Med različnimi okovnimi žeblički na najdišču Gurina v Ziljski dolini je bilo tudi več primerkov tega tipa. Večina je bila najdena v zbiti plasti, ki je povezana s širitvijo osrednje rimske upravne zgradbe. V tej plasti so sicer najdbe iz različnih časovnih obdobj, prevladujejo pa najdbe iz 1. stoletja pr. n. št. (Gamper 2007, 371, sl. 11: 18–61). Peter Gamper povezuje rimske vojaške najdbe z dogodki okrog leta 15 pr. n. št., ko je bilo Noriško kraljestvo priključeno rimski državi.

Jürg Rageth povezuje na podlagi zgodovinske situacije ta kot tudi druge tipe železnih žebličkov iz tesni Crap - Ses v območju Oberhalbsteina v vzhodni Švici z rimskim vojaškim osvajanjem Alp leta 15 pr. n. št. (Rageth 2004, sl. 5: 6–15; Rageth 2005, 306, sl. 3: 2–14).

Z istimi dogodki povezujejo rimske vojaške najdbe na daritvenem prostoru pri Döttenbichlu (Oberammeggau). Med številnimi tam najdenimi okovnimi žeblički prevladuje prav obravnavani tip (Zanier 2009, 273, 276, št. 3.7.11).

Med žeblički iz dobro raziskanih vojaških taborov Dangstetten (20/15–9/8 pr. n. št.) in Oberaden (11–9/8 pr. n. št.) iz začetka srednjavgustejske dobe takih žebličkov ni. Tam so bili najdeni le manjši žeblički brez vzorca ali z vzorcem krožno razporejenih bunčic na spodnji strani kopic (npr. Fingerlin 1986, zbir 2: 2, zbir 54: 14, zbir 104: 5, zbir 182: 13; Köhlborn 1992, 150).

Enako velja za žebličke, ki so bili med najdbami v poznoavgustejskem legijskem taboru Haltern (Harnecker 1997, 87, t. 69: 754–755) in v globeli Kalkriese - Nieweder pri Osnabrücku, ki velja za prizorišče slovite bitke med Germani in tremi rimskimi legijami leta 9 n. št. (Harnecker, Tolksdorf-Lienemann 2004, t. 4: 1110, t. 5: 2401, t. 6: 77,85, t. 7: 843, t. 9: 162,1047,1089,1105,1119, t. 10: 2551).

Iz navedenega izhaja, da so bila z žeblički z značilnim vzorcem križnega rebra in štirih bunčic podkovana predvsem obuvala v času Cezarjevega osvajanja Galije in v obdobju državljskih vojn po njegovi smrti. Najdbe iz tesni Crap - Ses in Döttenbichla (Oberammergau) morda nakazujejo, da so bili taki žeblički v uporabi še na začetku srednjeavgustejske dobe. Vendar dejstvo, da so bili v sočasnem in z istim vojaškim osvajanjem povezanim Dangstettnu najdeni le žeblički že mlajšega tipa s krožno razporejenimi bunčicami ali brez vzorca na spodnji strani kapic, navaja k previdnosti.

4.4 Drugi kovinski predmeti

Svinčenemu vretencu (*t. 7: 1*) podobni predmeti so bili najdeni na Magdalenski gori v grobu X/46 iz najverjetneje druge polovice 5. stoletja pr. n. št. in kot posamična najdba (Hencken 1978, 74, sl. 337: f; Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, 94, t. 161: 16). Iz železnodobne naselbine Montereale Valcellina (Vitri 1996, 443, sl. 20: 88) ter struge Brente pri Altichieru blizu Padove (Leonardi, Zaghetto 1993, sl. 21: 10–12; 24; Zaghetto, Zambotto 2005, 72, 74–75, t. 11: D5,1–5,3) so datirani med 5. in 2. stoletje pr. n. št. Svinčeno vretence iz Montereale Valcellina je bilo sicer najdeno v t. i. hiši z doliji, ki je pogorela v 2. polovici 5. stoletja pr. n. št. (Vitri 1996, 401). V prvo polovico 4. stoletja pr. n. št. je datirano vretence iz škocjanskega depoja (Marchesetti 1909, 194–195, t. 22; Ruaro Loseri 1983, 150–151, sl. 26 A). Luciano Salzani številne primerke vretenc iz Oppeana datira med 5. in 1. stoletjem pr. n. št. in v tamkajšnji naselbini predvideva tudi njihovo proizvodnjo (Salzani 2008, 152, sl. 94).

Primerku z Žerovniška je zelo podobno svinčeno vretence iz groba 124 na grobišču Mirandola pri kraju Santa Maria di Zevio blizu Verone (Salzani 1996, 79, t. 56: B2; 100).

Grob je na podlagi rimskega republikanskega asa datiran po letu 211 pr. n. št. (Biondani 1996, 218).

Ženska, ki je bila pokopana v grobu 21 na grobišču Valeggio sul Mincio, je imela v roki takšno vretence. Grob je datiran na začetek stopnje LT D2 po severnoitalijanski relativni kronologiji (Salzani 1995, 32–33, t. 14: A16). Stopnja LT D2 v severni Italiji ustreza prvim trem desetletjem 1. stoletja pr. n. št. (Božič 2008, 87, 144–148). Luciano Salzani meni, da vretence predstavlja star, ponovno uporabljen predmet, ki ima morda celo monetarno vlogo (Salzani 1996, 100–101).

Kaže, da so se taka svinčena vretenca pojavljala od mladohalštatskega obdobja do poznega latena. Njihova funkcija in pomen sta neznanka.

Poškodovano *zajemalko* (*t. 3: 34*) lahko umestimo v tip Radnóti 40. Dragan Božič je na podlagi grobnih najdb iz Francije, severne Italije in Slovenije ter potopa iz Comacchia in vojaških taborov ob Renu ta tip *zajemalk*

opredelil v srednje- do poznoavgustejsko obdobje (Božič 2002, 422–425).

Odlomek majhnega ročaja (*t. 3: 35*) je verjetno pripadal mali *zajemalki* ali *cedilcu*. Podobna preprosta oblika ročaja je bila najdena tudi na Štalenski gori, kjer je datirana v prvo polovico 1. stoletja (Deimel 1987, 151, t. 24: 3).

Železen lokast ročaj (*t. 6: 3*) je pripadal *vedru*. Taki ročaji so znani že z železnodobnih najdišč. Pogosta najdba so tudi na najdiščih celotne rimske dobe širom po imperiju (npr. Hübener 1973, 67, t. 33: 22–23; Ciglenečki 1990, 152, t. 2: 2).

Predmet *t. 2: 13* je morda zaključek *ročaja*. Mitja Guštin (Guštin 2006, 115–117, sl. 2) ga je primerjal z ročajem noža iz keltske naselbine Zemplin na Slovaškem. Opozoril je na motiv boga Janusa, ki je značilen antitetični motiv v klasični keltski umetnosti (o. c. 116–117). Podobno oblikovano, a z zgolj eno obrazno masko, je strgalce toaletnega pribora iz zgodnjelatskega bojevnika groba v Dürrenbergu (Penninger 1972, 78, t. 42: A 3).

Predmeta *t. 3: 5,6* najverjetneje predstavljata *okova* lesene skrinjice, saj imata dobro primerjavo v okovu s še ohranjenim tečajem iz opiduma v Manchingu (Endert 1991, 99–100, t. 33: 501, sl. 24), ki je bil poseljen v srednjelatskem obdobju in še v stopnji LT D 1b po srednjeevropski relativni kronologiji (o. c. 106–107; Gebhard 1991, 100–104). Lesene skrinjice za hrambo osebnih predmetov so uporabljali tako v keltskem svetu kot Rimljani (o. c. 99; Deimel 1987, 331 [89/2]; Riha 2001).

Z metodo XRF EDS je bila v patini okova *t. 3: 6* ugotovljena vsebnost cinka, ki nakazuje, da gre morda za predmet iz medenine ali bakrove zlitine, za katero so uporabili pretopljen medeninast predmet. Uporaba cinka v zlitini dopušča najverjetnejšo datacijo predmeta v drugo polovico 1. stoletja pr. n. št. (Istenič 2005b, 200–201).

Primerjave za delno ohranjeno okrašeno kovinsko *ploščico* (*t. 3: 9*) izvirajo iz Manchinga (Endert 1991, t. 33: 497), groba 88 v Jezerinah (Marić 1968, t. 3: 20–21) in groba 47 v Kompolju (Lo Schiavo 1970, 467, t. 35: 14), kar nakazuje, da so bile del keltske in japonske materialne kulture.

Glavica železnega okrasnega *žblja* ali *zakovice* (*t. 2: 25*) je podobna kapicam *zakovic* na železni čeladi vrste Novo mesto iz groba 1656/58 v Mihovem (Schaaff 1980, 402, sl. 23: 2). Na enak način okrašene glavice *zakovic*, gumbov in žbljičkov so značilne za poznolatsko kulturo severno od Alp. Narezane glavice teh predmetov pogosto krasi rdeč emalj (Božič 1993a, 146; Challet 1992, 118–123, sl. 76–77).

Na Žerovniščku je bilo najdenih devet celih in dva odlomka kovinskih *obročkov* (*t. 3: 10–20*). Točna opredelitev njihove uporabe je nemogoča. Lahko gre za dele konjske opreme, noše in različnih pripomočkov.

4.5 Kovinski ingoti in amorfni kovinski predmeti

Med kovinskim gradivom smo prepoznali odlomke listov, temen in ušes sekir (*t. 7: 25–33*). Vsaj štirje primerki predstavljajo odlomke *uhatih sekir* (*t. 7: 25–28*, morda *t. 8: 1–3*).

Primerjave tem predmetom najdemo zlasti na notranjskih naselbinskih najdiščih (Trampuž-Orel, Heath 1998, 241, sl. 4; Turk 2000, 85, 2.1.8).

Te sekire so bile izdelane iz zlitine z neobičajno visokim deležem svinca, zato so bile kot orodje ali orožje neuporabne. Razumemo jih kot polizdelek ali kot eno izmed oblik kovinskega ingota, ki je morda imel predmonetarno vrednost ali votivni pomen (Trampuž-Orel, Heath 1998, 246; Turk 2000, 158–159).

Natančna tipološka opredelitev nekaterih odlomkov z Žerovniščka je zaradi njihove fragmentarne ohranjenosti nemogoča, vsekakor pa lahko tudi te primerke razumemo v luči zadnjih raziskav takih predmetov (Trampuž-Orel 1996, 195–196; Trampuž-Orel, Heath 1998, 237–248; 223–236; Turk 2000, 157–165). Glede na podobne predmete iz zahodne in osrednje Slovenije jih časovno lahko opredelimo med 10. in 8. stoletje pr. n. št., ko je bil ta prostor eno od pomembnih področij proizvodnje uhatih sekir. Mogoča je tudi mlajša datacija, saj se v nekaterih depojih pojavljajo skupaj z najdbami 7. in morda 6. stoletja pr. n. št. (Turk 2000, 165).

Poleg fragmentov uhatih sekir je bila najdena še vrsta predmetov, ki smo jih prepoznali kot dele v kalup vlitih in zatem načrtno razkosanih kovinskih *ingotov*. Osnovni kriterij za opredelitev teh močno fragmentarnih predmetov kot delov ingotov je bodisi prepoznavnost osnovne oblike ingota ali ohranjenost katere od robnih ali zaključnih površin.

Nekatere predmete lahko pogojno uvrstimo med *paličaste ingote* (t. 8: 4–9,11), druge med *ploščate* (t. 8: 10,12–16,18–24,26,31,34, t. 9: 2–4,6,7,10,12,14,18,19,21). Pri dveh odlomkih je viden izrazit livni šiv (t. 8: 17,18), kar kaže, da sta bila prvotna predmeta ulita v dvojnem kalupu. Dva odlomka sta verjetno dela malih *pogač* (t. 8: 28,30).

Natančna datacija teh predmetov ni mogoča. Morda sodijo skupaj z odlomkoma srpov in odlomki uhatih sekir v pozno bronasto dobo. Predvsem za odlomke ploščatih ingotov se zdi mogoče, da so mlajši, saj imajo primerjave med zgodnjimi predmonetrnimi oblikami (*aes rude*) vilanovskega do poznorepublikanskega časa na Apeninskem polotoku (o. c. 154–157).

Številni so *amorfnj kosi kovine* (sl. 11; t. 9: 13,16,17,22–36, t. 10: 10–25), ki predstavljajo ostanke metalurških dejavnosti. Med njimi je največ svinčenih predmetov (sl. 11; t. 10: 10–23). Večinoma gre za ostanke ulivanja oziroma livarske odpadke. Nekateri svinčeni predmeti (npr. t. 7: 2–19, t. 10: 1–8) so morda polizdelki, namenjeni hrambi ali distribuciji svinca.

4.6 Novci

Numizmatični kabinet Narodnega muzeja hrani 20 rimskih republikanskih novcev, 10 velikih keltskih srebrnikov različnih tipov tavriške in noriške skupine ter 4 male keltske srebrnike.⁶ Najmlajši znan novc na najdišču je rimski denarij iz leta 47 pr. n. št. (*tab. 1*). Mlajših novcev ni.

Med rimskimi novci sta dva viktorjata, trije asi in 21 denarijev. Denariji so bili kovani večinoma sredi 2. stoletja pr. n. št. (*FMRSI* IV, 93, št. 32; *FMRSI* V, 62, št. 29).

Viktorjati so bili kovani med 211 in 170 pr. n. št. in so večinoma izginili iz obtoka med 150 in 130 pr. n. št.

Posamične najdbe neobravljenih viktoriatov so zato s precejšnjo gotovostjo datirane v prvo polovico 2. stoletja pr. n. št. Najdbe viktoriatov z Žerovniščka in drugih najdišč na Notranjskem niso le dokaz širjenja vpliva rimske države zgolj ob jantarni poti, ampak tudi ob njenih odcepih čez Notranjsko (sl. 2), že kmalu po ustanovitvi Akvileje leta 181 pr. n. št. (Miškec 2003, 372–374).

4.7 Keramika

Prazgodovinska keramika

Odlomki ustij (t. 11: 1–4,6) in odlomek dna (t. 11: 1) so pripadali prostoročno izdelanim grobim loncem. Med lončenino je več odlomkov okroglih keramičnih svitkov oziroma podstavkov, ki so jih uporabljali pri kuhi na ognjišču (t. 12: 1–4) in so običajen inventar železnodobnih naselbin (prim. Svolsjšak 1976, sl. 7; Gabrovec 1994, t. 3: 2,20; 5: 7,8,17).

Uvožena rimska keramika

Odlomek dna z ostenjem (t. 11: 9) pripada neokrašenemu visokemu vretenastemu kozarcu oblike Marabini 3 (Marabini Moevs 1973, 58–59). Take kozarce so izdelovali v tirenski srednji Italiji od prve polovice 2. do sredine 1. st. pr. n. št. Uporabljali so jih po vsem italiskem polotoku in v zahodnem Sredozemlju. Posamič se pojavljajo na območju jugovzhodnih Alp (Fasano 1995, 165–172; Horvat 1995b, 28, sl. 7: 3; Horvat, Bavdek 2009).

Odlomek dna t. 11: 10 pripada posodi iz keramike s črnim premazom. Žerovniščku geografsko najbližje so keramiko s črnim premazom izdelovali v Padski nižini, morda celo v Akvileji (npr. Sfredda 1998, 21–36; Schneider 2000, 104). Ob koncu 2. in v 1. stoletju pr. n. št. so keramiko s črnim premazom izvažali v Norik in jugovzhodne Alpe (Schindler 1967, 40–60; Sfredda 1998, 21–36).

4.8 Kipec

Kipec (sl. 12) upodablja boga Marsa. Italški bog Mars, sprva imenovan Mavors, je bil prvotno predvsem zaščitnik čred, polj, pridelkov in kmetovalcev. Priporočali so se mu za zdravje živine in bogato žetev. Sčasoma je prevzel značilnosti grškega Aresa in postal bog vojne (*LIMC* II/1 1984, 505–507, Šašel Kos 1999, 148).

Mars je bil zelo priljubljen tudi v keltskem svetu, kjer so ga istovetili z različnimi lokalnimi božanstvi. Imel je vlogo v kultih in ritualih, ki so bili pri Keltih povezani z vodo, izviri, vreli in drevesi (Kenner 1958, 70–71, 80).

Med kipci iz Augsta, ki upodablja Marsa, Annemarie Kaufmann-Heinimann ločuje tri osnovne tipološke skupine (Kaufmann-Heinimann 1977, 26–28). V priručniku *LIMC* pa so ločene štiri osnovne skupine s kombinacijami (*LIMC* II/1 1984, 516–522).⁷ Mars z Žerovniščka združuje značil-

⁶ Informacija Alenke Miškec iz Numizmatičnega kabineta Narodnega muzeja Slovenije.

⁷ Osnovna tipologija Marsovih kipcev po *LIMC*: tip U (Ultor) / tip 2 po Kaufmann-Heinimannu (stoječ, bradat,

Tab. 1: Razpredelnica rimskih novcev z Žerovniščka (prirejeno po FMRSI IV in V).

1	Viktoriat	211–170 pr. n. št.	Rim	LJ 14983, FMRSI IV, 32: 1
2	Viktoriat	211–170 pr. n. št.	Rim	LJ 26950, FMRSI V, 29: 1
3	As	2. st. pr. n. št.	Rim	LJ 12001, FMRSI IV, 32: 2
4	As	2. st. pr. n. št.	Rim	LJ 12002, FMRSI IV, 32: 3
5	As	1. pol. 2. st. pr. n. št.	Rim	LJ 26680, FMRSI V, 29: 3
6	Denarij	189–180 pr. n. št.	Rim	LJ 24683, FMRSI V, 29: 2
7	Denarij	179–170 pr. n. št.	Rim	LJ 14981, FMRSI IV, 32: 4
8	Denarij	155 pr. n. št.	Rim	LJ 14980, FMRSI IV, 32: 5
9	Denarij	153 pr. n. št.	Rim	LJ 14979, FMRSI IV, 32: 6
10	Denarij	150 pr. n. št.	Rim	LJ 14984, FMRSI IV, 32: 7
11	Denarij	148 pr. n. št.	Rim	LJ 14978, FMRSI IV, 32: 8
12	Denarij	141 pr. n. št.	Rim	LJ 12003, FMRSI IV, 32: 9
13	Denarij	137 pr. n. št.	Rim	LJ 26951, FMRSI V, 29: 4
14	Denarij	136 pr. n. št.	Rim	LJ 24700, FMRSI V, 29: 5
15	Denarij	130 pr. n. št.	Rim	LJ 14977, FMRSI IV, 32: 10
16	Denarij	128 pr. n. št.	Rim	LJ 24699, FMRSI V, 29: 6
17	Denarij	126 pr. n. št.	Rim	zasebna zbirka, FMRSI IV, 32: 11
18	Denarij	106 pr. n. št.	Rim	LJ 14976, FMRSI IV, 32: 12
19	Denarij	89 pr. n. št.	Rim	LJ 14975, FMRSI IV, 32: 13
20	Denarij	87 pr. n. št.	Rim	LJ 14974, FMRSI IV, 32: 14
21	Denarij	81 pr. n. št.	Rim	zasebna zbirka, FMRSI IV, 32: 15
22	Denarij	47 pr. n. št.	Rim	LJ 17124, FMRSI IV, 32: 16

nosti več omenjenih skupin, najbližji pa je manjši skupini kipcev s patero v desnici (o. c. 520–521, št. 108–117).

Iztegnjena desna roka z libacijsko posodo (patera) je italško-etruski motiv, ki je bil značilen za kipe darovalcev in darovalk med 3. in 1. stoletjem pr. n. št. (Cassola Guida 1989, 16, 84–85; št. 34, 88–89; št. 36). Kipci darovalci so bili najznačilnejši za območje med srednjo in severno Italijo, posebno v Benečiji in Furlaniji, v južnoalpskih dolinah ter v zahodni in osrednji Sloveniji (prim. Cassola Guida 1978, 33; št. 18; 39; št. 24; 59–61; št. 44–46; 66; št. 51; 80; št. 64; Walde-Psenner 1983, 126–129; št. 108–110, 112; Žbona-Trkman 1983; Osmuk 1987; Plesničar-Gec 1991–1992; Rupel 2000, 252; Zampieri, Lavarone 2000, 70–71; št. 65, 67, 69; 73; št. 77; Buora 2001, 319–327, sl. 1;

s čelado, oklepom in golenicama ter s sulico v dvignjeni desnici); tip P (Pantheon) / tip 1 po Kaufmann-Heinimannu (stoječ, nebradat, gol, s čelado in sulico v dvignjeni desnici ter s ščitom ali mečem v levici); tip C (stoječ, nebradat, s čelado, oklepom in golenicama, ena roka drži sulico, druga ščit ali počiva na njem); tip T / tip 3 po Kaufmann-Heinimannu (upodobljen kot plesalec, nebradat, gol, s čelado, drži legijskega orla ali *tropaeum*).

Tirelli 2002, 194–195, sl. 3: a–b, e; 200–201; Istenič 2002; Gaspari, Kremuš 2002; Rupel 2005, 45–46, sl. 2).

Ikonografsko in oblikovno najustreznejšo primerjavo primerku z Žerovniščka najdemo v kipcu Marsa darovalca iz svetišča Altino pri Benetkah. Margherita Tirelli je kipec primerjala z izdelki srednjeitaljskih delavnic 3. in 2. stoletja pr. n. št. (Tirelli 2002, 200–201, sl. 3: e).

Na kipcu z Žerovniščka posebno pozornost zbuja rogovi na čeladi, saj so za upodobitve Marsa izjemno redek motiv. Primerjavo smo našli le pri zgodnjecarskem kipcu z neznanega najdišča, ki ga hranijo v osrednjem arheološkem muzeju v Madridu (*LIMC* II/1 1984, 517, št. 39; II/2, 386, št. 25).

Rogate čelade so sicer znane pri različnih časovno in geografsko oddaljenih kulturnih skupnostih od bronaste dobe dalje (prim. Hencken 1971, 169–173).

Žerovniščku geografsko najbližje so čelade z rogovi, znane na upodobitvah železnodobne situlske umetnosti. Na odlomku situle z Matreia je med dvobojalcema z ročkami kot nagradna trofeja prikazana čelada s perjanico in rogovi (Lucke, Frey 1962, 81, t. 58). Na situli iz Nezakcija, ki prikazuje pomorsko bitko, je upodobljen bojevnik z rogato čelado (Mihovilič 1996, t. 3: 66, pril. 3). Morda je

imel rogove na čeladi tudi kipec vojščaka z Idrije pri Bači (Eibner 2000, 317–318, 324, sl. 4).

Po poročanju antičnih piscev so keltski bojevniki na čelade nameščali rogove (Stary 1990, 77). Čelada z rogovi je upodobljena na zgodnjelatenski steli iz Bormia (Pauli 1973, 92, t. 7: 1; 8). V keltskih grobovih v Italiji so bile odkrite etruščansko-italske čelade z velikimi pločevinastimi rogovi (Vitali 2004, 677–678, št. 8.21; Lejars 2008, 144–145, 220).

Korintsko čelado z visoko perjanico in govejimi rogovi ima kipec boginje Atene/Minerve z votivnim napisom iz srednje- in poznolatenske naselbine Dornach (občina Aschheim, München) na južnem Bavarskem (Irlinger, Winghart 1999, 71–162, sl. 30 in 31). Kipec je bil najden v plasti poznolatenskega vodnjaka ali daritvenega jaška, ki je datirana v razvito stopnjo LT D1 oziroma med 80 in 50/30 pr. n. št. (o. c. 134). Kipec stilistično sodi med poznohelenistične oblike. Votivni napis na podstavku kipca kaže na datacijo v poznorepublikansko ali avgustejsko obdobje (Dietz 1999, 144–147). Stefan Winghart vidi ikonografsko primerjavo za čelado z rogovi v Ateninem kipcu iz 2. stoletja pr. n. št. iz mesta Pela v grški Makedoniji. Boginja Atena, najverjetneje imenovana *Alkidemos*, katere značilnost je bila čelada s perjanico in govejimi rogovi, je bila mestna boginja in zaščitnica tega mesta (Irlinger, Winghart 1999, 129–134).

Grobna freska s prikazom oskijskega konjenika iz Capue (Stary 1990, 91, 98, 104, sl. 18; Lejars 2008, 144, sl. 7: D) kaže, da so rogate čelade poznala tudi italska ljudstva. Morda lahko motiv rogov povežemo s staro italsko tradicijo, po kateri je bil Mars zaščitnik čred. Tak pomen posredno kaže zgoraj omenjeni kipec iz Madrida, saj ima na oklepu poleg Gorgonine glave in dveh zvezd upodobljeno tudi govedo (*LIMC* II/1, 517, št. 39; II/2, 386, št. 25).

Ikografija kipca z Žerovniščka ustreza etruščansko-italski tradiciji upodabljanja darovalcev ter italskim in rimskim predstavam o Marsu kot božanstvu vojne (bojna oprava) in zaščitniku čred (govejci rogovi). Domnevamo, da je kipec Marsa darovalca z Žerovniščka nastal v delavnici med srednjo in severno Italijo, morda na območju, geografsko najbližje Furlanije ali Benečije, kjer so kipci darovalcev najpogostejši. Z izdelki tega prostora med 3. in 1. stoletjem pr. n. št. ga povezujejo tudi oblikovne značilnosti, kot so neproporcionalnost telesnih delov in nedodelane obrazne podrobnosti.

Kipec (sl. 12–13) iz bakrove zlitine (svinčev bron). Viš. 12 cm. Oblikovno je nepravilnih proporcev.

Leva noga je zravnan, desna je rahlo upognjena v kolenu in pomaknjena v stran in nazaj.

Obraz je grobo obdelan. Linije in vrezi oči, obrvi, ust, nosa in las so neobrušene.

Leva roka je dvignjena visoko v zrak in je najverjetneje prvotno držala sulico, ki ni ohranjena. Desna roka, v kolmecu rahlo upognjena in iztegnjena naprej, drži obredno posodo (patero).

Z zareza nad kolenoma in nad Ahilovima tetivama sta nakazani golenici. Oklep ima izdelano prsno in trebušno muskulaturo ter popek. Robovi oklepa so v spodnjem in ramenskem delu izrazito poudarjeni, ob straneh so štiri

krožne zarezne, ki upodablja zapenjalne sponke. Izpod oklepa gleda tunika.

Upodobljena je čelada z ozko in visoko kaloto ter veliko košato perjanico. Dve manjši polkrožni nasproti obrnjeni zarezni sta v spodnjem, dve večji pa v zgornjem delu sprednjega dela kalote. Perjanica je razčlenjena v tri krake in valovito pada do desne lopatice. Kaloto krasita tudi dva velika navznoter zapognjena rogova.

Analize: XRF (1: Cu 40,1 %, Pb 25,9 %, Sn 34 %; 2: Cu 40,5 %, Pb 25,2 %, Sn 34,3 %). Podani so rezultati dveh merjenih točk patine. Rezultati meritve nakazujejo svinčev bron kot najverjetnejšo sestavo zlitine.

5. POSELITEV

Naselbina na Žerovniščku je morda nastala v pozni bronasti dobi. Iz tega obdobja sta odlomka srpov (*t. 7: 20–21*) in odlomki uhatih sekir, listov sekir in nekaterih ingotov iz bakrovih zlitin (*t. 7: 25–33, t. 8: 1–33, t. 9: 2–4,6,7,10,14*).

Nedvomno je bil Žerovnišček poseljen v starejši in mlajši železni dobi. Takrat je na območju Notranjske in Krasa živela notranjska kulturna skupina (Guštin 1973, 461–506; Gabrovec 1987, 151–177; Božič 1999, 202–203). Najstarejši predmet tega obdobja je odlomek vaške vozlaste fibule (*t. 1: 1*). Več predmetov je značilnih za poznohalštatsko obdobje. Med njimi so odlomki certoških fibul (*t. 1: 2–7,11–15*), obeska *t. 2: 7–8*, verjetno obesek *t. 2: 6* in fragment nanožnice (*t. 2: 18*).

Glavnina opredeljivih drobnih najdb je iz mlajše železne dobe. V zgodnje- in srednjelatensko obdobje sodi malo najdb. Med njimi je člen pasnega sklepanca (*t. 2: 15*), morda predmet z obraznima maskama (*t. 2: 13*) in naličnica čelade, ki pa je lahko tudi že poznohalštatska (*t. 5: 1*).

Materialno kulturo poznega latena predstavljajo fibule (*t. 1: 8–10,17,20–29*), gumbi (*t. 2: 23–24,26; 3: 1–4*), bradavičastega obročka (*t. 2: 4*) in okvirasta pasna spona z dvema kavljestama (*t. 2: 17*).

V poznolatenski stopnji LT D1b je značilen pojav italskih fibul (*t. 1: 22–24*), ki prevladujejo tudi v stopnji LT D2 (*t. 1: 25–29*). Pomenljivo je, da med gradivom ni za srednjeevropsko stopnjo LT D2 značilnih usločenih fibul.

Železnodobne najdbe zrcalijo vplive z različnih območij. Vaška vozlasta fibula (*t. 1: 1*) nakazuje, da so prebivalci Žerovniščka imeli stike z Dolenjsko in Belo krajino že v starejši železni dobi.

Intenzivne stike z mlajšeželeznodobno mokronoško kulturno skupino in širšim srednjeevropskim prostorom kažejo najdbe nekaterih oblik ulitih fibul (*t. 1: 16–17*), bradavičastega obročka (*t. 2: 4*), zobatega kolesca (*t. 2: 3*), člena pasnega sklepanca (*t. 2: 15*), gumbov (*t. 2: 26; 3: 1–4*), zvončastega predmeta (*t. 2: 14*) in okrasnega žeblička (*t. 2: 25*).

Z japonsko in kolapijansko nošo povežemo obesek *t. 2: 10*, klobučasta gumba (*t. 2: 23–24*) in morda okrasni okov *t. 3: 9*.

Notranjska različica certoških fibul (*t. 1: 8–10*), fibule *t. 1: 18–19* in obesek sklepanca (*t. 2: 16*) pa so del lokalne noše in so značilni za notranjsko-kraško skupino.

O najzgodnejših stikih z Rimljani v 2. stoletju pr. n. št. pričata najdbi viktoriatov (*tab. 1: 1–2*).

Poleg najdb, ki jih lahko povežemo z bojevniki železne dobe (*t. 5: 1*, morda *t. 5: 2* in *t. 2: 25*), so zastopane tudi rimske vojaške najdbe. Sponko sestavljenega oklepa (*t. 5: 9*) lahko datiramo najbolj zgodaj v avgustejsko obdobje, medtem ko so okovni žeblički (*t. 5: 10–17*) verjetno starejši. Z aktivnostjo rimske vojske so povezani tudi svinčeni želodi za pračo (*t. 5: 5,6*) in železen izstrelek (*t. 5: 4*).

Rimska prstana (*t. 2: 19–20*) sta iz 1. st. pr. n. št. ali zgodnjeimperialne dobe, dvogumbasta fibula (*t. 1: 30*) je iz avgustejske dobe ali 1. st. n. št., zajemalka (*t. 3: 34*) pa sodi v srednje do pozno avgustejsko dobo. Z najdišča ne poznamo mlajših rimskih ter poznoantičnih in zgodnje-srednjeveških najdb. Nekaj najdb je iz mlajših obdobji (*t. 6: 4–7*).

Arheološki, zgodovinski in numizmatični viri zrcalijo postopno širjenje vpliva rimske države po ustanovitvi kolonije Akvileje 181 pr. n. št. od jugozahodnih in zahodnih predelov današnje Slovenije vzdolž jantarne poti proti vzhodu (Horvat 1999, 218–219).

Zaklad rimskega napadalnega orožja z Gradu pri Šmihelu pod Nanosom najverjetneje dokazuje prve posege rimske vojske z namenom vzpostavitve nadzora nad jantarno potjo pri Postojnskih vratih že kmalu po ustanovitvi Akvileje (Horvat 2002, 142–143).

Najdbe rimskih novcev, zlasti časovno ožje opredeljivih viktoriatov, dokazujejo rimske vplive oziroma vključevanje Notranjske v gospodarski sistem rimske države že v 2. st. pr. n. št. Nekatere novčne zakladne najdbe, ki vsebujejo rimske in keltske novce, morda lahko povežemo z zgodnjimi vojaškimi akcijami rimske vojske sredi 2. st. pr. n. št. (Miškec 2003, 373).

Konec 2. st. pr. n. št. je na Mandrgi pri Razdrtem stala rimska postojanka (Bavdek 1996, 297–306; Horvat, Bavdek 2009). Bližnja prazgodovinska utrjena naselbina Grad pri Šmihelu pod Nanosom pa je bila morda že opuščena. Najpozneje takrat je bilo območje Razdrtega in Postojnskih vrat zagotovo v rimskih rokah (Horvat 1995b, 37; Horvat 2002, 143).

Najdbe z Žerovniškega in drugih notranjskih najdišč (Horvat 1995a, 189–192; Horvat 2005, 243) dokazujejo, da so v zaledju jantarne ceste naselbine notranjske skupine živele naprej v 1. stoletju pr. n. št.

Naselbina na Žerovniškem je nedvomno nadzirala pomembno vozlišče starodavnih poti.

Povezava iz smeri jantarne poti vodi s Cerkniskega polja pod Žerovniškom na Bloke, kjer se odcepi čez Loško polje proti Kvarnerju, Liki in Kolpi ali dalje čez Bloke na Dolenjsko (glej *sl. 2*). Omenjene poti in Cerkniško jezero kot najverjetnejši antični *Lugeon* opisuje zgodovinar in geograf Strabon, ki je črpal iz virov 2. in 1. st. pr. n. št. Iz njegovih poročil razberemo, da je bilo območje Cerkniskega jezera in tamkajšnjih poti pomembno skozi vso mlajšo prazgodovino in zato verjetno kmalu tudi v interesu rimske države (Šašel 1974, 15–16).

Čez bližnje Loško polje je morda potekala tudi domnevna rimska pot v smeri od Tergesta, Divače skozi Stari trg in dalje proti Liki, ki jo je Jaroslav Šašel poimenoval "Japodska cesta". Šašel predvideva ključen pomen te ceste predvsem

v okupacijski fazi (Šašel 1975b, 75, 77, sl. 19, št. XIII, 96). Arheološko ta komunikacija še ni bila dokazana.

Pot pod Žerovniškom je ohranila svoj pomen tudi v poznejših obdobjih, ko hrib ni bil več poseljen. V nemirnem času pozne antike je verjetno prav tod vodila alternativna povezava med Siscijo in Akvilejo (Ciglencečki 1985, 269, sl. 12).

Izreden strateško prehodni pomen tega prostora slikajo tudi poznejši, srednjeveški viri. Takrat je ob Cerkniskem polju, pod Žerovniškom in čez Bloke vodila t. i. patriarhova pot, ki je povezovala obsežne oglejske posesti na Notranjskem in Dolenjskem s patriarhovim sedežem v Furlaniji (Kosi 1998, 237–242).

Menimo, da je opustitev naselbine na Žerovniškem povezana z rimsko osvojitvijo območja Cerkniskega polja in z vzpostavitvijo nadzora nad potjo proti Kvarnerju in Dolenjski. Zelo verjetno je, da osvajalci domačinom niso dovolili živeti v utrjeni naselbini s tako pomembnim strateškim položajem. Najmlajši znani novce z naselbine je *denarius* kovan leta 47 pr. n. št. Okovni žeblički nakazujejo prisotnost rimskih vojakov med cesarijskim in začetkom srednjeavgustejskega obdobja, glede na zgodovinsko situacijo, morda med Oktavijanovimi vojnami v Iliriku (35–33 pr. n. št.). Fibule skupine Jezerine morda nakazujejo poselitev vsaj do konca srednjeavgustejskega obdobja. Oklepna sponka z okovom in druge mlajše najdbe nakazujejo dokončno opustitev naselbine najkasneje v prvih desetletjih n. št.

Poselitev med Planinskim in Cerkniskim poljem se je v 1. in 2. stoletju deloma premaknila v nižino, kar nakazujejo zgodnjeantični grobovi v Cerknici (Urleb 1983, 298–246) in starejši grobovi na antičnem grobišču pri Uncu (Vičič, Schein 1986, 100–102). Nekatere stare naselbine na višinah kot npr. Ulaka (Gaspari 2000) ter morda Tržišče pri Dolenji vasi (Urleb 1975a, 149) in Stari grad nad Uncem (Istenič, Trampuž-Orel, Stare 1997; Gaspari 2009, 155–169) so bile poseljene tudi v nadaljevanju rimske dobe.

Zahvale

Rad bi se zahvalil mentorici Janki Istenič (Narodni muzej Slovenije), ki mi je pomagala ob nastajanju članka ter me usmerjala z natančnimi in izčrpnimi komentarji. Pomagala je tudi z natančnim branjem in izboljšavo angleškega besedila. Posebej sem hvaležen Jani Horvat in Draganu Božiču (Inštitut za Arheologijo, ZRC SAZU). Pomagala sta s številnimi podatki, diskusijo in literaturo. S svojimi predlogi in komentarji sta bistveno prispevala k kvaliteti teksta. Alma Bavdek je prijazno omogočila objavo najdb, ki jih hrani Notranjski muzej v Postojni. Biba Teržan (Oddelek za Arheologijo, Filozofska fakulteta Univerze Ljubljani) je prebrala besedilo in posredovala pomembne opombe. Neva Trampuž-Orel in Peter Turk (Narodni muzej Slovenije) sta pomagala pri analizi prazgodovinskih najdb. Andrej Preložnik (Inštitut za dediščino Sredozemlja) in Nada Osmuk sta posredovala dragocene podatke o literaturi. Philip Burt je z natančnim branjem in popravki izboljšal angleški prevod. Andrej Gaspari (Vojaški muzej Slovenske vojske), Aleš Ogorelec in Rok Klasinc so pomagali pri terenskih raziskavah.

6. KATALOG

Večino gradiva hrani Narodni muzej Slovenije v Ljubljani, zato tega pri opisu predmetov nismo posebej navajali. Pri tistih predmetih, ki so shranjeni v Notranjskem muzeju v Postojni ali so v zasebni lasti, je to v katalogu navedeno.

V katalogu je navedena opredelitev predmeta z včasih natančnejšim opisom, material iz katerega je predmet izdelan, ena ali dve meri ter inventarna številka.

Pri predmetih, ki so že bili objavljeni navajamo predhodne objave.

Bakrova zlitina je uporabljena kot oznaka bakrovih zlitin katerih podrobna metalurška sestava ni bila določena z analizami. Pri predmeti katerih sestava je bila določena z analizami je to navedeno. Analize s tehniko rentgenske fluorescenčne spektroskopije (EDS XRF) je izvedel ing. Zoran Milič iz Narodnega muzeja Slovenije. Podrobnosti o analizatorju in metodi so opisane v Milič, Istenič 2005,214.

Analize na podlagi meritev s protonsko vzbujeno rentgensko spektrometrijo (PIXE) je opravil Dr. Žiga Šmit na tandemskem pospeševalniku Inštituta Jožef Stefan. Način meritev in metoda sta opisana v Šmit, Istenič 2005, 214–215.

Risbe na tablah so delo Ide Murgelj in Dragice Knific Lunder (*t. 1: 4,10,13–17,25,27,30; 2: 1,3; 3: 1,4,18–19; 5: 6; 7: 13–14,20,24*). Kovinski predmeti so v merilu 1:2, keramika in kamniti predmeti so v merilu 1:3, razen kjer je navedeno drugače.

Seznam okrajšav:

dol.: dolžina

viš.: višina

šir.: širina

deb.: debelina

pr.: premer

inv. št.: inventarna številka

NMP: Notranjski muzej Postojna.

Tabla 1

1. Odlomek vaške vozlaste fibule. Železno jedro loka je obdano z bakrovo zlitino. Dol. 2,7 cm. Inv. št. P 19588.

2. Odlomek certoške fibule iz bakrove zlitine s polkrožnima vrezoma na rombično razširjenem delu loka, vrezom dveh trikotnikov na zaključnem gumbu in tremi rebri na loku. Dol. 5,2 cm. Inv. št. P 19581.

3. Odlomek certoške fibule iz bakrove zlitine s štirimi polkrožnimi zarezi na rombično razširjenem delu loku, dvema vrezanima križema na nogi in dvema vrezanima trikotnikoma na zaključnem gumbu. Dol. 4,2 cm. Inv. št. P 19580.

4. Odlomek certoške fibule iz bakrove zlitine z rombično razširitvijo v sprednjem delu loka ter tričleno odebelitvijo iz osrednjega večjega in dveh stranskih manjših reber v zadnjem delu loka. Robova zgornjega dela noge sta okrašena s kombinacijo dveh vrezanih črt in tremoliranega vreza. S tremoliranim vrezom je okrašeno tudi ležišče za iglo. Dol. 5,4 cm.

5. Odlomek noge in loka bronaste certoške fibule iz bakrove zlitine. Na nogi je slabo viden vrezan črtast okras. Dol. 2,2 cm. Inv. št. P 19583.

6. Odlomek noge certoške fibule iz bakrove zlitine z vrezanim okrasom v obliki črke V. Dol. 2,7 cm. Inv. št. P 19584.

7. Odlomek loka certoške fibule iz bronaste zlitine. Dol. 3,6 cm. Inv. št. P 20471.

8. Odlomek noge certoške fibule iz bakrove zlitine z votlim kapičastim gumbom. Ohranjen je tudi del loka. Dol. 3,2 cm. Inv. št. P 19582.

9. Rombično razširjen del trakastega loka certoške fibule iz bakrove zlitine. Dol. 1,9 cm. Inv. št. P 19718.

10. Odlomek zadnjega dela loka in dveh navojev peresovine certoške fibule iz bakrove zlitine. Na loku sta ohranjeni dve rebri. Dol. 4,2 cm.

11. Odlomek loka s tremi rebri certoške fibule iz bakrove zlitine. Dol. 2,7 cm. Inv. št. P 19635.

12. Močno zglajen gumb bikonične oblike in del loka certoške fibule iz bakrove zlitine. Dol. 1,6 cm. Inv. št. P 19715.

13. Drobno narezljan sodčast gumb certoške fibule iz bakrove zlitine. Pr. 1,3 cm.

14. Gladek bikoničen gumb certoške fibule iz bakrove zlitine. Pr. 1,7 cm.

15. Gumb certoške fibule iz bakrove zlitine, bikonične oblike, razčlenjen z nakazanimi rebri in z narebrnim srednjim grebenom ter s še ohranjenim delom loka na vsaki strani. Pr. gumba 2,1 cm.

16. Lita fibula srednjelatenske sheme iz bakrove zlitine, noga, je razčlenjena z gumbom in dvema rebroma ter ob spoju z lokom ovalnega preseka še z dvema rebroma. Igla in peresovina nista ohranjeni. Dol. 4,3 cm.

17. Lita fibula srednjelatenske sheme iz bakrove zlitine vrste Magdalenska gora. Peresovina in igla nista ohranjeni. Dol. 4,1 cm.

18. Odlomek noge in loka lite fibule poznolatenske sheme iz bakrove zlitine. Nad nogo je lok razčlenjen s tremi manjšimi rebri, v zadnjem delu pa s kombinacijo dveh večjih in dveh manjših reber. Dol. 5,4 cm. Inv. št. P 19586.

19. Odlomek noge z izrazitim gumbom in dela loka lite fibule poznolatenske sheme iz bakrove zlitine. Dol. 4,5 cm. Inv. št. P 19585.

20. Železna fibula poznolatenske sheme s tremi ohranjenimi navoji samostrelne peresovine. Noga je pravokotne oblike, zunanji vogal je zaobljen (odlomljen?). Dol. 5,3 cm. Inv. št. P 19941.

21. Odlomek peresovine in zvite igle železne fibule. Dol. 3,2 cm. Inv. št. P 20470.

22. Bronasta školjčna fibula. Ohranjenih je 10 navojev samostrelne peresovine, igla se ni ohranila. Dol. 5,7 cm. Inv. št. P 19587.

Lit.: Istenič, Šmit 2007, 142, op. 6, sl. 6.

23. Odlomek noge in dela loka z ohranjenim zavojem trojnega vozla bronaste fibule vrste Almgren 65. Dol. 3,8 cm. Inv. št. R 18464.

Lit.: Istenič, Šmit 2007, 141, op. 1, sl. 1.

24. Bronasta fibula vrste Nauheim II.1a. Robova loka sta okrašena z nizom punciranih majhnih pravokotnikov. Dol. 5,2 cm. Inv. št. P 19940.

Lit.: Istenič, Šmit 2007, 142–143, op. 7. sl. 7.

25. Odlomek loka in dveh navojev peresovine fibule vrste Jezerine iz bakrove zlitine. Notranji rob žlebičastih poglobitev na trakastem loku je z obeh strani okrašen s punciranimi majhnimi pravokotniki. Dol. 6,2 cm.

26. Fibula vrste Jezerine iz bakrove zlitine. Dol. 3,9 cm. Inv. št. P 20469.

27. Odlomek zavitega trakastega loka fibule vrste Jezerine iz bakrove zlitine. Verjetno sekundarno uporabljen kot obesek ali prstan.

28. Močno poškodovan odlomek loka fibule vrste Jezerine iz bakrove zlitine. Dol. 3,1 cm. Inv. št. R 25094.

29. Noga fibule vrste Jezerine iz bakrove zlitine, z okroglo predrtino in majhnim ploščatim dvignjenim gumbom. Dol. 2,7 cm. Inv. št. R 18455.

30. Fibula z dvema gumboma na loku vrste Almgren 236 c iz bakrove zlitine. Peresovina iz sedmih navojev je povezana z zunanjo tetivo. Ohranjen je gumbast zaključek noge in del ležišča za iglo. Dol. 6,7 cm.

Tabla 2

1. Kolesast obesek iz bakrove zlitine z dvema naperama. Obod in prva napera sta ulita, druga napera je oblikovana iz dveh polkrožnih palčk, ki sta prikovani čez obod in prvo napero. Pr. 3,6 cm.

2. Kolesast obesek iz bakrove zlitine z zunanjim in notranjim obodom, ki sta povezana s štirimi naperami. Zunanji obod krasi osem parov bradavičk, notranjega pa štirje. Pr. 3,2 cm. Inv. št. P 19574.

3. Zobato kolesce iz bakrove zlitine s 15 zobci. V razporedu zobcev je en večji razmik (ne kaže, da bi bil na tem mestu zobec odlomljen). Na sredi predmeta je okrogla predrtina. Pr. 3,5 cm.

4. Bradavičast obroček iz bakrove zlitine. Bradavičke so razvrščene v nizu osmih skupin po tri. Pr. 4,8 cm. Inv. št. P 19594.

5. Živalska figurica iz bakrove zlitine z luknjico. Dol. 3,2 cm. Inv. št. P 19573.

6. Ulit obesek iz bakrove zlitine v obliki kroglice, z majhnim zaključnim izrastkom, zanko in narebrenim vratom. Viš. 2,5 cm. Inv. št. P 19578.

7. Ulit obesek iz bakrove zlitine z zanko in dvema odebelitvama. Viš. 2,2 cm. Inv. št. P 19576.

8. Ulit košaričast (amforast) obesek iz bakrove zlitine s profiliranim zaključnim gumbom. Pod zanko, skozi katero sta vdeta večji in manjši obroček, je oblikovano razčlenjeno rebro. Viš. 4,9 cm. Inv. št. P 19575.

9. Trikoten obesek iz bakrove zlitine, okrašen z iztolčenim krogcem in bunčico s hrbtne strani ter luknjicami. Predmet je zelo zglajen, vrhovi prvotno s hrbtne strani iztolčenih pik so neohranjeni, tako da so nastale luknjice. Dol. 2,2 cm. Inv. št. P 19602.

10. Trapezast obesek iz bakrove zlitine, v zgornjem delu razčlenjen v tri krake. Vsi trije kraki so odlomljeni. Eden od zunanjih krakov ima še ohranjeno obliko živalske glavice. V spodnjem delu so tri luknjice z vdetimi obročki, z dveh visita očalasta obeska s pentljo. Viš. 5,4 cm. Inv. št. P 19571.

11. Ulit obesek vazaste oblike iz bakrove zlitine z zanko. Viš. 2,2 cm. Inv. št. P 20468.

12. Ulit obesek vazaste oblike iz bakrove zlitine z znako. Viš. 2,2 cm. Inv. št. P 19577.

13. Predmet iz bakrove zlitine paličaste oblike in polkrožnega preseka, ki se konča v obliki dveh nasproti obrnjenih človeških glav (obraznih mask) in obročkom nad njima. Prvotno sta predmet sestavljali dve stikajoči se polkrožni paličici, vendar ena ni ohranjena. Dol. 6,8 cm. Inv. št. P 19572.

Lit.: Guštin 2006, 115–131, sl. 2.

14. Zvončast predmet iz bakrove zlitine. Ob spodnjem robu plašča so razporejene štiri okrogle luknjice. Na notranji strani korodirana kovinska kepica (tolkač?). Viš. 1,1 cm. Inv. št. P 19643.

15. Votel člen pasnega sklepanca iz bakrove zlitine. Osrednji del pravokotne oblike ima dve luknjici. Dol. 4,8 cm. Inv. št. P 19579.

16. Obesek sklepanca, izdelan iz ploščice zvončaste oblike, s tremi osrednjimi predrtinami, ki upodabljajo človeško postavo, ter eno predrtino v zgornjem delu in tremi v spodnjem. Bakrova zlitina. Viš. 5,4 cm, šir. (spodaj) 3,4 cm. Inv. št. P 19570.

17. Pravokotna okvirasta pasna spona iz bakrove zlitine s kavljema v obliki ptičjih glav. Okvir je okrašen s šestimi plitvimi žlebiči, ki so okrašeni s tremoliranim vrezom. Viš. 5,1 cm. Inv. št. R 18465.

18. Odlomek narebrenne nanožnice iz bakrove zlitine z drobnimi svitkastimi odebelitvami med rebri. Ohr. dol. 3,3 cm. Inv. št. P 19600.

19. Prstan iz bakrove zlitine, z obročkom krožne oblike in lečastega preseka ter poglobitvijo za vložek na ovalno razširjeni glavi. Ohr. viš. 1,3 cm.

20. Prstan iz bakrove zlitine. Obroček je sploščen v okroglo ploščico z vgravirano stilizirano človeško figuro. Ohr. viš. 0,6 cm. Inv. št. R 18457.

21. Trakasta zapetnica iz bakrove zlitine. Osrednji širši del je z dvema blagima rebroma ločen od ožjega, še ohranjenega dela, ki se končuje v obliki kačje glavice. Na robu osrednjega dela je viden dvojni niz drobnih punciranih pik. Dol. 8 cm. Inv. št. P 19450.

22. Štirje kalotasti gumbi iz bakrove zlitine z zanko. Vsi pr. 1, 1 cm. Inv. št. P 19589 a–b

23–24. Dva klobučasta gumba iz svinčevega bronca s po tremi koncentričnimi rebri na krajcih, polkrožno izboklim srednjim delom in zanko na spodnji strani. Na spodnji strani gumbov je viden tudi livni šiv. Pr. 1,5 cm. Inv. št. P 19590 a–b.

Analize: XRF.

Inv. št. 19590 a (Cu 26,6 %, Pb 40,8 %, Sn 28,1 %, Sb 2 %, Ag 0,5 %).

Inv. št. 19590 b (Cu 23,3 %, Pb 34,1 %, Sn 37,9 %, Sb 4,1 %, Ag 0,5 %).

25. Železen okrasni žebelj ali zakovica s kratkim zavitim trnom ovalnega preseka in polkrožno glavico, ki je razdeljena na šest trikotnih polj. Dve trikotni polji imata mrežast okras. Pr. glavice 1,9 cm. Inv. št. P 19593.

Analize. Z optičnim mikroskopom je bila na glavici opazna sled rdeče snovi. Mesto je bilo izmerjeno z metodo PIXE. Zaznana je bila vsebnost svinca, bakra in silicija, kar nakazuje obstoj emajla.

26. Gumb iz bakrove zlitine s plitvim širokim žlebom in zanko na spodnji strani. Pr. 1,5 cm. Inv. št. P 19591.

Tabla 3

1. Gumb z mrežasto okrašeno bradavičko iz bakrove zlitine. Na spodnji strani ima širok plitev žleb in dve zanki. Pr. 2,7 cm.
2. Gumb z mrežasto okrašeno bradavičko iz bakrove zlitine. Na spodnji strani ima širok plitev žleb in dve zanki. Pr. 2,2 cm. Inv. št. P 19592.
3. Gumb z mrežasto (dve križajoči se črti) okrašeno bradavičko iz bakrove zlitine. Na spodnji strani ima širok plitev žleb in dve zanki. Ohr. pr. 2,5 cm. Inv. št. P 20467.
4. Gumb iz bakrove zlitine. Osrednja bunčica je okrašena s trojnimi zavojkom. Ohr. pr. 2,4 cm.
5. Okov iz bakrove zlitine, podolgovate, hruškaste oblike. Na ožjem koncu ima ob straneh polkrožna zaključka z luknjico. V eni od luknjic je ohranjen žebliček. Dol. 5,1 cm. Inv. št. R 18454.
6. Okov iz bakrove zlitine, podolgovate, hruškaste oblike. Na ožjem koncu ima ob straneh polkrožna zaključka z luknjico. Ohr. dol. 5,2 cm. Analize: XRF (Cu, 91,4 %, Sn 3,5 %, Zn 5,2 %).
7. Podolgovata ploščica iz bakrove zlitine, na enem koncu zaobljena. Po sredini je okrašena z nizom štirih iztolčenih bunčic, rob je okrašen z dvema nizoma iztolčenih pikic. Ohr. dol. 3,1 cm. Inv. št. P 27051.
8. Pravokotna bronasta ploščica s štirimi luknjicami na vogalih, okrašena s šestimi iztolčenimi bunčicami in nizi iztolčenih pikic. Dol. 3,1 cm. Inv. št. P 19937. Analize: XRF (Cu 44,2 %, Sn 45,5 %, Pb 10,2 %).
9. Odlomek bronaste ploščice, izdelane v predrti tehniki treh linij nasproti obrnjenih trikotnikov. Ploščica je na robu in med predrtimi trikotniki okrašena z iztolčenimi pikami. Dol. 2,6 cm. Inv. št. P 19938. Analize: XRF (Cu 67,2 %, Sn 32,8 %).
10. Železen obroček oglatega preseka. Pr. 3,9 cm. Inv. št. P 19596.
11. Obroček ovalnega preseka iz bakrove zlitine. Pr. 3,8 cm. Inv. št. P 19595.
12. Obroček ovalnega preseka iz bakrove zlitine. Pr. 2,4 cm. Inv. št. P 19597.
13. Obroček oglatega preseka iz bakrove zlitine. Pr. 1,7 cm.
14. Obroček rombičnega preseka iz bakrove zlitine. Pr. 1,8 cm. Inv. št. P 19598.
15. Obroček oglatega preseka iz bakrove zlitine. Pr. 1,4 cm. Inv. št. P 19617.
16. Obroček oglatega preseka iz bakrove zlitine. Pr. 1,3 cm. Inv. št. P 19599/1.
17. Obroček oglatega preseka iz bakrove zlitine. Pr. 1,3 cm. Inv. št. P 19599/2.
18. Obroček okroglega preseka iz bakrove zlitine. Pr. 1,3 cm.
19. Odlomek obročka oglatega preseka iz bakrove zlitine. Ohr. dol. 2,4 cm.
20. Odlomek obročka ovalnega preseka iz bakrove zlitine. Ohr. dol. 1,5 cm. Inv. št. P 19616.
21. Okrogla ploščica iz bakrove zlitine z luknjico. Pr. 1,8 cm. Inv. št. P 19643.
22. Odlomek zvite pločevine iz bakrove zlitine z luknjo v sredini. Dol. 4,2 cm. Inv. št. P 19609.
23. Odlomek ploščice iz bakrove zlitine s petimi punciranimi krožci v dveh vrstah. Dol. 2 cm. Inv. št. P 19633/32.

24. Predmet iz bakrove zlitine. Dol. 3,3 cm. Inv. št. P 19633/32.
25. Zvit trak iz bakrove zlitine. Dol. 0,9 cm. Inv. št. P 19615.
26. Odlomek rahlo upognjene pločevine iz bakrove zlitine. Dol. 2,1 cm. Inv. št. P 19612.
27. Odlomek predmeta (okova?) paličaste oblike iz bakrove zlitine, polkrožnega preseka z dvema luknjicama. V eni od luknjic je ohranjena zakovica. Dol. 6,1 cm. Inv. št. P 19606.
28. Odlomek predmeta (okova?) paličaste oblike iz bakrove zlitine polkrožnega preseka s polkrožnim zaključkom in dvema luknjicama. Dol. 2,3 cm. Inv. št. P 19605.
29. Odlomek zapognjenega predmeta iz bakrove zlitine z dvema vzporednima rebroma na notranji strani. Dol. 3 cm. Inv. št. P 19613.
30. Odlomek podolgovatega rahlo upognjenega predmeta iz bakrove zlitine z osrednjim rebrom. Dol. 3 cm. Inv. št. P 19717.
31. Odlomek trakaste pločevine iz bakrove zlitine z luknjico. Dol. 2,1 cm. Inv. št. P 19603.
32. Odlomek zvitega paličastega predmeta oglatega preseka iz bakrove zlitine. Dol. 3,1 cm. Inv. št. P 19617/2.
33. Odlomek paličastega predmeta polkrožnega preseka iz bakrove zlitine. Dol. 3,7 cm. Inv. št. P 19617/1.
34. Poškodovana zajemalka iz bakrove zlitine. Ročaj je na zunanji strani okrašen s štirimi vzporedno vrezanimi črtami in križem. Ob robovih notranje strani ročaja sta vrezani vzdolžni črti.
Ohr. dol. 8,8 cm. Inv. št. P 19484.
35. Odlomek ročaja iz bakrove zlitine. Ročaj se oži proti polkrožnemu zaključku. Ohr. dol. 4,5 cm. Inv. št. P 19610.

Tabla 4

1. Železen žličast sveder. Ročaj je klinasto priostren in pravokotnega preseka. Dol. 19,8 cm. Inv. št. P 19642.
2. Železen žličast sveder pravokotnega preseka. Ročaj je pravokotnega preseka in klinasto zaključen. Dol. 18,4 cm. Inv. št. R 18467.
3. Železno, z obeh strani priostreno šilo pravokotnega preseka. Dol. 14,8 cm. Inv. št. R 18468.
4. Železno, z obeh strani priostreno šilo pravokotnega preseka. Dol. 13,4 cm. Inv. št. R 18469.
5. Železno, z obeh strani priostreno šilo pravokotnega preseka. Dol. 12,1 cm. Inv. št. R 18470.
6. Poškodovano in z obeh strani priostreno železno šilo pravokotnega preseka. Ena od konic je okroglega preseka. Dol. 9,6 cm. Inv. št. R 9, 6 cm.
7. Železen nož s kavljasto zapognjeno konico rezila in koničastim ročajnim trnom. Dol. 19 cm. NMP.
8. Železen nož z izbočenim hrbtom in trnastim nastavkom za ročaj. Dol. 9,5 cm. Inv. št. P 19624.
9. Železen nož (ali morda krak škarij) z vbočenim hrbtom in trnastim zaključkom. Dol. 8,9 cm. Inv. št. P 19624.
10. Železno orodje (dlet?) ovalnega preseka, na eni strani koničasto, na drugi dletasto oblikovano. Dol. 9,9 cm. Inv. št. P 19942.
11. Odlomek železnega predmeta pravokotnega preseka. Na eni strani je dletasto sploščen, na drugi klinasto priostren. Dol. 7,8 cm. Inv. št. P 19637.

12. Odlomek železnega dvojno uvitega paličastega predmeta pravokotnega preseka. Dol. 7,2 cm. Inv. št. P 19638.

13. Odlomek železnega masivnega žeblja s pravokotno glavico in ovalnim presekom. Dol. 4,2 cm. Inv. št. P 19644.

14. Železno dleto pravokotnega preseka. Dol. 5,5 cm. Inv. št. R 18471.

15. Odlomek rahlo uvitega železnega predmeta (orodja?) s polkrožnim zaključkom in zakovanimi robovi. Dol. 5 cm. Inv. št. P 19646.

16. Poškodovan železen žebelj s ploščato glavico in rahlo upognjenim trnom kvadratnega preseka. Dol. 3,1 cm. Inv. št. R 18462.

17. Odlomek železne pločevine z luknjico. Dol. 8 cm. Inv. št. P 19645.

18. Odlomek železne pločevine. Šir. 5,5 cm. Inv. št. P 19647/1.

19. Odlomek železne pločevine. Šir. 4,2 cm. Inv. št. P 1964772.

Tabla 5

1. Železna naličnica latenske čelade tipa Trbinc. Naličnico sestavljata dva dela pločevine, ki sta zakovana s tremi železnimi zakovicami. Na zunanji strani je okrog kopic zakovic geometrijski okras Notranji del pločevine je cevasto zapognjen navzven in skupaj s še ohranjeno osjo tvori tečaj, s katerim je bila naličnica pritrjena na kaloto. Dol. 13,2 cm. Inv. št. P 21520.

2. Železna sulična ost s polkrožnim osrednjim rebrom. Tul ni ohranjen. Ohr. dol. 14 cm. Inv. št. P 19625.

3. Železno sulično kopito. Dol. 6,1 cm. Inv. št. P 20475.

4. Železen izstrelek s tulastim nasadiščem, polkrožno zajedo in masivno konico ogleatega preseka. Dol. 6,7 cm. Inv. št. R 18459.

5. Svinčen izstrelek (želod) za pračo vretenaste oblike. Dol. 4,6 cm. Inv. št. P 19648.

6. Svinčen izstrelek (želod) za pračo bikonično vretenaste oblike. Dol. 4,4 cm.

7. Odlomek bronaste ploščice z luknjico in okrasom koncentričnih krogov. Na odlomljenem robu je vidna še ena luknjica, ki jo tudi obdajajo vrezani koncentrični krogi. Ohr. dol. 2,2 cm, šir. 2,1 cm. Inv. št. P 19604.

Analize: XRF (Cu 41 %, Sn 43,2 %, Pb 15,8 %).

8. Odlomek bronastega robnega okova nožnice meča ali robnega okova ščita. Rob ožjega dela predmeta je okrašen z vrezano črto in drobnimi vrezji. Ohr. dol. 6,1 cm. Inv. št. P 19608.

Analize: XRF (Cu 33,3 %, Sn 46,8 %, Pb 8,8 %).

9. Dvodelna sponka z lokom D-oblike, trnom in pravokotnim okovom iz zapognjene medeninaste pločevine. Luknjica v zadnjem delu okova kaže, da je bil na podlago (najverjetneje usnjen jermen) pritrjen z zakovico (žebličkom). Okov z izjedami na robovih je okrašen s tremi skupinami dvojnih navpičnih vrezov ter šestimi vrezji na zapognjenem delu ob trnu. Dol. 2,7 cm. Inv. št. R 18456.

Analize:

PIXE (Fe 3 %, Ni 0,1 %, Cu 81,2 %, Zn 13,8 %, Pb 0,48 %, Ag 0,12 % in Sn 1,3 % na okovu, patina odstranjena; Fe 24,2 %, Ni 0,2 %, Cu 64,9 %, Zn 4,2 %, As 0,09 %, Pb

2,72 %, Ag 0,22 %, Sn 3,5 % na loku sponke, patina ni bila odstranjena).

XRF (Cu 86,5 %, Zn 7,1 %, Sn 4,1 % in Pb 2,3 % na okovu; Cu 86,8 %, Zn 6,7 %, Pb 2,4 % in Sn 4,3 % na loku).

10. Železen žebliček s stožčasto glavico. Na spodnji strani so štiri križno postavljena rebra s štirimi buncicami v medprostorih. Trn kvadratnega preseka je upognjen. Pr. glavice 2 cm. Inv. št. R 18460.

11. Železen žebliček s polkroglasto glavico. Na spodnji strani so štiri križno postavljena rebra s štirimi buncicami v medprostorih. Trn kvadratnega preseka je upognjen. Pr. glavice 1,7 cm. Inv. št. R 18472.

12. Železen žebliček s polkroglasto glavico. Na spodnji strani so štiri križno postavljena rebra s štirimi buncicami v medprostorih. Trn kvadratnega preseka je upognjen. Pr. glavice 1,6 cm. Inv. št. R 18473.

13. Železen žebliček s stožčasto fasetirano glavico. Na spodnji strani so štiri križno postavljena rebra s štirimi buncicami v medprostorih. Trn je kvadratnega preseka in upognjen. Pr. glavice 1,6 cm. Inv. št. R 18461.

14. Železen žebliček s stožčasto fasetirano glavico. Na spodnji strani so štiri križno postavljena rebra s štirimi buncicami v medprostorih. Trn je kvadratnega preseka. Pr. glavice 2 cm. NMP.

15. Poškodovan železen žebliček s polkroglasto glavico in sedmimi krožno razporejenimi buncicami na spodnji strani. Trn je kvadratnega preseka in upognjen. Pr. glavice 1,6 cm. NMP.

16. Železen žebliček s stožčasto glavico. Na spodnji strani so štiri križno postavljena rebra. Trn kvadratnega preseka je upognjen. Pr. glavice 1,9 cm. Inv. št. R 18474.

17. Železen žebliček s polkroglasto glavico in trnom kvadratnega preseka. Pr. glavice 1,7 cm. Inv. št. R 18475.

Tabla 6

1. Železno teslo s kladivastim temenom in okroglim ušesom. List se enakomerno razširi proti rezilu. Dol. 23 cm. Inv. št. P 19641.

2. Železno teslo s kladivastim temenom in okroglim ušesom. List se pahljačasto razširi proti rezilu. Dol. 21 cm. NMP.

3. Železen lokast ročaj pravokotnega preseka z zankasto zavitima koncema. Dol. ročaja 22,8 cm. Inv. št. R 18458.

4. Železne kresavne klešče oz. prijemalka za kresilno gobo. Dol. 10,2 cm. Inv. št. P 19639.

5. Železen cevast fasetiran predmet z režo. Z ene strani je v cev vstavljen kovinski čep. Tik ob čepu je cev prevrtana z majhno luknjico. Dol. 12 cm. Inv. št. P 19640.

6. Železna trakasta objemka s spiralasto zaključenima koncema. Na enem od koncev visi del zvite železne žice. Pr. 7,3 cm. Inv. št. P 19636.

7. Železna trakasta objemka z enim ohranjenim zaključenim koncem. Pr. 6,8 cm. Inv. št. R 18466.

Tabla 7

1. Svinčeno vretenca z luknjico v sredini ter pokončnimi rebri. Na robu zgornje in spodnje ploskve ima še vidne posamezne krožno razporejene buncice. Dol. 1,6 cm.

2. Ovalna svinčena ploščica. Pr. 3,9 cm. Inv. št. P 19626a.
3. Ovalna svinčena ploščica z zarezo. Pr. 2,8 cm. Inv. št. P 19626b.
4. Ovalna svinčena ploščica z gumbastim izrastkom. Pr. 2,6 cm. Inv. št. P 19626c.
5. Ovalna svinčena ploščica z zarezo. Pr. 2,9 cm. Inv. št. P 19626c.
6. Ovalna svinčena ploščica z zarezo. Pr. 3 cm. Inv. št. P 19626d.
7. Ovalna svinčena ploščica. Pr. 2,5 cm. Inv. št. P 19626e.
8. Poškodovana ovalna svinčena ploščica. Pr. 2,4 cm. Inv. št. P 19626f.
9. Ovalna svinčena ploščica. Pr. 1,5 cm. Inv. št. P 19626/2.
10. Ovalna svinčena ploščica. Pr. 1,5 cm. Inv. št. P 19626/1.
11. Zapognjen svinčen trak. Dol. 5,3 cm. Inv. št. P 19721a.
12. Zapognjen svinčen trak. Dol. 5,1 cm. Inv. št. P 19721b.
13. Zapognjena svinčena palčka okroglega preseka, okrog katere je zavita tanjša svinčena palčka ovalnega preseka. Dol. 2 cm.
14. Zvit svinčen predmet paličaste oblike. Dol. 3 cm.
15. Svinčena ploščica z luknjico. Dol. 2,5 cm. Inv. št. P 19722.
16. Svinčen predmet paličaste oblike in ovalnega preseka. Dol 5 cm. Inv. št. P 19621a.
17. Zapognjen svinčen predmet paličaste oblike. Dol. 3,7 cm. Inv. št. P 19621b.
18. Odlomek svinčenega predmeta paličaste oblike. Dol. 3,2 cm. Inv. št. P 19485.
19. Paličast svinčen predmet. Dol. 3,1 cm. Inv. št. P 19621c.
20. Odlomek rezila jezičastoročajnega srpa iz bakrove zlitine s tremi gladkimi rebri. Ohr. dol. 3,2 cm.
Lit.: Šinkovec 1995, 127, št. 14 (interpretiran kot ročaj).
21. Odlomek rezila srpa iz bakrove zlitine. Šir. 2,4 cm. Inv. št. P 19614.
22. Odlomek traka (ploščice) iz bakrove zlitine. Ena od ploskev je profilirana. Dol. 3,4 cm. Inv. št. P 19607.
23. Odlomek trakaste pločevine iz bakrove zlitine s tremi plitvimi žlebovi. Dol. 2,1 cm. Inv. št. P 19611.
24. Odlomek profilirane pločevine iz bakrove zlitine (z dvema plitvima žlebovoma po sredini). Dol. 2,1 cm.
25. Odlomek uhate sekire. Ohranjeni so teme, del stranske grbe in zgornjega dela nasadišča. Površina predmeta je luknjičasta. O veliki količini svinca v bakrovi zlitini pričata tudi izrazita teža in belkasta površina. Ohr. dol. 4,6 cm. Inv. št. P 19486/2.
26. Odlomek temena in nasadišča uhate sekire iz bakrove zlitine. Ohr. dol. 1,6 cm. Inv. št. P 19633/1.
27. Odlomek temena in nasadišča uhate sekire iz bakrove zlitine. Ohr. dol. 1,5 cm. Inv. št. P 19633/2.
28. Odlomek uhate sekire iz bakrove zlitine. Ohranjen je del prednjega dela nasadišča in zgornjega dela rezila. Ohr. dol. 3,4 cm. Inv. št. P 19633/3.
29. Odlomek rezila sekire iz bakrove zlitine. Ohr. dol. 2,6 cm. Inv. št. P 19633/26.

30. Odlomek rezila sekire iz bakrove zlitine. Ohr. dol. 2,5 cm. Inv. št. P 19633/27.
31. Odlomek rezila sekire iz bakrove zlitine. Ohr. dol. 3,3 cm. Inv. št. P 19633/25.
32. Odlomek rezila sekire iz bakrove zlitine. Ohr. dol. 2,7 cm. Inv. št. P 19720a.
33. Odlomek rezila sekire iz bakrove zlitine. Ohr. dol. 2,5 cm. Inv. št. P 19719.

Tabla 8

1. Odlomek iz bakrove zlitine (morda odlomek nasadišča, ušesa uhate sekire?). Dol. 1,9 cm. Inv. št. P 19633/13.
2. Odlomek iz bakrove zlitine (morda odlomek nasadišča, ušesa uhate sekire?). Dol. 2 cm. Inv. št. P 19633/14.
3. Odlomek iz bakrove zlitine (morda nasadišča, ušesa uhate sekire?). Dol. 1,5 cm. Inv. št. P 19633/15.
4. Odlomek paličastega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 2,3 cm. Inv. št. P 19620.
5. Odlomek paličastega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 2,2 cm. Inv. št. P 19619.
6. Odlomek paličastega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 1,2 cm. Inv. št. P 19633/21.
7. Odlomek paličastega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 1,7 cm. Inv. št. P 19633/22.
8. Odlomek paličastega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 2,3 cm. Inv. št. P 19633/23.
9. Odlomek paličastega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 2,9 cm. Inv. št. P 19633/16.
10. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 2 cm. Inv. št. p 19633/17.
11. Odlomek paličastega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 1,8 cm. Inv. št. P 19633/18.
12. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 3 cm. Inv. št. P 19633/4.
13. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 1,9 cm. Inv. št. P 19633/5.
14. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 1,7 cm. Inv. št. P 19633/6.
15. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 2,1 cm. Inv. št. P 19633/7.
16. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 2,8 cm. Inv. št. P 19633/10.
17. Odlomek ingota iz bakrove zlitine. Viden je livni šiv. Šir. 1,8 cm. Inv. št. P 19486/21.
18. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Viden je livni šiv. Dol. 1,9 cm. Inv. št. P 19633/8.
19. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 1,4 cm. Inv. št. P 19633/9.
20. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 2,8 cm. Inv. št. P 19633/11.
21. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 1,6 cm. Inv. št. P 19633/12.
22. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 1,7 cm. Inv. št. P 19633/29.
23. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Na zgornji površini je vidna manjša krožna poglobitev (morda oznaka?). Dol. 2 cm. Inv. št. P 19633/30.
24. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 1,7 cm. Inv. št. P 19633/19.

25. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 2 cm. Inv. št. P 19633/20.

26. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Viden je livni šiv. Dol. 2,2 cm. Inv. št. P 19486e.

27. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Na zgornji površini vrezan križ. Dol. 2,5 cm. Inv. št. P 19633/28.

28. Odlomek pogače (surovca) iz bakrove zlitine. Šir. 2,8 cm. Inv. št. P 19618.

29. Odlomek predmeta iz bakrove zlitine. Dol. 1,8 cm. Inv. št. P 19488c.

30. Odlomek pogače (surovca) iz bakrove zlitine. Šir. 2,9 cm. Inv. št. P 19622.

31. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 3,1 cm. Inv. št. P 19486g.

32. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 2,6 cm. Inv. št. P 19486b.

33. Odlomek predmeta iz bakrove zlitine. Dol. 2,5 cm. Inv. št. P 19486f.

34. Odlomek predmeta iz bakrove zlitine. Dol. 3 cm. Inv. št. P 19486a.

Lit.: Trampuž - Orel, Heath 1998, 242, sl. 5.

Tabla 9

1. Ploščica iz bakrove zlitine (morda oblika ingota?). Pr. 3,3 cm. Inv. št. P 19486/16.

2. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 2,4 cm. Inv. št. P 19684/11.

3. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 2,9 cm. Inv. št. P 19486/10.

4. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 1,5 cm. Inv. št. P 19486/12.

5. Amorfen predmet iz bakrove zlitine. Ena od ploskev je gladka (ingot?). Dol. 2,1 cm. Inv. št. P 19486/4.

6. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 3,4 cm. Inv. št. P 19486/5.

7. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 2,5 cm. Inv. št. P 19486/1.

8. Amorfen predmet iz bakrove zlitine. Ena od ploskev je dokaj ravna. Dol. 3,1 cm. Inv. št. 19486/2.

9. Amorfen predmet iz bakrove zlitine. Dol. 2,8 cm. Inv. št. P 19486/3.

10. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 1,4 cm. Inv. št. P 19486/13.

11. Amorfen predmet iz bakrove zlitine. Ena od ploskev je ravna. Dol. 2 cm. Inv. št. P 19486/6.

12. Amorfen predmet iz bakrove zlitine (morda odlomek ploščatega ingota?). Dol. 3,3 cm. Inv. št. P 19628 d.

13. Amorfen predmet iz bakrove zlitine (morda odlomek ploščatega ingota?). Dol. 3 cm. Inv. št. P 19628f.

14. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 3,1 cm. Inv. št. P 19628e.

15. Odlomek ploščatega ingota iz bakrove zlitine. Dol. 2,3 cm. NMS. Nima inventarne številke.

16. Odlomek amorfnega predmeta iz bakrove zlitine. Ena od ploskev zaobljena. Dol. 1,9 cm. Inv. št. P 19486/14.

17. Amorfen predmet iz bakrove zlitine. Dol. 1,8 cm. Inv. št. P 19486/15.

18. Amorfen predmet iz bakrove zlitine. Eden od robov in ena ploskev sta zglajena (ingot?). Dol. 3,9 cm. Inv. št. P 19486d.

19. Amorfen predmet iz bakrove zlitine. Dva robova dokaj ravna (ingot?). Dol. 2 cm. Inv. št. P 19486/8.

20. Amorfen predmet iz bakrove zlitine. Dol. 2 cm. Inv. št. P 19486/7.

21. Odlomek predmeta iz bakrove zlitine. Trije dokaj pravilni robovi (ingot?). NMS. Nima inventarne številke.

22. Amorfen predmet iz bakrove zlitine. Dol. 2, 8 cm. Inv. št. P 19486/6.

23. Amorfen predmet iz bakrove zlitine. Dol. 2, 7 cm. Inv. št. P 19486/9.

24. Amorfen predmet iz bakrove zlitine. Ena stranica je ravna. Dol. 2,4 cm. NMS. Nima inventarne številke.

25. Amorfen predmet iz bakrove zlitine. Dol. 3 cm. Inv. št. P 19628č.

26. Amorfen predmet iz bakrove zlitine. Dol. 4 cm. Inv. št. P 19628c.

27. Amorfen predmet iz bakrove zlitine. Dol. 4,2 cm. Inv. št. P 19486c.

28. Amorfen predmet iz bakrove zlitine. Dol. 4,1 cm. Inv. št. P 19627b.

29. Amorfen predmet iz bakrove zlitine. Dol. 3 cm. Inv. št. P 19628č.

30. Amorfen ostanek taline iz bakrove zlitine. Dol. 2 cm. Inv. št. P 19486/17.

31. Amorfen ostanek taline iz bakrove zlitine. Dol. 3 cm. Inv. št. P 19488a.

32. Amorfen ostanek taline iz bakrove zlitine. Dol. 2,6 cm. Inv. št. P 19628g.

33. Amorfen ostanek taline iz bakrove zlitine. Dol. 2,2 cm. Inv. št. P 19488b.

34. Amorfen ostanek taline iz bakrove zlitine. Inv. št. P 19486/18.

35. Amorfen ostanek taline iz bakrove zlitine. Inv. št. P 19486/19.

36. Amorfen ostanek taline iz bakrove zlitine. Inv. št. P 19486/20.

Tabla 10

1. Odlomek svinčenega predmeta z ravnimi ploskvami (ingot?). Dol. 3,9 cm. Inv. št. P19723.

2. Svinčen kos svinca v obliki kvadra (ingot?). Dol. 14,5 cm. Inv. št. P 19631.

3. Svinčen predmet podolgovate oblike, trikotnega preseka. Robovi so zglajeni (ingot?). Dol. 6,4 cm. Inv. št. P 19487/1.

4. Odlomek svinčenega paličastega predmeta pravokotnega preseka. Dol. 3,1cm. Inv. št. P 19487/4.

5. Svinčen predmet z osrednjim grebenom (livni šiv?). Spodnja ploskev je ravna. Dol. 2,6 cm. Inv. št. P 19487/5.

6. Amorfen kos svinca. Dol. 3 cm. Inv. št. P 19487/3.

7. Ploščat svinčen odlomek. Dol. 1,9 cm. Inv. št. P 19487/12.

8. Svinčen odlomek z zglajenimi robovi in ravnimi ploskvami. Šir. 1,7 cm. Inv. št. P 19487/6.

9. Amorfen svinčen predmet. Šir. 2 cm. Inv. št. P 19487/9.

10. Amorfen svinčen predmet. Dol. 3,1 cm. Inv. št. P 19487/7.

11. Amorfen svinčen predmet. Dol. 2,7 cm. Inv. št. P 19487/8.

12. Svinčen ploščat predmet. Šir. 2,5 cm. Inv. št. P 19487/13.
13. Svinčen ploščat predmet. Šir. 2,1 cm. Inv. št. P 19487/14.
14. Amorfen svinčen predmet. Dol. 3 cm. Inv. št. P 19487/11.
15. Amorfen svinčen predmet. Dol. 3,5 cm. Inv. št. P 19487/10.
16. Amorfen svinčen predmet. Dol. 1,7 cm. Inv. št. P 19487/16.
17. Amorfen svinčen predmet. Dol. 2 cm. Inv. št. P 19487/17.
18. Amorfen ploščat svinčen predmet. Šir. 1,9 cm. Inv. št. P 19487/15.
19. Amorfen ploščat svinčen predmet. Šir. 2 cm. Inv. št. P 19487/18.
20. Amorfen ploščat svinčen predmet. Šir. 2 cm. Inv. št. P 19487/19.
21. Amorfen svinčen predmet. Dol. 2,1 cm. Inv. št. P 19487/20.
22. Ploščat svinčen predmet. Ena od ploskev je nažlebljena. Dol. 3,8 cm. Inv. št. P 19487/21.
23. Trije sprijeti amorfni predmeti iz bakrove zlitine. Dol. 4,1 cm. Inv. št. P 19628b.
24. Amorfn predmet iz bakrove zlitine. Inv. št. P 19628b.
25. Kamen (ožgan apnenec), sprijet z več manjšimi amorfnimi kosi bakrove zlitine. Dol. 6,4 cm. Inv. št. P 19627a.

Tabla 11

1. Odlomka ostenja z ustjem in stene z delom dna prostoročno izdelane posode. Zelo groba keramika. Temnordeče do temnorjave barve. Vel. odlomkov: 7 × 6 cm, 4,5 × 6 cm in 7 × 6 cm. NMP.
2. Odlomek ostenja z ustjem prostoročno izdelane posode. Zelo groba keramika z velikim deležem peščenih zrc, ki se vidijo na prelomih in na površini. Sivkasto rumenkaste barve. Vel.: 10 × 8 cm. NMP.
3. Odlomek ostenja z zaobljenim ustjem in okrasnima rebroma prostoročno izdelane posode. Sivorjave barve. Vel.: 5,5 × 6 cm. NMP.
4. Odlomek ustja z navpičnimi okrasnimi razčlenjenimi rebri prostoročno izdelane posode. Zunanja površina je sive barve, notranja oranžne. Vel.: 4,5 × 4 cm. NMP.
5. Odlomek ostenja posode. Okras plitvih kanelur in linija pravokotnih vbodov. Temnorjave barve. Vel.: × 3,3 cm. NMP.
6. Odlomek zaobljenega ustja posode. Rdeče- do temnorjava barve. Vel. 3,3 × 3,5 cm. NMP.
7. Odlomek ročaja posode. Temnordeče do temnorjave barve. Dol. 2 cm. NMP.
8. Odlomek na vretenu izdelanega izvihanega ustja posode. Sivkasto do rumene barve. Vel.: 6 × 3,5 cm. NMP.
9. Dno in del ostenja visokega vretenastega kozarca. Keramika je temnordeče do sive barve. Pr. dna 3,4 cm. Ohr. viš. 2, 5 cm. NMP.
10. Odlomek dna posode iz keramike s črnim premazom. Vel.: 3 × 3,4 cm. NMP.

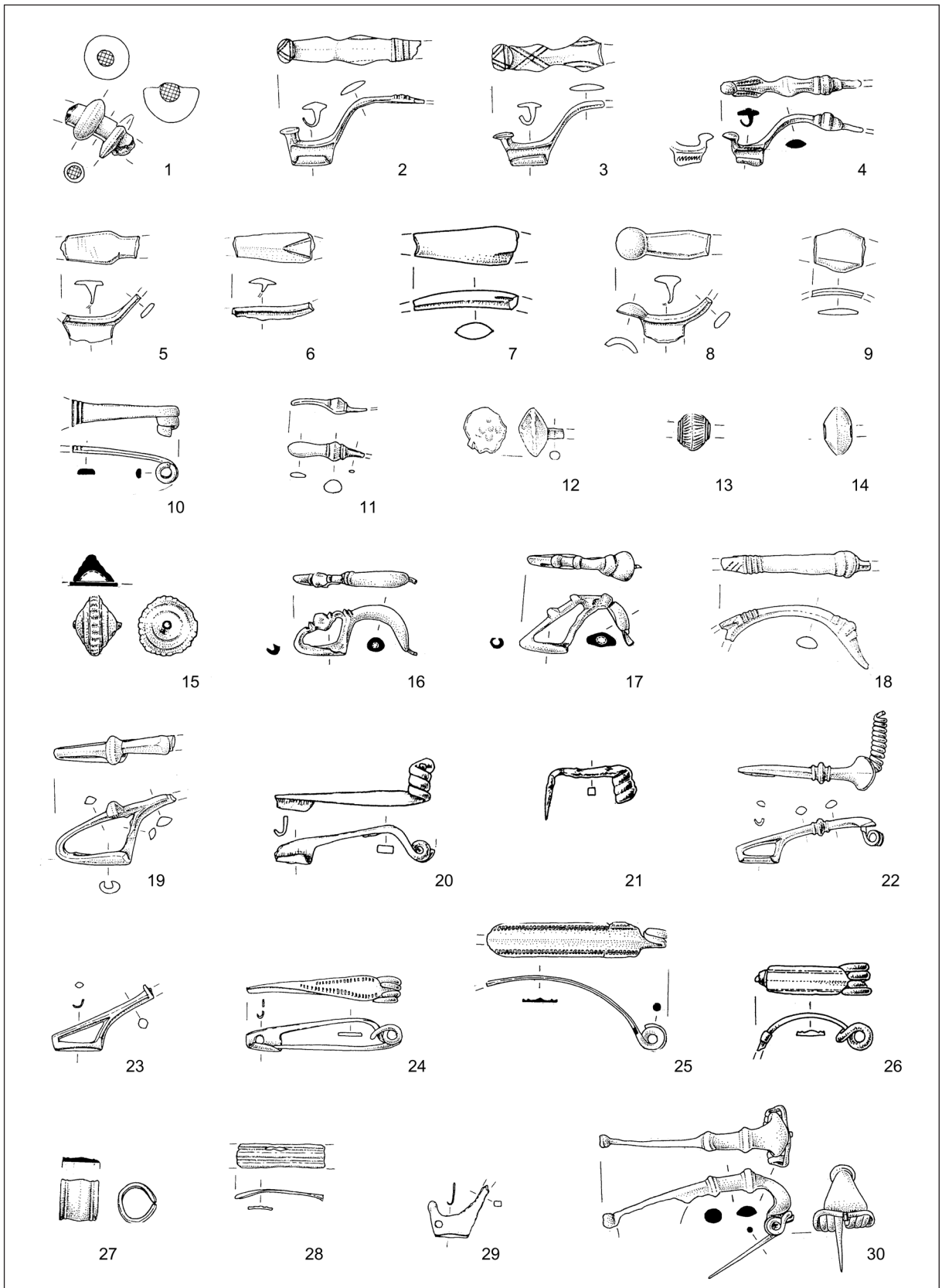
Tabla 12

1. Odlomek keramičnega svitka (podstavka). Rdečkasto sive barve. Rekonstruiran pr. 12 cm. NMP.
2. Odlomek keramičnega svitka (podstavka). Rdečkasto sive barve. Rekonstruiran pr. 12 cm. NMP.
3. Odlomek keramičnega svitka (podstavka). Rdečkasto sive barve. Rekonstruiran pr. 12, 6 cm. NMP.
4. Odlomek keramičnega svitka (podstavka). Rdečkasto sive barve. Rekonstruiran pr. 12, 4 cm. NMP.
5. Odlomek kamnitih žrnelj. Siv peščenjak. Dol. 11 cm. NMP.
6. Odlomek kamnitih žrnelj. Siv peščenjak. Dol. 10 cm. NMP.
7. Odlomek kamnitih žrnelj. Siv peščenjak. Dol. 5 cm. NMP.
8. Odlomek kamnitih žrnelj. Siv peščenjak. Dol. 6 cm. NMP.

Tabla 13

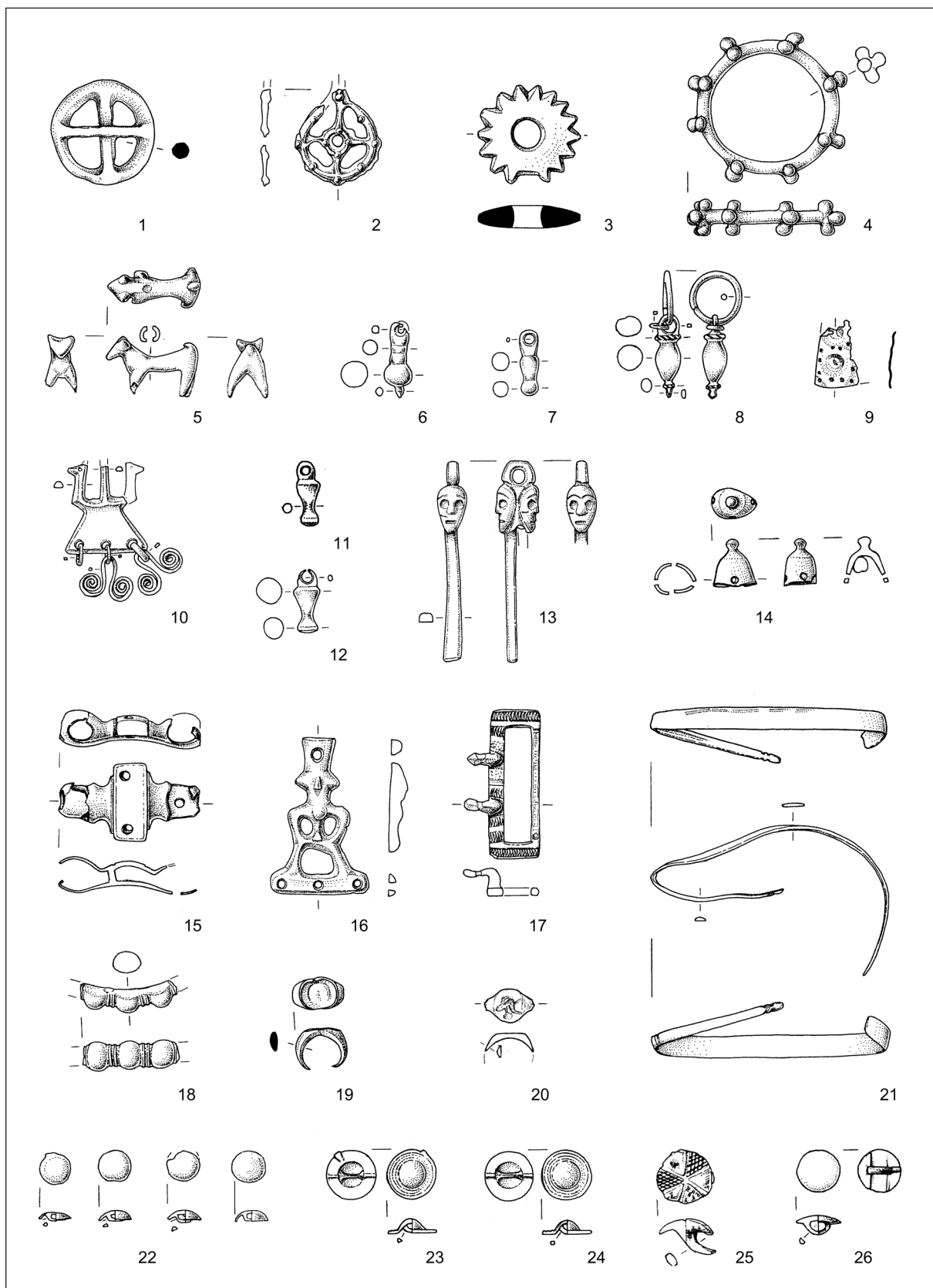
1. Odlomek rdečega peščenjaka. Dve površini sta zaglajeni. Morda del brusnega kamna. Dol. 4,9 cm. NMP.
2. Odlomek obdelanega peščenjaka sive barve. Šir. 4,5 cm. NMP.
3. Odlomek kamnitega brusa. Dol. 10 cm. NMP.

Boštjan Laharnar
Narodni muzej Slovenije
Prešernova cesta 20
SI – 1000 Ljubljana
bostjan.laharnar@nms.si

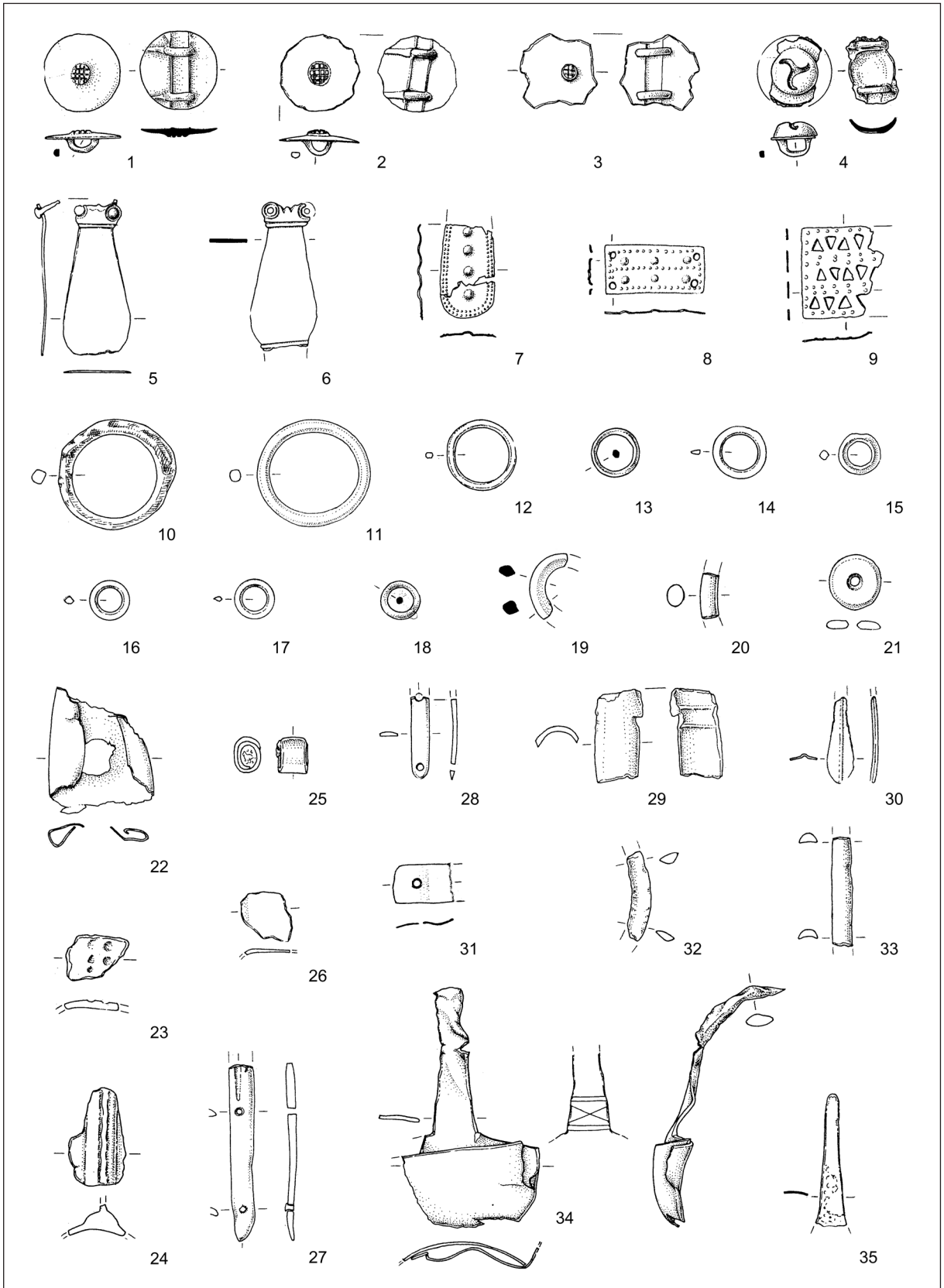
Pl. 1: Žerovnišček. 22–24 bronze; 20–21 iron; the rest copper alloy. Scale = 1:2.

T. 1: Žerovnišček. 22–24 bron; 20–21 železo; ostalo bakrova zlitina. M. = 1:2.

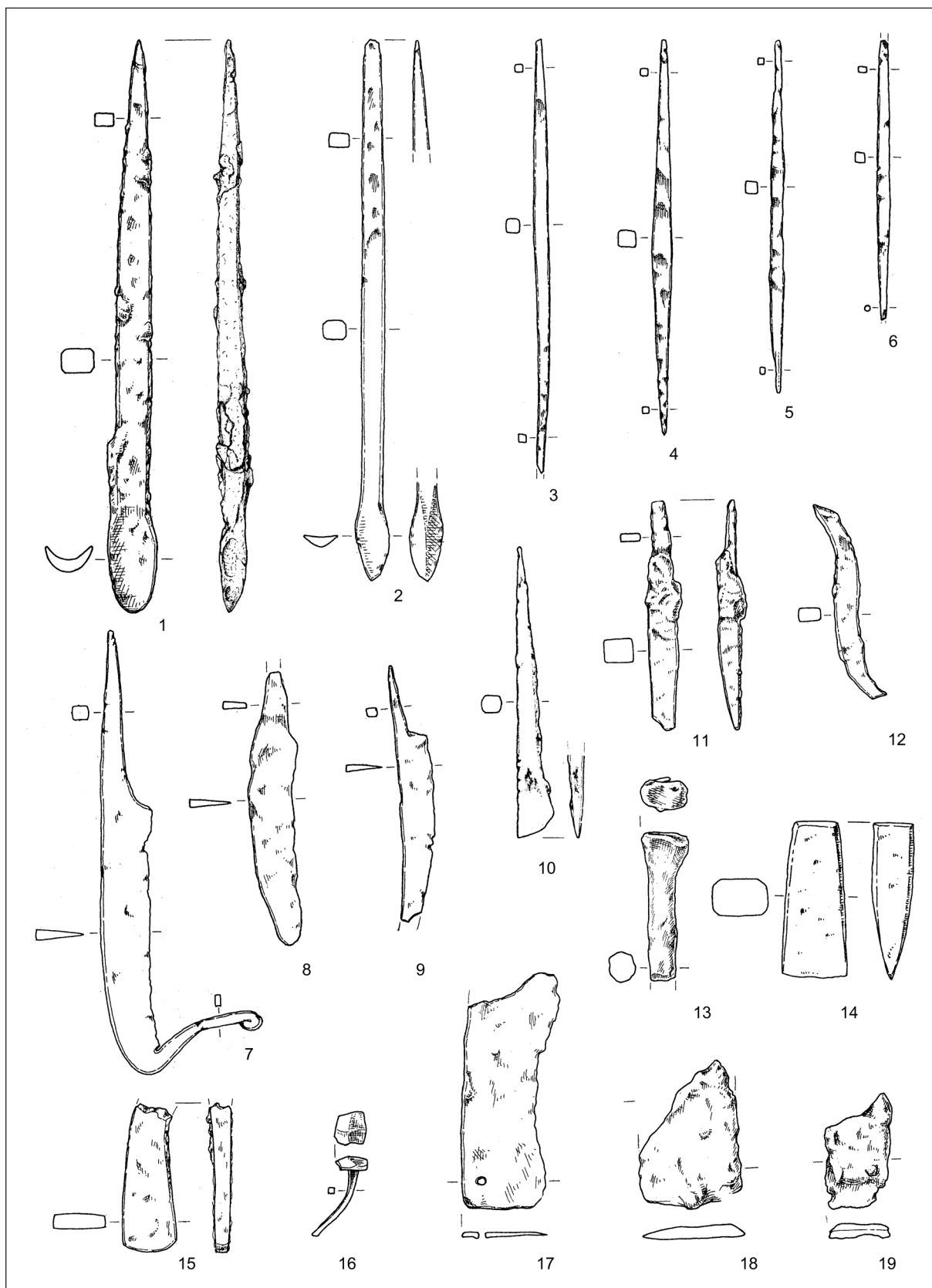
Pl. 2: Žerovnišček. 23–24 lead bronze; 25 iron; the rest copper alloy. Scale = 1:2.

T. 2: Žerovnišček. 23–24 svinčev bron; 25 železo; ostalo bakrova zlitina. M. = 1:2.

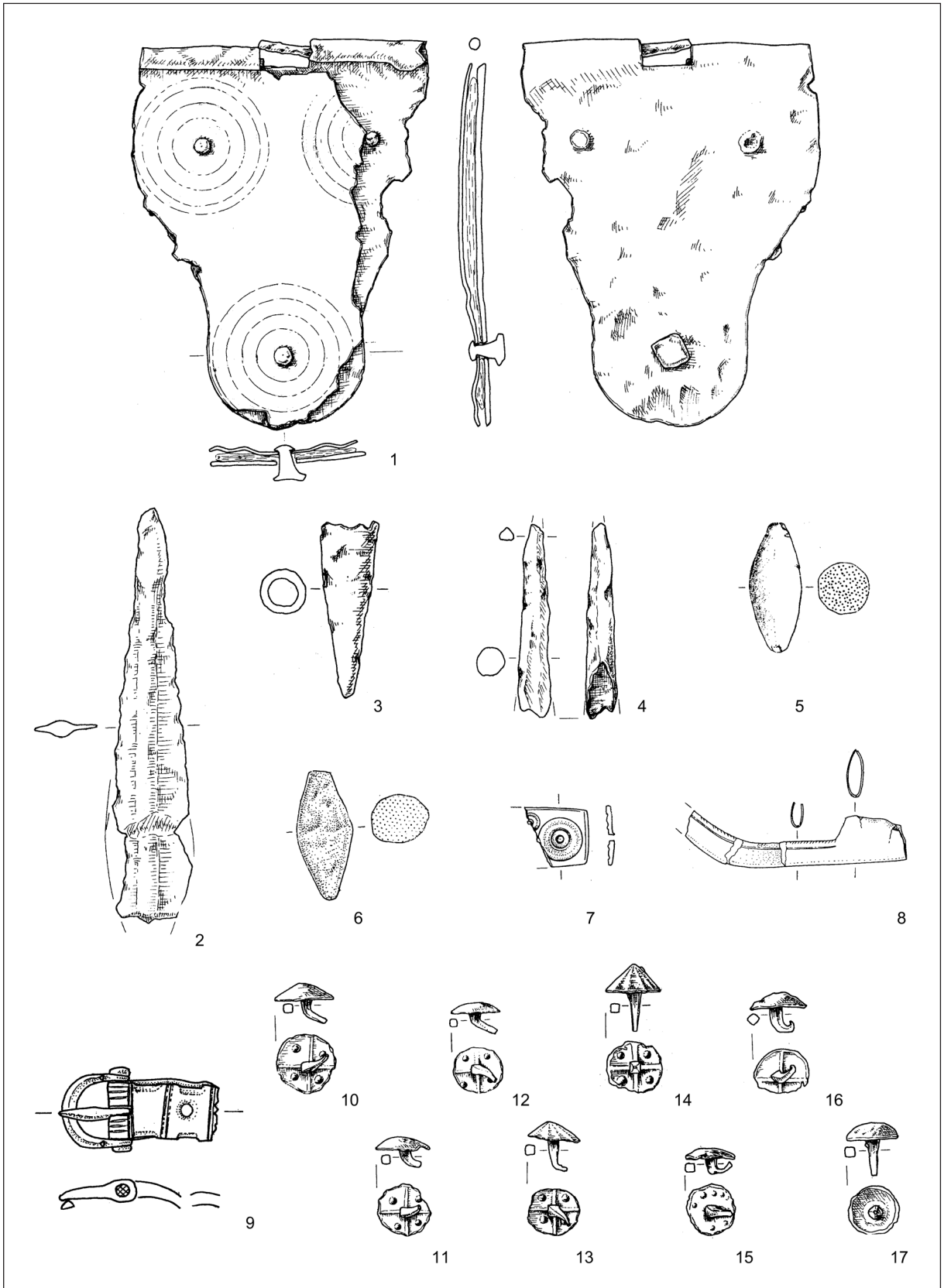
Pl. 3: Žerovnišček. All copper alloy. Scale = 1:2.

T. 3: Žerovnišček. Vse bakrova zlitina. M. = 1:2.

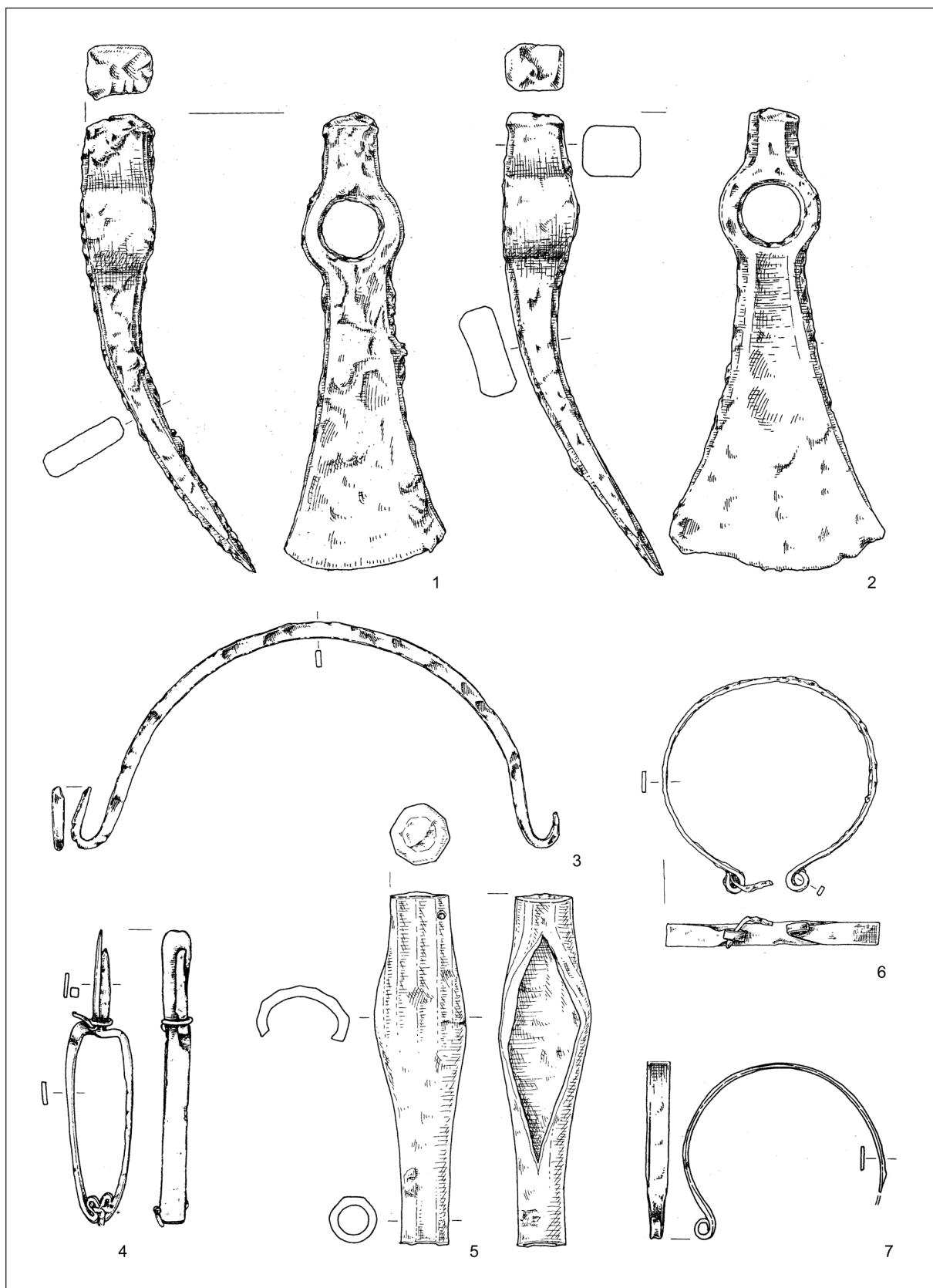

Pl. 4: Žerovnišček. All iron. Scale = 1:2.

T. 4: Žerovnišček. Vse železo. M. = 1:2.

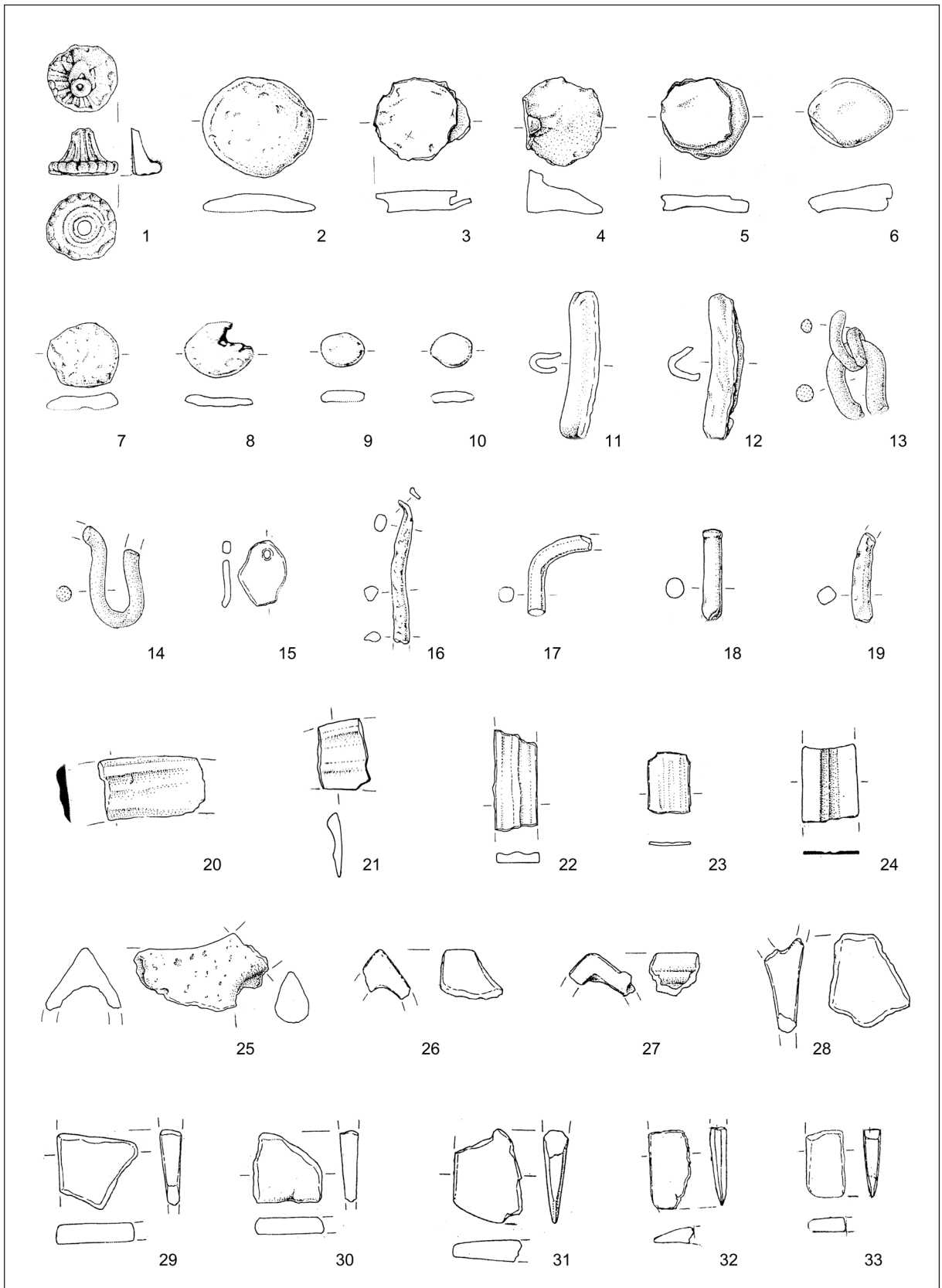

Pl. 5: Žerovnišček. 1-4,10-17 iron; 5,6 lead; 7-8 bronze; 9 brass and copper alloy. Scale 1-8, 10-17 = 1:2; 9 = 1:1.
 T. 5: Žerovnišček. 1-4,10-17 železo; 5,6 svinec; 7-8 bron; 9 medenina in bakrova zlitina. M. 1-8, 10-17 = 1:2; 9 = 1:1.

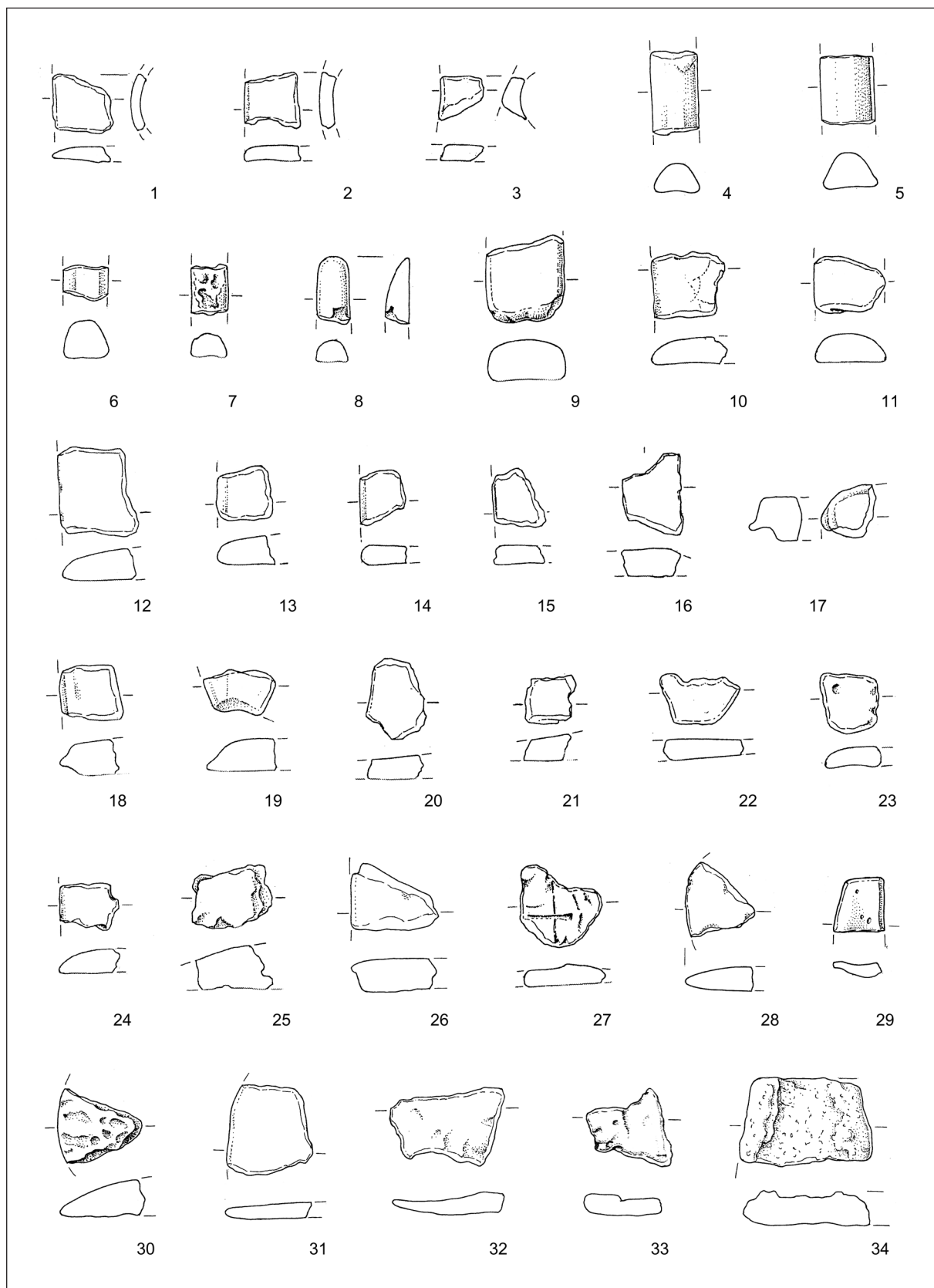
Pl. 6: Žerovnišček. All iron. Scale 1-3 = 1:3; 4-7 = 1:2.

T. 6: Žerovnišček. Vse železo. M. 1-3 = 1:3; 4-7 = 1:2.

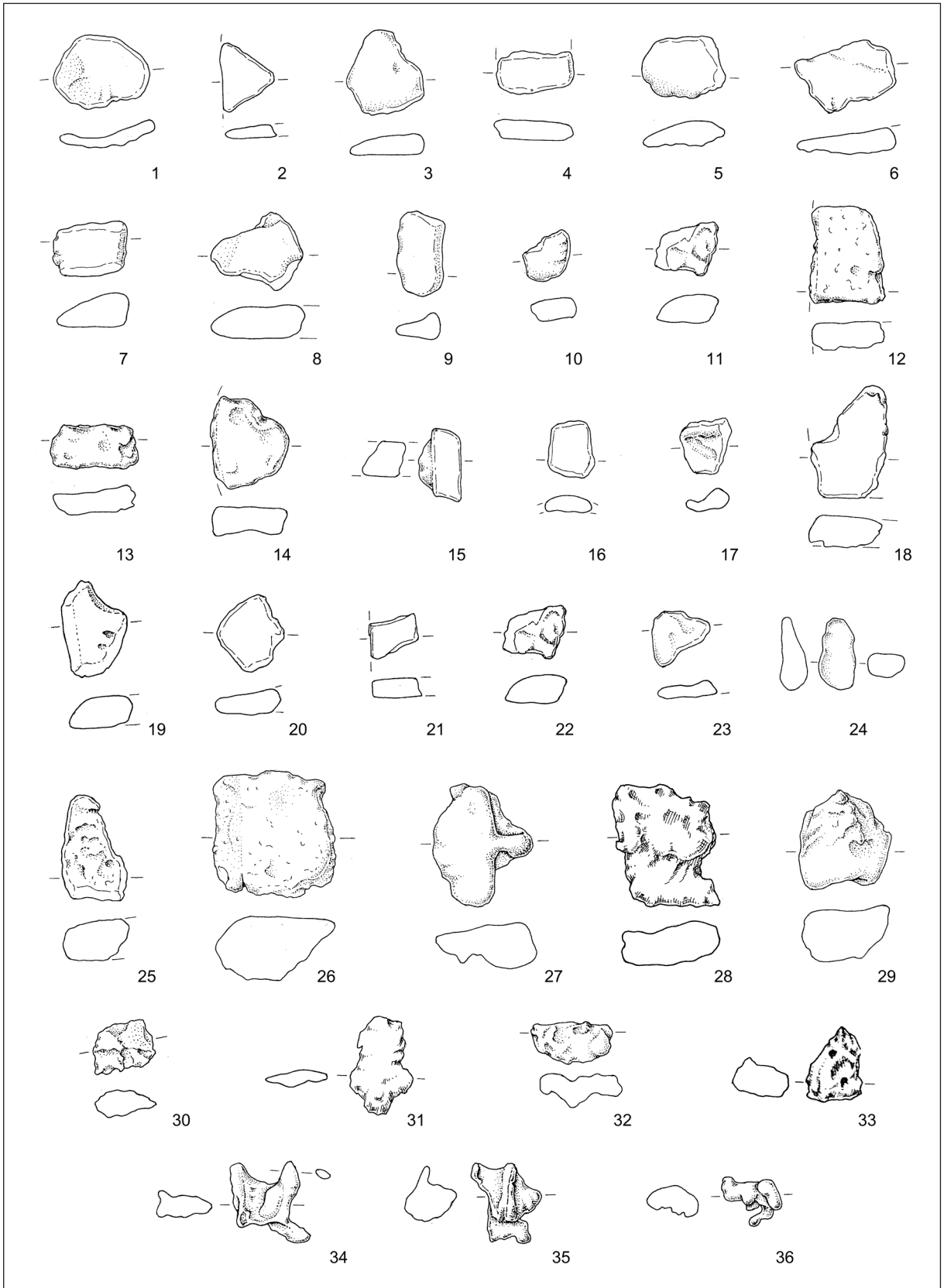
Pl. 7: Žerovnišček. 1-19 lead; 20-33 copper alloy. Scale = 1:2.

T. 7: Žerovnišček. 1-19 svinec; 20-33 bakrova zlitina. M. = 1:2.

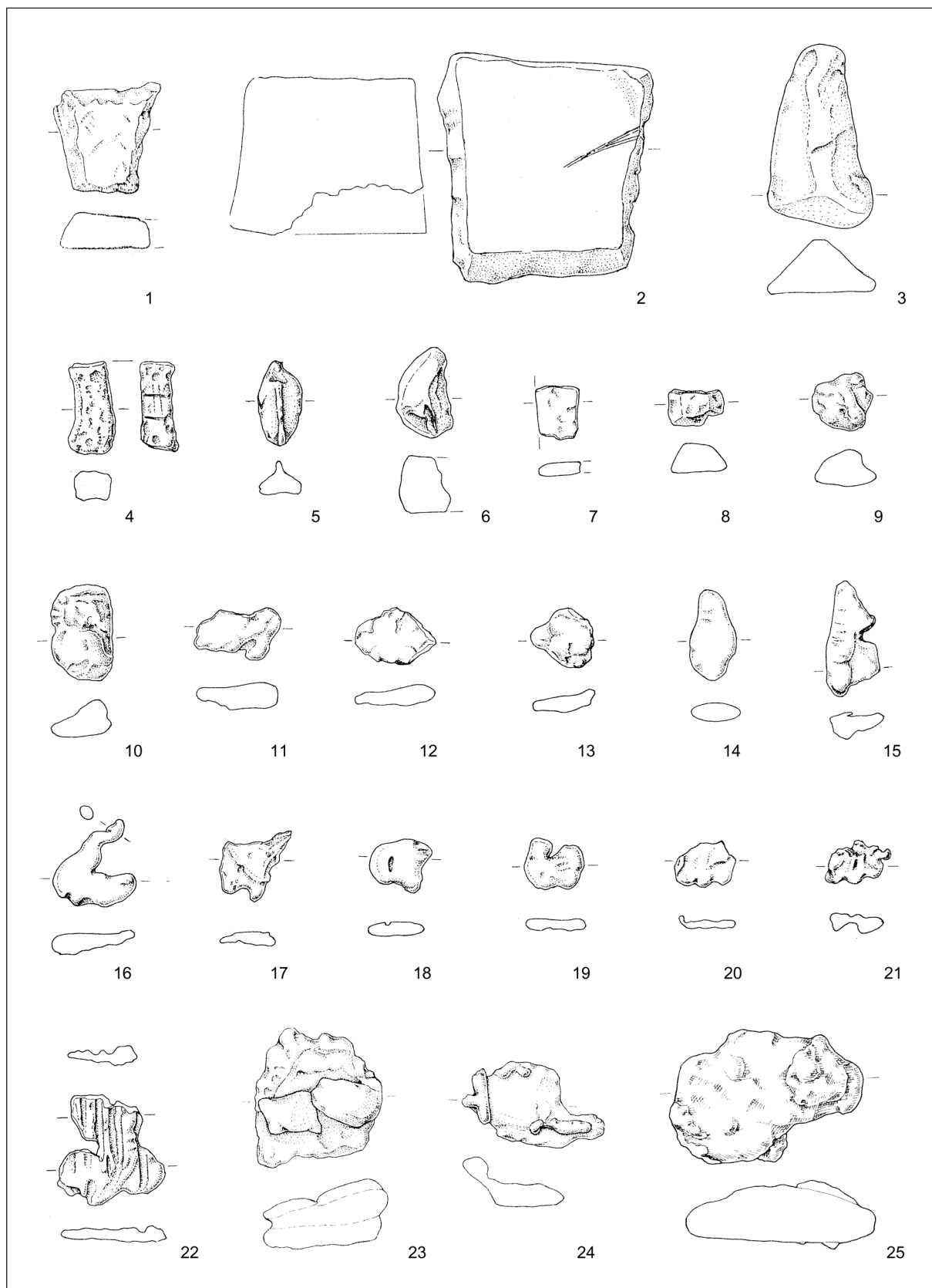
Pl. 8: Žerovnišček. All copper alloy. Scale = 1:2.

T. 8: Žerovnišček. Vse bakrova zlitina. M. = 1:2.

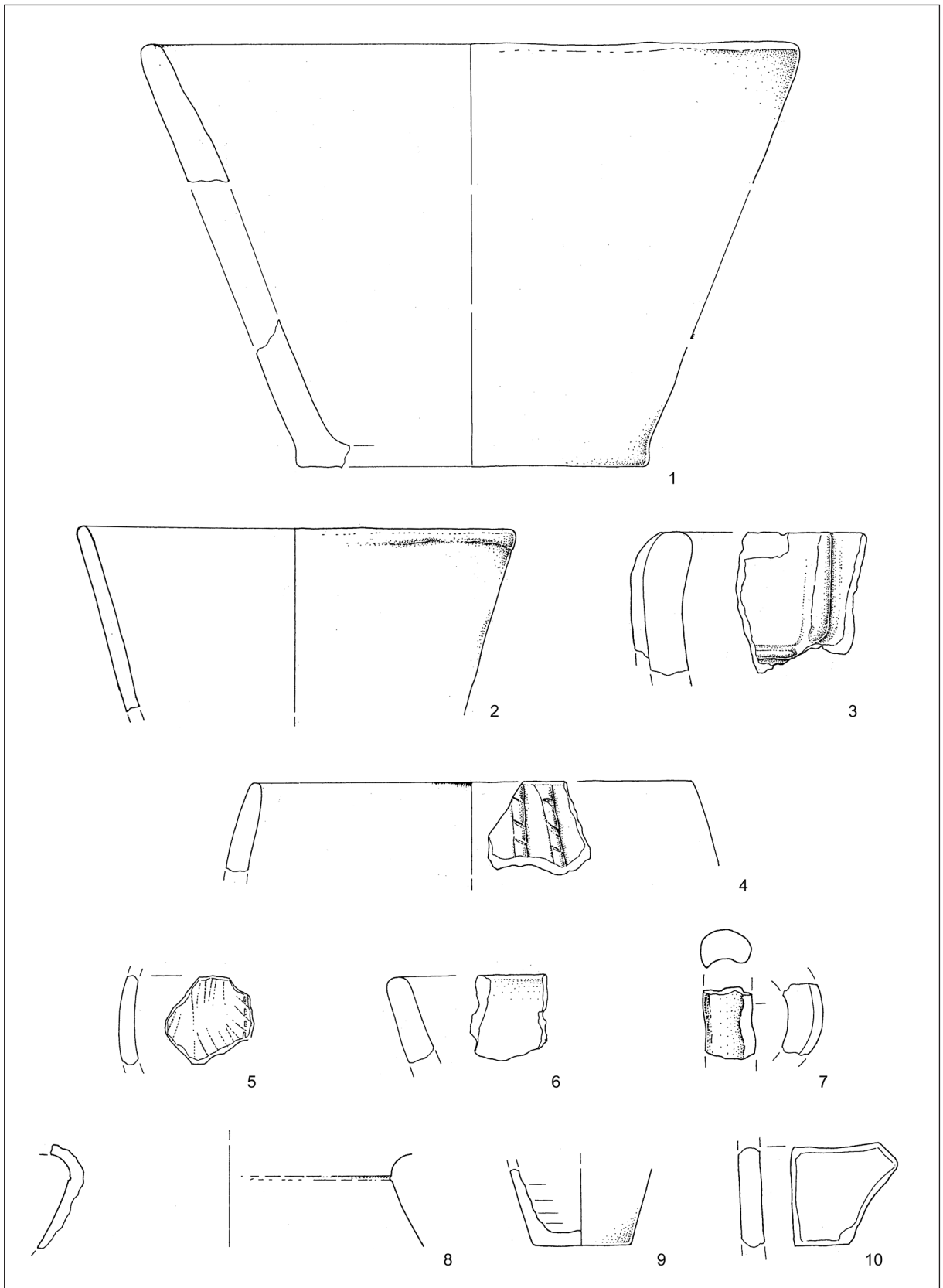
Pl. 9: Žerovnišček. All copper alloy. Scale = 1:2.

T. 9: Žerovnišček. Vse bakrova zlitina. M. = 1:2.

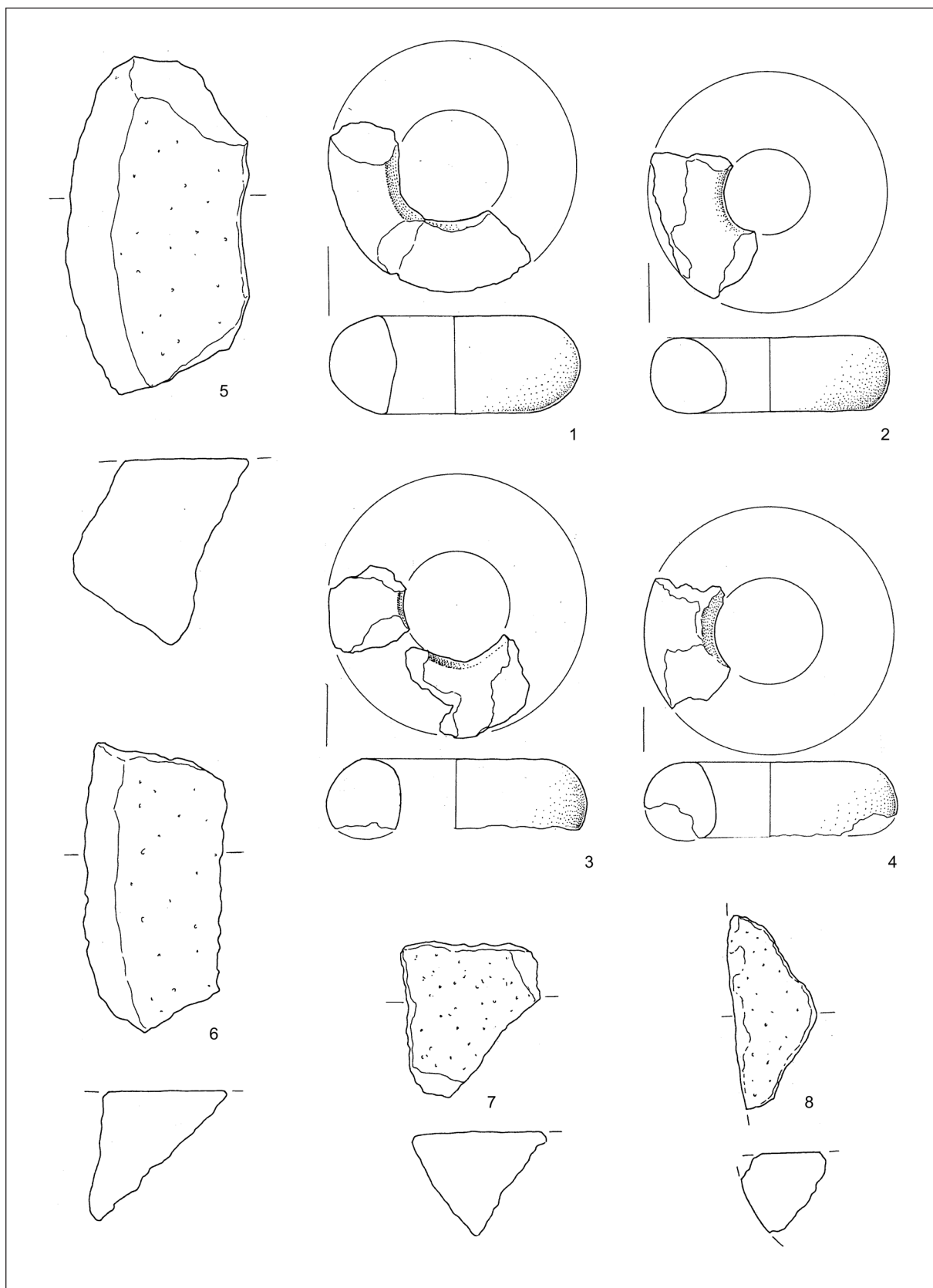
Pl. 10: Žerovnišček. 1–22 svinec, 23,24 bakrova zlitina; 25 kamen in bakrova zlitina. Scale = 1:2.

T. 10: Žerovnišček. 1–22 svinec, 23,24 bakrova zlitina; 25 kamen in bakrova zlitina. M. = 1:2.

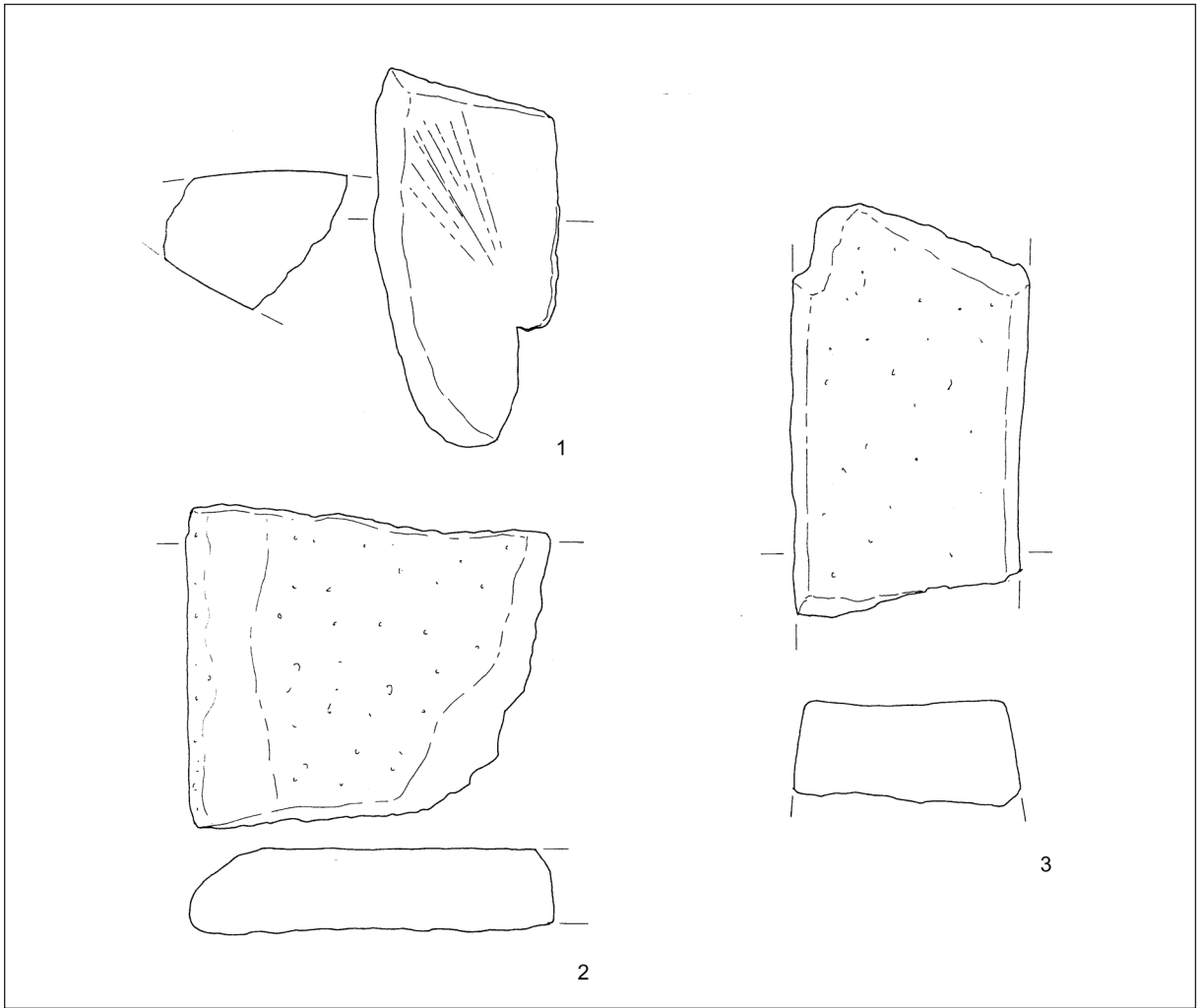

Pl. 11: Žerovnišček. All pottery. Scale 1-6 = 1:3; 7-10 = 1:2.

T. 11: Žerovnišček. Vse keramika. M. 1-6 = 1:3; 7-10 = 1:2.

Pl. 12: Žerovnišček. 1-4 pottery, 5-8 stone. Scale 1-4 = 1:3; 5-8 = 1:2.
 T. 12: Žerovnišček. 1-4 keramika, 5-8 kamen. M. 1-4 = 1:3; 5-8 = 1:2.

Pl. 13: Žerovnišček. All stone. Scale = 1:2.
T. 13: Žerovnišček. Vse kamen. M. = 1:2.